

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Satu Heininen

Riksdagsdebatten kring medborgarinitiativet om den obligatoriska
skolsvenskan – en retorisk analys

Avhandling pro gradu i svenska språket

VASA 2017

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	7
1.2 Material	9
1.3 Metod	10
1.4 Tidigare forskning	12
2 RETORIK – KONSTEN ATT TALA	16
2.1 Definitioner av retorik	16
2.2 Retorikens långa historia	18
2.3 De tre grundläggande medlen att övertyga	20
2.3.1 Ethos	21
2.3.2 Pathos	22
2.3.3 Logos	24
2.4 Stil och dess retoriska funktion	25
3 SAMBANDET MELLAN POLITIK OCH RETORIK	28
3.1 Parlamentarisk retorik	28
3.2 Typiska drag i politisk retorik	29
4 SPRÅKFRÅGAN OCH DEN OBLIGATORISKA SKOLSVENSKAN	33
4.1 Den obligatoriska svenskundervisningen och debatten kring den	35
4.2 Regionala försök	38
4.3 Det nya medborgarinitiativet <i>Monikielinen Suomi – vapaa kielivalinta</i>	40
5 RIKSDAGSDEBATTEN KRING MEDBORGARINITIATIVET	42
5.1 Kontext	42
5.2 Disposition	52

5.3 Ethosbevisningen i riksdagsledamöternas inlägg	52
5.3.1 Auktoriteter	54
5.3.1.1 Institutioner som auktoritet	54
5.3.1.2 Andra system som auktoritet	58
5.3.1.3 Skriftliga verk som auktoritet	59
5.3.1.4 Talaren själv som auktoritet	61
5.3.1.5 Andra människor som auktoritet	64
5.3.1.6 Mätningar som auktoritet	65
5.3.1.7 Folket som auktoritet	66
5.3.1.8 Tiden som auktoritet	68
5.3.2 Gemensamma värderingar	71
5.3.2.1 Jämlikhet och likvärdighet	72
5.3.2.2 Allmänbildning	73
5.3.2.3 Tvåspråkighet, finlandssvenskhet och nordisk sanhörighet	74
5.3.2.4 Globalisering och internationalism	76
5.3.2.5 Demokrati	77
5.3.2.6 Rättvishet	78
5.3.2.7 Finländskhet	79
5.3.2.8 Ekonomi	81
5.3.3 Gemensam nytta	82
 6 AVSLUTANDE DISKUSSION	 84

LITTERATUR

TABELLER

Tabell 1. Antalet inlägg enligt riksdagsgrupperna

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Satu Heininen

Pro gradu -tutkielma:

Riksdagsdebatten kring medborgarinitiativet om den obligatoriska skolsvenskan – en retorisk analys

Tutkinto:

Filosofian maisteri

Oppiaine:

Ruotsin kieli

Valmistumisvuosi:

2017

Työn ohjaaja:

Harry Lönnroth

TIIVISTELMÄ:

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella eduskuntaväittelyä 5.3.2015, jonka aiheena oli ruotsin kielen opiskelu ja sen pakollisuuden poistamista vaatinut kansalaisaloite. Tarkastelen debatissa esitettyjä puheenvuoroja retorisen analyysin avulla Karlbergin ja Mralin (1998) analyysimallin pohjalta. Analyysin pääpaino on puheiden kontekstissa ja käytetyissä argumentointikeinoissa. Tarkoitukseni on selvittää, minkälaisia kantoja debattiin osallistuneilla kansanedustajilla oli aiheesta ja minkälaista eetokseen, puhujan luonteeseen, pohjautuvaa argumentointia he käyttivät perustellessaan mielipiteitään. Analyysi sivuaa myös puhujien syitä käyttää tietynlaista eetosta kohdeyleisöstä riippuen.

Retoriikka ja politiikka liittyvät saumattomasti toisiinsa. Niissä puhujan tehtävänä on vakuuttaa kuulijansa mielipiteensä pätevyydestä. Puhujalla on useita keinoja vakuuttaa kuulijansa, näistä tavallisimpina *logos* (järki), *eetos* (luonne) ja *paatos* (tunne). Eetoksella puhuja luo suhdetta yleisöönsä. Hän pyrkii lisäämään uskottavuuttaan ja näyttäytymään hyvänä ja moraalisenä ihmisenä. Poliitikot käyttävät eetosta lisätäkseen uskottavuuttaan äänestäjiensä silmissä.

Ruotsin kielen asema ja sen opiskelu ovat mielipiteitä jakavia ja yhteiskunnallisessa keskustelussa paljon puhuttaneita aiheita. Eritoten kärjistetyt kannanotot puolesta ja vastaan pääsevät kuuluviin. Kuitenkin ääripäiden väliin asettuvat mielipiteet ovat kiinnostavia ja siksi tässä tutkimuksessa erityisen kiinnostuksen kohteena.

Tutkimuksessa selvisi, että debattiin osallistui puhujia useimmista eduskuntaryhmistä. Sekä puoluepoliittiset että henkilökohtaiset mielipiteet näkyivät puheenvuoroissa. Eetosta käytettiin usein argumentointikeinona ruotsin kielen pakollisuuden puolesta tai sitä vastaan. Tavallista oli vedota *auktoriteetteihin*, kuten eduskuntaan, kansaan, aikaan tai puhujaan itseensä, *yhteisiin arvoihin*, kuten tasa-arvoon ja globalisaatioon, sekä *yhteiseen hyvään* joko yksilön tai yhteiskunnan näkökulmasta. Eetokseen pohjautuva argumentointi vaihteli myös riippuen kuulijoista, joita kyseisellä argumentoinnilla pyrittiin vakuuttamaan.

NYCKELORD: retorisk analys, svenskundervisning, riksdagsdebatt, tvångssvenska, medborgarinitiativ, ethos, Finland

1 INLEDNING

För att människor ska kunna agera och kommunicera i ett samhälle behövs det språk. För tillfället är Finland ett tvåspråkigt land med två nationalspråk finska och svenska som båda har långa anor i det finländska samhället. Det har dock funnits en språkdebatt, en särskild *språkfråga*, mellan de två nationalspråken i årtal (Engman 2016). Tvåspråkigheten delar medborgarnas åsikter.

Språkfrågan är aktuell även i dag. Under de senaste åren har nämligen svenskans ställning som landets andra nationalspråk och den obligatoriska undervisningen i svenska som det andra inhemska språket ifrågasatts. I vissa sammanhang har man även börjat prata om den obligatoriska skolsvenskan med en ny benämning som betonar tvånget att studera svenska, på finska *pakkoruotsi* och på svenska *tvångssvenska*. År 2013 lades det till och med ut ett medborgarinitiativ där man krävde att den obligatoriska svenskundervisningen bör slopas och svenskan bör ändras till ett valfritt ämne på alla utbildningsstadiet. (Justitieministeriet 2013.)

Språkfrågor är alltid politiska frågor. Finlands tvåspråkighet fastställs både i Finlands grundlag (731/1999, 17 §) och i språklagen (423/2013). Landets språkförhållanden har därmed fastställts genom politiskt beslutsfattande. I en representativ parlamentarisk demokrati som Finland sker politiskt beslutsfattande i parlamentet, i den finska riksdagen. Ordet *parlament* härstammar från orden *parlare* och *parler* som betyder 'att tala'. En politikers viktigaste uppgift i parlamentet har traditionellt ansetts vara att tala. (Pekonen 2011: 13–15.) Genom att tala behandlar riksdagen olika ärenden från olika synvinklar och fattar beslut på basis av den förda diskussionen.

Konsten att tala kallas även *retorik* (Hellspång 2011: 19–20). Det mest synliga forumet för retoriken i riksdagen är riksdagens plenum (Pekonen 2011: 31). Retoriken i plenumet är egentligen *debatt* där parterna, det vill säga riksdagsledamöterna, som kan vara för eller emot ärendet som behandlas, betraktar ärendet ur olika synvinklar (Palonen 2012: 20). Under debatten försöker talarna övertyga sina lyssnare om sin egen åsikts giltighet (Pekonen 2011: 52).

Både i politiken och i retoriken är det fråga om att *övertyga*. En talare har flera olika sätt att övertyga sin publik. Retoriken är dock alltid situationsbunden; det bästa sättet att övertyga beror på situationen (Karlberg & Mral 1998: 21). Politiken handlar om situationer där man ständigt representerar och agerar som politiker, som representant för folket. Därför måste en politiker ständigt bygga sin image och tänka på hur hen framställer sig själv framför de varierande publikerna. Med hjälp av talet bygger talaren sin egen politiska bild. (Pekonen 2011: 38–39.) Ett effektivt sätt för talaren att övertyga sin publik är att göra det med hjälp av sin karaktär genom att framställa sig själv i ett visst ljus. Den här typen av övertygandet kallas *ethos*. (Lindqvist Grinde 2008: 88.)

Man har börjat betona det så kallade vanliga folkets deltagande i politiken i det politiska beslutsfattandet i Finland under de senaste åren (Palonen 2012: 163). Under mandatperioden 2011–2015 godkände den finska riksdagen *medborgarinitiativet* som ett nytt sätt för medborgare att påverka politiska beslut (Lagen om medborgarinitiativ 12/2012). Då inleddes även medborgarinitiativet om svenskan som valfritt ämne på alla utbildningsstadier. På grund av att initiativet fick över 50 000 underskrifter under en period på sex månader nådde medborgarinitiativet riksdagen. Initiativet skickades till riksdagen den 24 april 2014. (Justitieministeriet 2013.)

Riksdagen remitterade medborgarinitiativet till kulturutskottet den 15 maj 2014 (Justitieministeriet 2013). Kulturutskottet behandlar frågor angående bland annat fostran och utbildning (Riksdagen 2015a). Efter behandlingen föreslog kulturutskottet i sitt betänkande att initiativet förkastas (Kulturutskottet 2015). På grund av att det lämnades fyra reservationer mot betänkandet av kulturutskottets medlemmar från Sannfinländarnas, Samlingspartiets och Centerns riksdagsgrupper gick initiativet till behandling i riksdagens plenum.

Medborgarinitiativet diskuterades i riksdagens plenum den 5 mars 2015. Initiativet väckte livlig diskussion och argumentation både för och emot den obligatoriska svenskundervisningen bland olika riksdagsledamöter. Efter debatten röstade riksdagen om medborgarinitiativet den 6 mars 2015. Medborgarinitiativet förkastades med rösterna 134–48. I stället godkände riksdagen kulturutskottets förslag till uttalande som ingick i

utskottets betänkande (Riksdagen 2015b). I uttalandet föreslog kulturutskottet möjligheten att göra en kartläggning om möjligheter till så kallade regionala försök för att ersätta undervisning i svenska med undervisning i något annat språk i vissa delar av landet (Kulturutskottet 2015). Uttalandet godkändes med rösterna 93–89 (Riksdagen 2015c).

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling pro gradu är att granska riksdagsdebatten kring medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen i ett retoriskt perspektiv. Den obligatoriska svenskundervisningen är ett ämne som är aktuellt ännu i dag och som delar åsikter även inom politiken. På grund av att ämnet är kontroversiellt och en åsiktsfråga kan man förvänta sig starka ställningstaganden när ämnet diskuteras.

Man kan förvänta sig att talare som deltar i en debatt har flera olika sätt att övertyga sina lyssnare. Jag är närmast intresserad av hur talarna i riksdagsdebatten kring den obligatoriska skolsvenskan använde sina karaktärer för att övertyga sina åhörare om sina egna åsikter. På grund av detta granskar jag hur talarna i debatten använde det retoriska bevismedlet *ethos* för att påverka och övertyga sin publik. Debatten behandlar egentligen en åsiktsfråga som kan förväntas väcka känslor och argument som grundar sig på talarens karaktär. Därför är jag intresserad av hur talarna i debatten försökte övertyga sina åhörare om sina *åsikter* som påverkar talarens karaktär och bilden av den.

På grund av mitt retoriska perspektiv på ämnet granskar jag även kontexten för debatten. Retoriken är alltid situationsbunden och därför kan den politiska kontexten och de olika publikerna för debatten i fråga förväntas ha betydelse för hurdan *ethos*bevisning talarna använde i debatten, det vill säga hur talarna i debatten framställde sina karaktärer framför de olika publikerna.

De centrala frågorna som jag ställer och försöker svara på är *vad*, *hur* och *varför*. För det första vill jag ta reda på debattens innehåll: vilka partier och talare uttryckte sina åsikter och vilka dessa åsikter var, det vill säga om talarna var för eller emot medborgarinitiativet

eller kulturutskottets betänkande där man föreslog att medborgarinitiativet förkastas. För det andra vill jag granska vilket slags ethosbevisning talarna använde för att stödja sina åsikter för eller emot ärendet. För det tredje vill jag diskutera varför de olika typerna av ethosbevisningen användes.

För somliga politiska partier i riksdagen är svenskundervisningen och svenskans samhälleliga ställning en central politisk fråga. I synnerhet för Svenska folkpartiet är språkfrågan viktig. I partiets samhällsprogram *Det tvåspråkiga Finland* betonas att man borde utveckla undervisningen i det andra inhemska språket i stället för att göra svenskundervisningen frivillig (Svenska folkpartiets utbildningspolitiska delegation 2011: 3–4). Enligt Svenska folkpartiets program för riksdagsvalet 2015 är det viktigt att bevara tvåspråkigheten i Finland och att trygga de svensktalande finländarnas möjligheter till svenskspråkig service (Svenska folkpartiet 2015: 1).

Ett annat parti som har tagit stark ställning till den obligatoriska svenskundervisningen ur en annan synvinkel är Sannfinländarna, ett relativt ungt parti som har lyckats öka sitt antal riksdagsledamöter under de två senaste mandatperioderna. Partiet publicerade sitt språkpolitiska program den 4 mars 2015, endast en dag innan medborgarinitiativet om att göra den obligatoriska skolsvenskan frivillig behandlades i riksdagen. I linje med medborgarinitiativet gör man i Sannfinländarnas språkpolitiska program anspråk på att göra den obligatoriska svenskundervisningen valfri på alla utbildningsstadier. (Sannfinländarnas språkpolitiska program 2015: 3.)

När undervisningen i svenska behandlas i riksdagen är det fråga om politiska sammanhang. I den politiska retoriken är det inte fråga om vilken som helst diskussion. Politikerna har sina egna eller partipolitiska syften som de vill genomföra i politiken. Med politiska tal syftar man ofta på att påverka människor (Hellspång 2001: 100).

På grund av att riksdagens plenum direktsänds via television är plena öppna och tillgängliga i princip för samtliga medborgare (Pekonen 2011: 106). En politiker har således flera publikationer att nå till när hen talar. För att talet ska övertyga måste talaren bygga ett förhållande med sin publik och på så vis väcka förtroende hos åhörarna (Karlberg &

Mral 1998: 31–32). Man kan således anta att politiker som försöker nå till sina lyssnare använder många slags ethosbevisning för att påverka och övertyga publiken om sina åsikter. På grund av detta är det intressant att granska hur politikerna använder ethosbevisning för att övertyga sina åhörare i fråga om den obligatoriska skolsvenskan.

1.2 Material

Materialet för den här undersökningen består till stor del av det transkriberade protokollet för riksdagens plenum av den 5 mars 2015 då medborgarinitiativet om svenskan som valfritt ämne på alla utbildningsstadiet behandlades. Alla inläggen som hölls under plenumet har skrivits ner ordagrant i protokollet (Riksdagen 2015c).

Under plenumet hölls det sammanlagt 91 inlägg. Talmannens kommentarer eller sådana transkriberade kommentarer eller utrop som framkom under eller mitt i en annan talares inlägg ingår inte i det totala antalet inlägg. Behandlingen av ärendet börjades med kulturutskottets anförande och därefter med en debatt del där samtliga riksdagsledamöter kunde be om ordet och debattera kring initiativet. Efter de centrala ministrarnas, undervisningsministerns och justitieministerns, inlägg fick riksdagsledamöterna hålla längre huvudinlägg enligt talarlistan för ämnet.

Även om diskussionen är skriven som text är det ändå fråga om material som baserar sig på tal. Retorikens tyngdpunkt ligger i det talade ordet och därför har jag även velat höra hur riksdagens diskussion lät som tal. Därför använder jag även videoinspelningen från riksdagens plenum den 5 mars 2015 som stödmaterial: med hjälp av videoinspelningar kan jag utvidga min syn på vilken typ av retorik som användes i riksdagen när medborgarinitiativet om den obligatoriska skolsvenskan diskuterades.

Därtill har jag tittat på riksdagens plenum av den 6 mars 2015 då riksdagen röstade om kulturutskottets betänkande för att se hur omröstningen gick till. Den 6 mars 2015 diskuterades dock medborgarinitiativet inte längre. (Riksdagen 2015e.) Båda plena och

protokoll för dem är tillgängliga på riksdagens webbplats (Riksdagen 2015c, 2015d, 2015e).

Som stöd omfattar materialet för undersökningen kulturutskottets betänkande för medborgarinitiativet med uttalandet om regionala försök som har getts ut den 25 februari 2015. Betänkandet är tillgängligt på riksdagens webbplats. (Kulturutskottet 2015.) Även medborgarinitiativet om svenskan som valfritt ämne på alla utbildningsstadier använder jag som stödmaterial i undersökningen. Medborgarinitiativet är tillgängligt på webbtjänsten medborgarinitiativ.fi som justitieministeriet upprätthåller (Justitieministeriet 2013.)

Samtliga talares inlägg kommer att beaktas i analysen förutom det första inlägget av kulturutskottets ordförande Raija Vahasalo (Saml.). I inlägget presenterar Vahasalo kulturutskottets betänkande och därför antar jag att hon nödvändigtvis inte representerar sin personliga åsikt i inlägget. Utöver Sannfinländarna och Svenska folkpartiet har inga andra partier offentligt tagit speciellt stark ställning till språkfrågan och svenskundervisningen. Därför är det intressant att granska hur de övriga partierna och deras riksdagsledamöter deltog i diskussionen om den obligatoriska svenskundervisningen och vilket slags ethosbevisning de använde när de argumenterade för eller emot frågan.

1.3 Metod

Den metod som används i den här avhandlingen är *retorisk analys*. Retorisk analys lämpar sig till undersökning av brukstexter som förutom att informera även vill påverka eller övertyga sin publik. Sådana brukstexter kan vara tal eller texter vilkas syfte är att vara *persuasiva*, övertygande. Exempel på tal eller texter som syftar på att övertyga är bland annat debattinlägg och politiska tal. (Hellspong 2001: 99–100.) Syftet med en retorisk analys är att belysa de strategier som en talare använder för att övertyga sin publik (Lagerholm 2005: 90).

Riksdagens plenum innehåller debattinlägg som kan uppfattas som korta politiska tal och därför tillämpar de sig som material för en retorisk analys. Målet med den retoriska analysen är att granska hur en talare eller en skribent försöker påverka eller övertyga sin publik med hjälp av ett tal eller en text (Hellspong 2001: 100). Palonen (2012: 61) anser att man kan komma fram till politiskt intressant och betydelsefullt innehåll med hjälp av en retorisk analys av debatter och tal i parlamentet.

På grund av det retoriska perspektivet är den här undersökningen *kvalitativ* till sin natur. Med kvalitativ undersökning syftar man på att betrakta och tolka studieobjektet som helhet och ur olika synvinklar (Alasuutari 1995: 28, 74–75). Man strävar efter att få en fördjupad bild av det fenomen som analyseras i undersökningen (Lagerholm 2005: 29). I en retorisk analys är det alltid relevant att granska studieobjektet, det vill säga talet eller texten, som helhet. Utöver talet eller texten tar man hänsyn till hela talsituationen och talets eller textens samhälleliga kontext (Karlberg & Mral 1998: 11–12).

Som påpekades ovan är mina centrala frågor i analysen av materialet *vad*, *hur* och *varför*. Med hjälp av dessa frågor strävar jag efter en djupare förståelse av riksdagsdebatten kring medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen. Riksdagsdebatten i fråga är en helhet som innefattar talarnas debattinlägg samt den argumentation och ethosbevisning som förekommer i inläggen. Jag är intresserad av *vad* som diskuterades i debatten och vilka åsikter som uppstod, *hur* dessa åsikter förekom (med fokus på ethosbevisningen) och *varför* ethosbevisningen användes. För att få en helhetsbild av studieobjektet granskar jag även riksdagsdebattens politiska kontext.

Därtill finns det kvantitativa element i den här undersökningen. *Kvantitativ* undersökning beskriver och tolkar studieobjektet och forskningsproblemet med hjälp av siffror och systematiska statistiska kopplingar mellan siffrorna (Alasuutari 1995: 25). Kvantitativa element förekommer i min analys när jag räknar antalet inlägg från de olika partierna och när jag kategoriserar ethosbevisningen i olika klasser. De två metoderna, den kvalitativa och den kvantitativa, kan tillämpas i en och samma undersökning (Alasuutari 1995: 23). Fokus på den här avhandlingen ligger dock på den kvalitativa undersökningen.

På grund av att jag använder retorisk analys som analysmetod för undersökningens material tillämpar jag Karlbergs och Mrals (1998) analysmodell för retorisk analys. Analysmodellen är indelad i sex steg som är *kontext, disposition, grundläggande medel för att övertyga, argumentationsanalys, stil* och *att formulera analysresultaten*. Karlbergs och Mrals (1998: 16) analysmodell är en basmodell vars steg kan betonas beroende på studieobjektets och forskningsfrågans natur.

Jag tillämpar Karlbergs och Mrals analysmodell på mitt material och utgår från de steg som är relevanta för materialet i fråga. Därför fokuserar jag mest på steg 3, grundläggande medel för att övertyga, som handlar om den klassiska retorikens tre medel att övertyga, *ethos, pathos* och *logos*, i mitt fall särskilt *ethos*, och steg 4, argumentationsanalys, som handlar om hur de här bevismedlen används i talet. Jag utreder hur mycket ethosbevisning användes i debatten. Därefter specificerar jag vilket slags ethosbevisning som användes genom att ge exempel på de använda temana för ethosbevisningen. De övriga två grundläggande bevismedlen, *pathos* och *logos*, tas upp i samband med exemplen på ethosbevisning ifall de förekommer i talarnas inlägg som innehåller ethosbevisning.

Steg 1 i Karlbergs och Mrals analysmodell, kontexten som omfattar talets genre, retoriska situation, retoriska problem, publik och talare/författare, spelar också en central roll och beaktas i analysen. Steg 2, disposition, tangeras i men står inte i fokus av analysen. Steg 5, stil, betraktar jag i samband med steg 3 och 4 i några exempel där stilen stödjer talarens ethos. I steg 6 i analysen är det fråga om att framföra resultaten av en retorisk analys. Detta gör jag redan i kapitel 5 där jag analyserar resultaten och i kapitel 6 där jag sammanfattar och diskuterar resultaten.

1.4 Tidigare forskning

Retoriken är en vetenskap som man har forskat i en hel del. Speciellt under den senaste tiden har forskningen i retorik blivit aktuell igen och ännu i dag är retoriken en aktuell forskningsfråga. (Johannesson 1998: 7–8.) Det är något av en retorisk tradition att undersöka politiska tal (Sigrell 1999: 53). Palonen (1997: 25) föreslår till och med att

politik ingår i all retorik. Retorikens tyngdpunkt har i över 2 000 år varit vilka språkliga medel politiker använder för att övertyga sina lyssnare (Nylund 1995: 29). Forskningen av politisk retorik är även av ett tvärvetenskapligt intresse utöver det språkvetenskapliga (Renberg 2007: 2–13).

Palonen (2012: 247–256) poängterar att när det gäller forskning i politikens retorik i Finland har man för det mesta koncentrerat sig på *riksdagsforskningen* i stället för den så kallade *parlamentforskningen*. Tyngdpunkten i riksdagsforskningen har huvudsakligen legat på det hur politikerna *representerar* sig själva i riksdagen. Mindre uppmärksamhet har riktats till hur politiska talare *talat* i riksdagen. Forskningen i den politiska retoriken i parlamentet och dess betydelse i parlamentarisk politik har därmed varit marginell. (Palonen 2012: 256.) Palonen (2012: 247) betonar betydelsen av att forska i retorik i den parlamentariska politiken på grund av att det finns ett visst sätt att tala och tänka i den parlamentariska politiken.

Kanerva (1994: 43) indelar forskningen av politisk retorik i den traditionella textanalysen, det vill säga argumentationsanalysen, och i den multimediala textanalysen där man även tar hänsyn till de medier som politisk retorik förekommer i.

De grundläggande medlen att övertyga, det vill säga *ethos*, *pathos* och *logos*, och deras användning har forskats i en hel del. Bland annat Gun-Viol Vik och Merja Koskela har i sin artikel ”Himmeli, häkkyrä ja hässäkkä – Paatos aluehallinnon uudistukseen liittyvässä keskustelussa” (2010) undersökt användningen av pathos i diskussionen kring regionförvaltningsreformen dels i politiska sammanhang, i riksdagsdiskussioner, och dels bland vanligt folk, i nätdiskussioner. Deras resultat visar att pathos används i båda sammanhangen i form av färgstarkt språk, allegorier, humor och bildliga uttryck (Vik & Tuominen 2010: 139–140).

Anders Sigrell har i sin doktorsavhandling *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförstådda inslag i modern politisk argumentation* (1999) studerat vilka implicita medel man använder i politisk argumentation för att övertyga publiken. Han

fokuserar på förekomsten av stilfiguren ironi och logoselementet entymem i den svenske politikern Carl Bildts tal.

Språkfrågor och i synnerhet den obligatoriska svenskundervisningen är frekvent förekommande teman inom den politiska retoriken i Finland (se mera i avsnitt 4.1). Debatter om språkfrågorna har förts bland annat i olika massmedier såsom tidningar och i riksdagen.

I sin studie ”Tammerfors Aftonblad och språkfrågan i Tammerfors på 1880-talet” undersöker Harry Lönnroth (2009) hur man skriver om språkfrågor i tidningar med fokus på den språkpolitiska debatten mellan de svenskspråkiga och finskspråkiga språkgrupperna i Tammerfors. Lönnroths (2009: 161–164) resultat visar bland annat att massmedierna, i detta fall tidningen *Tammerfors Aftonblad*, har tagit ställning till språkfrågan mellan finska och svenska och därmed varit med och påverkat den språkpolitiska debatten.

Kjell Herberts (1988) har gjort en innehållsanalys om debatter om svenska språkets allmänna ställning i det finländska samhället där han också reflekterar argumentationen för och emot svenskan. Debatterna har förts i finska tidningar under åren 1984–1988. Herberts (1988: 135–155) resultat visar att folkmajoriteten i huvudsak inte förhåller sig aggressiv mot svenskan men att det finns konkreta fenomen som irriterar i språkdebatten, till exempel den obligatoriska svenskundervisningen i grundskolan. Herberts (1988: 155) påpekar också att attityder mot svenskan ofta bygger sig på felaktig och bristande information.

Erik Geber (2010) har i sin artikel ”Den obligatoriska svenskan i Finland – en historisk analys” granskat argumentationen för och emot den obligatoriska svenskundervisningen under olika tider. Geber (2010: 8) påpekar själv att syftet med hans artikel inte är rent vetenskapligt, men genom hans analys kan man göra en fördelning av argumenten för och emot svenskobligatoriet i fem olika kategorier. Geber sammanfattar att det finns *samhälleligt-juridiska, pragmatiska, pedagogiska, historiskt-kulturella* och *organisatoriska/ekonomiska* argument som dyker upp i debatterna om den obligatoriska

svenskundervisningen. Av dessa fem har i synnerhet samhällsligt-juridiska, pragmatiska och historiskt-kulturella argument använts av svenskobligatoriets försvarare. I stället har obligatoriets motståndare huvudsakligen grundat sin argumentation på pragmatiska, pedagogiska och ekonomiska skäl. (Geber 2010: 54–62.)

Den obligatoriska svenskundervisningen har kartlagts av Kjell Herberts och Ann-Sofi Landgårds (1992) i rapporten ”Tvång eller privilegium? Debatten om obligatorisk svenska i den finska grundskolan”. De har granskat 1990 års riksdagsdebatt om den obligatoriska svenskundervisningen och granskat argumentationen för och emot obligatoriet. Herberts och Landgårds (1992: 68–70) resultat visar att argumenten för och emot den obligatoriska undervisningen ofta är parallella och baserar sig på pedagogiska aspekter.

En tvärvetenskaplig grupp forskare bestående av Pasi Ihalainen, Taina Saarinen, Tarja Nikula och Sari Pöyhönen (2011) har undersökt hur man argumenterar för och emot den obligatoriska svenskundervisningen på tidningarnas kommentarspaltar i artikeln ”Aika kielipolitiikassa. Päivälehtien nettikeskustelujen historiakäsitysten analyysi”. De har undersökt hur man använder historiska argument och i vilken mån man ifrågasätter historiska argument i språkpolitisk diskussion. Undersökningens resultat visar att det är vanligt att man förnekar historiska betydelser i språkpolitisk diskussion och att man använder globalisering som stöd för argumentation när man motsätter sig svenskundervisningen (Ihalainen m.fl. 2011: 26–36). Resultaten visar även att individens personliga erfarenheter ofta används som stöd för argumentation, vilket också har med förnekandet av historiska betydelser att göra. (Ihalainen m.fl. 2011: 22–26.)

2 RETORIK – KONSTEN ATT TALA

I detta kapitel behandlar jag retorik. I avsnitt 2.1 berättar jag först allmänt om de olika sätten att definiera begreppet *retorik*. I avsnitt 2.2 belyser jag retorikens historia och de olika traditioner som har uppstått under retorikens långa historia. Därefter koncentrerar jag mig i avsnitt 2.3 på den klassiska retorikens tredelning av de grundläggande medlen att övertyga. Stilen och dess roll i retoriken behandlar jag i avsnitt 2.4.

2.1 Definitioner av retorik

Retoriken är en vetenskap, eller en konst, beroende av synvinkeln, som har starka anor och en lång historia i det västerländska samhället. Det abstrakta tänkandet och talet anses vara de två unika egenskaperna hos människan. Medan filosofin koncentrerar sig på att studera det abstrakta tänkandet, står talet i fokus när det gäller retoriken. (Hellspång 2011: 20–21.) Det kan man märka i själva ordet *retorik* som betyder 'talandets konst', 'talarkonst' eller 'talarlära' (Johannesson 1998: 7–8, Hellspång 2011: 19–20).

Retorik behandlar inte endast konsten att tala utan också konsten att tala så att man övertygar (Johannesson 1998: 13). Enligt Johannesson (1998: 14) betyder den retoriska konsten att man använder språket som instrument och anpassar detta enligt situationen. Egentligen handlar allt språk om påverkan: talarna vill alltid påverka sina lyssnare (Johannesson 1998: 8). Därmed är det få texttyper som inte kan betraktas som retoriska (Lindqvist Grinde 2008: 25). Karlberg och Mral (1998: 10) anser att alla texter som är avsedda för att övertyga och alla situationer där man försöker övertyga sin publik egentligen retoriska.

Man använder olika symboler strategiskt när man vill påverka andra människor: förutom ord kan de här symbolerna vara bland annat bilder, gester, former eller musik (Karlberg & Mral 1998: 10). Renberg (2007: 14) anser att alla mänskliga uttryck som påverkar våra tankar, känslor och handlingar är retoriska. Människor kan således vara omedvetna om den så kallade *sekundära retoriken* som de utövar till exempel i sina dagliga handlingar med hjälp av mänskliga uttryck. *Den primära retoriken*, det vill säga den verbala

retoriken, handlar om retorik i tal och skrift. (Renberg 2007: 14.) Den primära retoriken är även det som står i fokus i den här avhandlingen.

Retorik är ett omfattande begrepp som kan definieras på många olika sätt (Palonen & Summa 1996: 7). Enligt Hellspong (2011: 13) kan retoriken primärt definieras som en *lära* om det offentliga talets regler och tekniker. Det betyder att retorik är en vetenskap som studerar det talade ordet och dess uppsättning. Retoriken kan även betraktas som en *aktivitet* eller en *förmåga*. Retorik är således det att man utövar talarkonsten, att man själv talar och utnyttjar de olika retoriska tekniker som retorikens teori har definierat. Utöver det vetenskapliga perspektivet och själva utövandet av talarkonsten kan retoriken även betraktas som en *grundläggande del av språkets natur*: retoriken fungerar som ett socialt medel att påverka människor och därför är retoriken en naturlig och nödvändig del av det mänskliga talet. (Hellspong 2011: 13–14.)

I linje med Hellspong anser också Karlberg och Mral (1998: 11) att retoriken är för det första *en del av människans sätt att kommunicera*, för det andra en *konst* som alla människor kan träna och utöva och för det tredje en *vetenskap* med teorier och metoder som studerar hur människor kommunicerar med varandra.

Som det framgår av de ovannämnda definitionerna kan retoriken betraktas ur en teoretisk synvinkel eller ur en synvinkel där den praktiska användningen av språket står i fokus (Sigrell 1999: 19). Även Renberg (2007: 9, 14) anser att retoriken har en praktisk dimension, att använda retoriska verktyg när man själv håller ett tal, och en teoretisk dimension, att utnyttja de här retoriska verktygen när man tolkar olika retoriska uttryck i ett tal eller en text och det retoriska budskapets inverkan på mottagaren. I princip använder man således samma verktyg när man själv håller ett tal och när man analyserar ett tal eller en text (Renberg 2007: 9). Enligt Lindqvist Grinde (2008: 25) kan retorikens två dimensioner, den praktiska, som fokuserar på hur man egentligen skapar övertygande texter, och den analytiska, som fokuserar på hur man analyserar denna påverkan, inte skiljas åt. I min avhandling ligger fokus på retorikens teoretiska dimension på grund av att mitt syfte är att analysera påverkan i stället för att själv skapa en påverkande text.

Retoriken som vetenskap och som analysverktyg är empirisk på grund av att man undersöker hur människor kommunicerar i praktiken. Retoriken är även deskriptiv: med hjälp av den vill man utreda och beskriva hur kommunikationen fungerar. (Karlberg & Mral 1998: 11–12.) Enligt Karlberg och Mral (1998: 12–13) är retoriken även tolkande och värderande. En central fråga för retorisk analys är om talet eller texten fyller sin funktion och om de gör det, på vilket sätt i så fall. Man vill alltså inte bara studera textens form utan också försöka värdera talets eller textens budskap och deras eventuella effekt, om talaren lyckas övertyga sin publik. (Karlberg & Mral 1998: 12–13.)

2.2 Retorikens långa historia

Retoriken har gamla anor i den västerländska historien. Den klassiska retoriken härstammar från antikens Grekland från områden som Aten och Sicilien där det fanns grekisk befolkning cirka 500 f.Kr. Retorikens tidiga skeden är starkt anknutna till demokratin: i antikens Grekland, demokratins fosterland, hade även vanliga medborgare politisk makt. Det var nödvändigt att man behärskade konsten att tala på grund av att man representerade sig själv i folkmöten och domstolen. (Hellspong 2011: 20.)

Vanliga medborgare lyssnade till skickliga talare för att lära sig konsten att tala. Man började ge undervisning i retorik. *Sofister* var tidens vishetslärare som trodde på ordets makt som kunde bilda sanningen. De trodde att människan aldrig kunde nå den absoluta sanningen och därför kunde man använda ordets makt utan någon moral för att påverka publiken och på så sätt *bilda* sanningen. (Hellspong 2011: 20–21.)

Filosoferna Sokrates och Platon hade en annan syn på retoriken som avvek från sofisternas tankar. Enligt Sokrates strävar retoriken efter makt i stället för sanningen. (Hellspong 2011: 22.) Platon ansåg till och med att retoriken var ett medel att sprida lögn (Rydstedt 1993: 38). Från de här tankarna avvek för sin del Isokrates som hade en stor inverkan på den klassiska retoriken. Han ansåg att retoriken i sig är etiskt neutral och retorikens påverkan beror på talarens egna syften som kan vara antingen goda eller onda. (Hellspong 2011: 22–23.)

Till och med Aristoteles intresserade sig för retoriken. Han betraktade retoriken snarare som en konst än som en vetenskap. Aristoteles ansåg att retorikens syfte alltid är att söka det som kan övertyga. Aristoteles indelade tal i tre huvudtyper: *genus deliberativum* (politiska tal), *genus judiciále* (juridiska tal) och *genus demonstrativum* (ceremoniella tal). (Hellspong 2011: 50.) Därtill uppfann han de grundläggande medlen att övertyga, *ethos*, *pathos* och *logos* (Hellspong 2011: 22–24). Aristoteles lärobok *Retoriken* är fortfarande ett av de mest betydande verken inom retoriken (Kakkuri-Knuuttila 1998: 233).

Från antikens Grekland flyttades retorikens centrum till Rom. Där utvecklades retorikens läror vidare, men tyngdpunkten kom att ligga på talets språkliga utförande. I motsats till antikens Grekland var demokratin i Rom begränsad till advokater som fick utöva offentlig talarkonst i domstolar. Advokaten och politikern Marcus Tullius Cicero (d. 43 f.Kr.) var en av tidens mest framstående talare. (Hellspong 2011: 24–25.) Cicero definierade talarens tre plikter: *docére*, *movére* och *delectáre* som betyder att 'lära', 'röra' och 'behaga'. *Docére* syftar på att övertyga med fakta och sakargument, *movére* på att röra publikens känslor och *delectáre* att väcka behag, intresse och sympati för talaren. Talarens tre plikter kan anses vara talets *lyssnarorienterade drag*, sådana medel som man använder för att övertyga åhörarna. (Hellspong 2011: 46–47.)

En annan inflytelserik talare i Rom var Marcus Fabius Quintilianus (d. 95 f.Kr.) (Hellspong 2011: 24–26). Han definierade *den gode talaren*. Enligt honom kännetecknar tre egenskaper en god talare. För det första ska talaren vara *vir*, en man, för det andra *bonus*, rättrådig, helst en statsman, och för det tredje *dicendi peritus*, skicklig att tala. Denna skicklighet ansåg Quintilianus bestå av talarens medfödda begåvning, teoretiska kunskap om retoriken och praktiska kunskap om hur retorik används i talarens egen kultur. (Hellspong 2011: 45.)

Under medeltiden utnyttjades retoriken huvudsakligen av kyrkan. Även om retoriken tillhörde antikens kultur, som kyrkan betraktade som hednisk, använde kyrkan retoriken i predikningar. Prästerna studerade retorik och utövade den i liturgier. Retoriken kom till Sverige och Finland på 1500-talet då den kungliga makten utövades av Gustav Vasa och

hans söner som använde retorik i sina politiska syften. Under barocken på 1600-talet betraktade teoretikern Francis Bacon även retoriken som en del av psykologin. (Hellspong 2011: 27–30.)

Den moderna naturvetenskapen på 1600-talet gav nya synpunkter på språk och retorik. Det ideala språket var ett formaliserat språk med matematiken som förebild. Retorikens vädjande till känslor och dess lekande med språket ansågs dock inte motsvara detta ideal. Av den anledningen började man ta avstånd från retoriken. (Hellspong 2011: 30–33.) Överhuvudtaget började retoriken förlora sin betydelse i det moderna samhället (Hellspong 2011: 38).

Under 1900-talet blev retoriken så småningom mer populär. De mest ansedda retorerna inom den moderna retorikens fält är Kenneth Burke, Chaïm Perelman och Stephen Toulmin som har ifrågasatt den tidigare nedvärderande attityden till retoriken och bidragit till att väcka intresse för den retoriska forskningen (Summa 1996: 51). Perelman och Toulmin har koncentrerat sig på argumenteringen och på hur man kan analysera argumenteringen, medan Burke har redogjort för hur den retoriska analysen är kopplad till forskningen av litteratur och allt mänskligt agerande (Summa 1996: 52–54).

2.3 De tre grundläggande medlen att övertyga

Inom retoriken har ordet *artificiell* betraktats positivt: ordet betyder 'konstfull'. Inom den klassiska retoriken ansåg man att allt kan sägas på ett naturligt och konstlöst sätt, vilket betyder att man inte använder retoriska konstbegrepp. Om man vill förbättra sitt budskap kan man göra konstfulla ändringar i det. (Rydstedt 1993: 10–11.) Aristoteles indelade det konstfulla i tre *pisteis*, det vill säga bevisnings- eller övertalningsmedel som syftar till tillit, vilka är *ethos*, *pathos* och *logos* (Rydstedt 1993: 190, Lindqvist Grinde 2008: 26). De här tre bevismedlen anses vara användbara ännu i dag på samma sätt som i antikens Grekland (Lindqvist Grinde 2008: 26). Enligt Karlberg och Mral (1998: 35) utgör *ethos*, *pathos* och *logos* grunden för all argumentation.

Ethos står för talarens karaktär, logos för sakskäl och faktabaserade argument och pathos för publikens känslor (Lindqvist Grinde 2008: 26). De tre medlen är nära sammankopplade (Sigrell 1999: 55, Hellspång 2011: 233). Ofta används alla de här tre medlen i samband med varandra men något av medlen kan framstå som det dominerande medlet (Karlberg & Mral 1998: 32). De retoriska bevismedlen kan anses vara talets *talarorienterade drag* som sammanhänger med talets lyssnarorienterade drag, det vill säga talarens tre plikter, *delectare*, *docere* och *movere* (Hellspång 2011: 47–48). För att behaga publiken använder man ethos, för att få publiken att lära sig använder man logos och för att röra publiken använder man pathos (Lindqvist Grinde 2008: 58).

2.3.1 Ethos

Enligt Aristoteles är de etiska bevismedlen sådana som har med talarens karaktär och personlighet att göra (Hellspång 2011: 177). Talaren vill framstå som trovärdig och ärlig framför sin publik så att publiken ser talaren på en hög etisk nivå (Hellspång 2011: 177, 229). Talarens ethos behöver dock inte representera talarens verkliga natur; ethos är bara talarens retoriska medel att framställa sin karaktär i sådant ljus som talaren själv vill (Hellspång 2011: 48).

De etiska bevisningsmedlen är av olika slag. Aristoteles poängterade att det finns tre faktorer som väcker tillit hos en talare och bidrar till talarens ethosbevisning: *arete*, *phronesis* och *eunoia*. *Arete* betyder att talaren är en skicklig talare med goda moraliska egenskaper. *Phronesis* förutsätter att talaren är kunnig, utbildad och erfaren. *Eunoia* syftar på talarens välvilja och sympati mot publiken. (Lindqvist Grinde 2008: 91–93.)

Talaren kan hänvisa till en auktoritet som kan vara talaren själv eller någon annan. När talaren hänvisar till sig själv som auktoritet kan hen till exempel betona sina yrkeskunskaper och erfarenheter eller ta fram andra människors uttalanden om talaren som auktoritet. (Karlberg & Mral 1998: 33.) Andra auktoriteter kan vara till exempel andra människor, institutioner eller olika texter. Talaren kan till och med hänvisa till publiken som auktoritet. Genom att hänvisa till en känd auktoritet kan talaren visa samhörighet med lyssnare. (Hellspång 2011: 229–230.) Talaren kan skapa samhörighet

eller en ”vi-känsla” genom att hänvisa till gemensamma intressen, erfarenheter och värderingar med sin publik (Karlberg & Mral 1998: 33). Talaren kan även betona sin egen auktoritet framför sådana auktoriteter som har avvikande åsikter i frågan. (Hellspong 2011: 229–230.)

Hänvisning till ett politiskt system och det demokratiska beslutsfattandet kan uppfattas som ethosbevisning. Även den allmänna opinionen kan anses vara en auktoritet som man kan åberopa. Även tiden kan betraktas som auktoritet. Hänvisningar till tidigare vanor kan fungera som stöd för talarens argumentation och även nutid och framtid kan hämta stöd i det förflutna. (Hellspong 2011: 229–231.) Talaren kan även gärna använda citat när hen hänvisar till en auktoritet. Kända citat, till exempel ordspråk eller citat ur Bibeln, kan även användas för att uttrycka en allmän sanning. (Karlberg & Mral 1998: 40.)

När man överväger ethosargumentens vikt måste man överväga om hänvisningar till olika auktoriteter baserar sig på verkliga förhållanden, det vill säga om den hänvisade auktoriteten verkligen har sagt och menat det som talaren påstår. I grund och botten är ethosargumenten rationella, men publiken uppmanas inte att självständigt tänka på ethosargumenten och deras hållbarhet. I stället är syftet med ethosargument att sätta stopp för diskussionen, speciellt i de fall där talaren framställer sig själv som auktoritet. (Hellspong 2011: 231–232.) Hänvisningen till auktoriteten kan antyda att åsikten inte ska ifrågasättas (Karlberg & Mral 1998: 40). Hellspong (2011: 232) anser att ethos ingår i all argumentation.

2.3.2 Pathos

Att vädja till lyssnarnas känslor kallas *pathosbevisning*. Inom övertygande argumentation har pathosargumenten stor betydelse: pathosargumenten hjälper till att få lyssnarna engagerade i och mottagliga för ämnet som talaren vill framhäva. Pathos kan till och med betraktas som retorikens viktigaste kraft. Redan Cicero trodde att pathosbevisningen, att engagera publikens känslor, har en avgörande roll med tanke på talets framgång. (Hellspong 2011: 232–233.)

Pathosargumenten är subjektiva och suggestiva och därför är talarens förhållande till publiken viktigt. Ett pathosargument kan vara hållbart om publiken får samma känsla av frågan som talaren. (Hellspong 2011: 234.) Således måste talaren kunna vädja till sådana känslor som kan röra publikens känslor i situationen. Aristoteles definierade tre aspekter som bidrar till att man lyckas beröra publikens känslor: vad känslan består av, i vilken situation man kan väcka känslan och vilket beteende som kan väcka känslan. (Lindqvist Grinde 2008: 82.)

När man använder pathos som bevismedel betonar talaren sina ord och formuleringar så att de låter känslosamma. Även bildspråk som metaforer och allegorier väcker lätt känslor. (Karlberg & Mral 1998: 35.) Talaren kan även konkret berätta om någon personlig händelse som man själv har upplevt och som kan väcka känslor hos lyssnarna (Hellspong 2011: 178–179). Genom att visa sina egna känslor kan man även röra publikens känslor. Talaren kan till och med väcka känslor genom att inta en neutral ställning till det hen talar om. (Karlberg & Mral 1998: 35.)

Alla känslor kan användas för att påverka lyssnare. Aristoteles nämner sådana känslor som ilska och mildhet, hat och kärlek, hopp och fruktan, skam och skamfrihet, uppskattning och otack, medlidande och förtrytelse, tillfredsställelse och avund samt rivalitet och förakt. (Lindqvist Grinde 2008: 83–88.) Inom politiken försöker man ofta övertyga genom att vädja till *hopp* och *fruktan*. Först tar politikern upp någonting som publiken fruktar och sedan ger publiken hopp genom att erbjuda en lösning till problemet. (Karlberg & Mral 1998: 35.) Talaren kan även visa konsekvensen av ett beslut genom att måla upp en skada eller en nytta beslutet orsakar. Talaren kan även använda moraliska argument genom att vädja till människans skyldighet eller rättigheter. (Karlberg & Mral 1998: 43.)

Hur mycket talaren väljer att använda pathos i sin argumentation beror på lyssnarna. Inom den klassiska retoriken ansåg man att pathos var ett särskilt viktigt medel när publiken var okunnig i talets innehåll. För talaren att övertyga stora massor av människor om sin åsikt behövs därför ofta känslosamma pathosargument. (Hellspong 2011: 232.)

På grund av att pathos som bevismedel inte har någon logisk grund använder man sällan endast pathos som argumentation. Vanligen används pathosargument i samband med logos- och ethosargument. (Hellspång 2011: 233.) Ibland kan det vara krångligt att urskilja ethos från pathos. Enligt Quintilianus handlar ethos mer om talarens bestående karaktärsdrag medan pathos fokuserar på mer tillfälliga känslor. (Lindqvist Grinde 2008: 81.)

2.3.3 Logos

Enligt Aristoteles vädjar logosbevisningen till människans förnuft. Talaren ger således argument eller saksäl för sina påståenden. Aristoteles betonade vikten hos logos på grund av att han trodde på att retorikens främsta syfte är att undervisa. (Lindqvist Grinde 2008: 79–80, Hellspång 2011: 179, 233–234.)

Enligt Aristoteles kan allmänna principer eller exempel användas som logosbevisning (Lindqvist Grinde 2008: 80). *Analogier*, exempel som grundar sig på en likhetsrelation mellan två avlägsna områden, kan även användas som logosbevisning. Med användning av exempel och analogier syftar talaren på att generalisera. Talaren kan använda statistik, siffror eller facktermer som argument. (Karlberg & Mral 1998: 41.) Centralt är att sakskaalen står i centrum i logosbevisningen. Logosargument kan beskriva, värdera eller föreskriva ting. (Hellspång 2011: 228–229.)

Logosargument är inte alltid logiska, och även rena lögnar och felaktiga slutsatser kan framstå som logosbevisning. Vanligen är logosargument öppna för fortsatt diskussion. Ifall publiken tvivlar på talarens argument kan talaren försöka ange skäl till argumenten. Logosargument är hållbara om publiken accepterar dem som sanna eller troliga eller som giltiga värderingar eller föreskrifter. (Hellspång 2011: 229, 231.)

2.4 Stil och dess retoriska funktion

Förutom sändarorienterade och mottagarorienterade drag har tal även *ämnesorienterade egenskaper*. Detta betyder att talaren framställer sitt ämne med hjälp av argument, troper och ornament. Medan argumenten snarare kan anknytas till talets innehåll är *troper* och *ornament* en väsentlig del av det som kallas talets *stil*. (Hellspong 2011: 48–49.)

I retoriken kallas stilen också för *elocutio*. Stilen representerar sättet hur en talare talar. Den styr hur talaren uttrycker sig. Stilen påverkar till exempel de ord och synonymer som talaren väljer att använda i sitt tal. (Hellspong 2011: 113–116.) *Puritas*, det vill säga renhet, och *perspicuitas*, det vill säga genomskådlighet eller klarhet, är krav som retoriken ställer på språket. Dessa två kräver därmed att talaren bör använda korrekt och vårdat språk samt vara tydlig och noggrann i sina ordval för att ge en bild av sig själv som en bildad och kunnig människa i sina lyssnares ögon. (Johannesson 1997: 145.)

Vid sidan av renhet och klarhet kräver retoriken även att språket är utsmyckat (Johannesson 1997: 145). Som jag poängterade tidigare, påverkas stilen av troper och ornament. Troper är vändningar som ändrar ordens betydelse. Till troper hör till exempel bilder och symboliska uttryck som *metaforer* eller *allegorier* som båda är en sorts liknelser. Däremot är ornament språkliga smyckningar som ger texten variation och rytm men som inte ändrar ordens bokstavliga mening. (Karlberg & Mral 1998: 46–47.) Användningen av troper och ornament kan för sin del förstärka talets budskap (Hellspong 2011: 143).

Sättet att smycka ett tal kan indelas på olika sätt. Hellspong (2011: 143) väljer att tala om stilfigurer och kategorisera dem enligt den effekt figuren har på talet: *upprepningsfigurer*, *variationsfigurer* och *stegringsfigurer*. Till exempel de flesta troper, vändningar som ändrar ordens betydelse, ger variation till tal och kan därför räknas till variationsfigurerna enligt Hellspong (2011: 143–144). Även Karlberg och Mral (1998: 46–48) baserar sin modell för retorisk analys på indelningen av stilfigurerna i troper och ornament. Däremot delar Kurt Johannesson (1997: 168) stilens smyckningar in i *troper*, vändningar där man byter det normala uttrycket till ett nytt uttryck, och i *figurer* som kan vara antingen

ordfigurer där man byter ut språkliga uttryck, alltså ord, eller *tankefigurer* där man vrider på talets idéinnehåll.

Enligt Hellspång (2011: 116) har stilen en retorisk funktion. Med hjälp av stilen anpassar talaren sitt sätt att uttrycka sig enligt sammanhanget (Hellspång 2011: 116). Som Karlberg och Mral (1998: 21) påpekar, är retoriken alltid situationsbunden. Därför kan också valet av stil variera beroende på den retoriska situationen. Det finns fyra faktorer som påverkar talsituationen: *talaren, publiken, ämnet och talet*. Hellspång (2011: 116) föreslår att stilen ska anpassas enligt dessa fyra faktorer och därför har stilen olika dimensioner: *en expressiv, en social, en referentiell och en estetisk stildimension*.

Den expressiva stildimensionen handlar enligt Hellspång (2011: 116–117) om vilken bild publiken får av talaren som person på basis av talarens sätt att tala. Den expressiva taldimensionen består av tre stilfaktorer vilkas indelning liknar indelningen av de retoriska bevismedlen i förnuftet, viljan och känslan. (Hellspång 2011: 117.)

Förnuftet representerar *den logiska stilfaktorn* som motsvarar talarens tänkande. Den gör att talaren vill framstå som klok och kunnig. Hen använder klara argument, fakta och även facktermer som publiken inte alltid förstår. Talaren kan också strukturera sitt tal logiskt så att publiken kan problemfritt följa talarens tankar. (Hellspång 2011: 116–117.) Detta sätt att tala gör talets stil logisk.

Viljan uttrycks via *den etiska stilfaktorn* som motsvarar talarens vilja. Talaren vill vinna publikens förtroende och framstå som ledare eller som en ärlig och uppriktig människa av god vilja. Den etiska stilfaktorn speglas i talarens sätt att tala: man uttrycker sig lugnt men med stor bestämdhet. Talaren kan även undvika att använda färdiga fraser eller fullständiga meningar för att verka trovärdigare och uppriktigare. Talaren undviker att använda brutalt språk emot sin meningsmotståndare för att verka som en människa av god vilja. (Hellspång 2011: 118.)

Den tredje stilfaktorn, *den patetiska eller emotionella stilfaktorn*, motsvarar talarens känslor. Talaren vill väcka känslor hos publiken. Talarens sätt att tala reflekterar det egna

engagemanget i ämnet. Man kan använda känsloladdade ord och språkliga vändningar för att göra talet livligare. (Hellspong 2011: 118–119.)

Den andra stildimensionen av ett tal kallas *den sociala stildimensionen* och där är det fråga om de sociala förhållandena kring talet och dess ämne, bland annat talarens bakgrund och roll samt talarens bild av och förhållande till publiken. Talarstilar kan indelas i tre stilmivåer, *högstil*, *mellanstil* och *lågstil*, beroende på den sociala situationen och dess formalitetsnivå. Talarens plikter, *movére*, *delectáre* och *docére*, reflekteras i de tre stilmivåerna. Högstilen kan anses representera hög grad av formalitet och den svarar mot *movére*. Mellanstilen som används i situationer med antingen hög eller låg grad av formalitet svarar mot *delectáre*. Lågstilen som kan förväntas att användas i situationer av låg formalitet speglas i *docére*. Förutom de tidigare nämnda påverkas den sociala stildimensionen också av hur öppen eller sluten talaren verkar vara och av *decórum* som betyder att talaren anpassar sin stil enligt publiken så att talaren inte verkar att förnedra lyssnarna. (Hellspong 2011: 119–123.)

Den tredje av stildimensionerna, *den referentiella stildimensionen*, handlar om talarens sätt att referera till olika ting och föreställningar. Detta uttryckssätt kan påverkas till exempel av att man konkretiserar ting, talar fylligt, detaljrikt, enkelt, med exakthet och visar hur saker och deras förhållanden hänger ihop. Den fjärde stildimensionen, *den estetiska stildimensionen*, handlar om talets ord, språkets rytm, röstens klang och gester. Den estetiska stildimensionen påverkas starkt av *ornátus*, det som jag tidigare kallade ornament eller språklig smyckning. (Hellspong 2011: 123–127.)

Stilen och dess olika dimensioner har retoriska syften. Talets stil beror på den retoriska uppgiften. Uppgiften kan vara att övertyga, att informera eller att roa. Ofta består talets retoriska uppgift av alla dessa tre. Den expressiva stildimensionen syftar på att få publiken att reagera på talet, den sociala dimensionen på att bemöta publikens förväntningar, den referentiella på att skapa förståelse genom klarhet och åskådlighet och den estetiska på att väcka och behålla publikens uppmärksamhet. (Hellspong 2011: 127.)

3 SAMBANDET MELLAN POLITIK OCH RETORIK

Det finns ett nära samband mellan politik och retorik. Redan Aristoteles (2016) betonade det här sambandet genom att konstatera att retorik är politisk vetenskap på grund av att den tillhör etiken som i sin tur är en politisk vetenskap. Enligt Palonen (1997: 25) finns det en inobyggd politiskhet i retoriken. Politikens syfte är att övertyga, till och med övertala, publiken och detta händer med hjälp av tal och olika medel för att övertyga (Sigrell 1999: 53–55). På grund av detta behandlar politiken och retoriken i grund och botten samma sak, konsten att övertyga.

Retoriken spelar en central roll i politiken där det talas en hel del (Suojanen 1997: 75–79). Att vara med i politiskt beslutsfattande ger kommunikativ makt till en politiker som kan använda retorik som maktinstrument över sin publik (Suojanen 1997: 77). Konsten att tala är därmed ett sätt för en politiker att utöva sin politiska makt (Pekonen 2011: 14).

3.1 Parlamentarisk retorik

Finlands statskick är en representativ parlamentarisk demokrati (Finlands grundlag 1–3 § 731/1999). *Representativ* betyder att parlamentet, som i Finland kallas *riksdagen*, består av representanter som medborgarna har valt att representera sig i ett offentligt val (Pekonen 2012: 11, Saraviita 2017). *Parlamentarisk* betyder att förhållandet mellan parlamentet, den finska riksdagen, och regeringen är parlamentariskt (Suomi.fi. En adress för medborgartjänster 2016). Det här betyder att parlamentet som medborgarna har valt har förtroende för regeringen och kan kontrollera denna (Pekonen 2012: 11, Saraviita 2017).

Med begreppet *parlamentarisk retorik* avser man den politiska retorik som används i parlamentet, det vill säga i riksdagen i Finland. Talet i parlamentet har sin särskilda retorik. Palonen (2012: 236) menar att talet är den centrala handlingen inom den parlamentariska politiken. Talet har redan länge i den representativa demokratins klassiska verk betraktats som parlamentets viktigaste uppgift. Parlamentets politiska betydelse har att göra med vad och hur man talar i parlamentet. (Pekonen 2011: 14.)

Traditionellt har parlamentets offentliga plenum betraktats som det centrala stället där parlamentarisk retorik uppstår (Pekonen 2011: 31). Man kan nästan säga att en politikers, en riksdagsledamots, arbete är att övertyga med hjälp av tal (Pekonen 2011: 8).

Retorikens roll i parlamentarisk politik har utsatts för mycket kritik. Retoriken i parlamentet har betraktats som ”rent tal” eller som en motsats till arbete (Palonen 2012: 13). Parlamentariker kritiseras för att ha konsten att tala utan att egentligen säga någonting meningsfullt (Palonen 2012: 236). I sitt verk *Puhe eduskunnassa* har Kyösti Pekonen (2012: 8) intervjuat riksdagsledamöter och kommit fram till att även de beskriver talandet i plenumen som ”rent tal” eller ”tomt prat”. I stället ansåg ledamöterna att de ställen där tal egentligen har betydelse och innehåll är riksdagens utskott (Pekonen 2011: 8).

Retoriken i parlamentet är alltså inte precis samma sak som politisk retorik i sin helhet. Den politiska retoriken kan användas i många olika situationer där en politiker talar. Den parlamentarisk retoriken handlar dock om *debatt* mellan olika riksdagsledamöter som har olika motsatta synpunkter på ärendet som behandlas i riksdagen. (Palonen 2012: 20.)

3.2 Typiska drag i politisk retorik

Som påpekades ovan, har politiken sin särpräglade retorik. Parlamenten i olika delar av världen brukar ha ett visst sätt att tala och tänka oberoende på geografi, språk eller tid (Palonen 2012: 247). Palonen (2012: 94) föreslår att endast *deliberation pro et contra* kan räknas till den parlamentariska retoriken. Termen betyder att enligt retorikens klassiska princip måste man debattera och betrakta en fråga från motsatta synvinklar, *pro et contra*, för att verkligen kunna förstå och bedöma frågan (Pekonen 2011: 51, Palonen 2012: 67). På grund av detta är parlamentarisk retorik alltid mer eller mindre en debatt i stället för vanligt tal. I en lyckad debatt turas det om med olika inlägg av olika talare som är för och emot ärendet. I en idealsituation delar parlamentets talman inläggen jämnt. (Palonen 2012: 20.)

En särskild talkultur, politikens förfaringssätt och talens politiska syfte har sin inverkan på den parlamentariska retoriken. En riksdagsledamot förväntas tala på ett visst sätt och enligt en viss praxis. (Palonen 2012: 61.) Parlamentarisk retorik är debatt där olika synvinklar för och emot strider mot varandra och där talarens syfte är att övertyga de andra talarna om de egna påståendenas giltighet. Talaren syftar på att övertyga andra debattdeltagare genom att vädja till påståendenas giltighet. En politisk talare kan därmed ha två uppgifter: att försvara sina egna ståndpunkter och samtidigt ogiltiggöra motståndarens ståndpunkter. (Palonen 2012: 52–59.) Parlamentarisk retorik är även *deliberativ*. Med andra ord har alla talare ett gemensamt syfte. Det är inte bara fråga om att strida med motsatta åsikter utan man syftar även på att fatta gemensamma beslut, och därför är talarna beredda att höra också avvikande åsikter även om man själv tänker annorlunda. (Palonen 2012: 40–41.)

De klassiska retoriska elementen förnuft, känsla och vilja förenas, som i flera andra situationer, också i politisk retorik (Pekonen 2011: 41). Palonen (2012: 239) poängterar att det inte lönar sig att bara vädja till förnuftet eller logiken i politisk retorik. Det kan lätt uppstå argumentationsfel i politikernas argumentation på grund av att politiska frågor ofta är komplicerade (Sigrell 1999: 202). Därför kan argumenten inom politisk retorik ofta bygga på antaganden och värderingar i stället för logiska slutsatser eller sanningar (Nylund 1995: 29).

Sigrell (1999: 53–55) föreslår att politisk retorik alltid stödjer sig mot någonting mera än rena fakta och sakfrågor. Politiker använder alla möjliga medel som kan hjälpa dem att övertyga sina åhörare (Sigrell 1999: 54–55). Därför är också vädjandet till känslorna och viljan viktiga. Ibland lyckas en politiker övertyga sin publik med hjälp av retorikens stillära i stället för ren logik (Nylund 1995: 28). Även Palonen (2012: 95) poängterar att elocutio med sina troper och figurer spelar en viktig roll i politisk retorik. Metaforer och metonymier är stilfigurer som kan hjälpa en att övertyga publiken (Nylund 1995: 29).

I politisk retorik spelar man med tid (Palonen 2012: 207). Vanligt är till exempel att en politiker spelar med publikens känslor av fruktan och hopp genom att skrämman publiken med fruktansvärda bilder av samhället och att erbjuda en lösning till detta och därmed ge

hopp till publiken (Karlberg & Mral 1998: 35). Historien, framtiden och utvecklingen betraktas som *megasubjekt* som ställer krav och skyldigheter på människor. (Palonen 2012: 207.) Tiden betraktas således som auktoritet som avgör människornas beslut.

Politiska frågor är komplicerade även för talaren själv (Sigrell 1999: 202). Därför kan en politiker använda olika strategier för att helt enkelt undvika den aktuella frågan (Suojanen 1997: 79). För en politiker kan det vara viktigare att förneka andras argument än att motivera sina egna eller provocera sin motpart än att övertyga denne. Det kan även vara mer effektivt att tala *emot* någonting än att tala *för* någonting. (Palonen 1997: 26.)

En politiker kan vädja till auktoriteter och olika expertbeslut för att slippa ta ställning till frågan. Politikern kan även vädja till gemensam nytta eller till auktoritära förebilder. I fråga om obehagliga ärenden kan en politiker också avlägsna sig själv och sitt eget ansvar genom att visa medkänsla men förneka sitt eget ansvar i ärendet. Även intimitet kan användas som retorisk strategi: för att övertyga publiken kan en politiker vädja till vissa gemensamma värderingar som familj och hem som publiken kan förväntas instämma med. Man kan även sätta stopp för diskussionen, det vill säga begrava hela ärendet, genom att vädja till en vedertagen vana (Suojanen 1997: 80–85). Allt detta är ethosbevisning, retorisk bevisning där talaren syftar på att övertyga sin publik genom sin karaktär och genom att behaga publiken.

En politiker kan vädja till publikens känslor, förtala motsatta åsikter som är emot talarens egna eller beskriva ärendet och dess förhållanden medvetet så krångligt att de börjar låta komplicerade (Suojanen 1997: 80–85). En politiker har alltså många sätt att vädja till *pathos*. En politiker kan blanda publikens tankar. Detta kan hen göra med *pathos* genom att måla upp hotbilder eller genom att kväva lyssnaren med fakta. (Suojanen 1997: 80–85.) Fakta eller *logos* kan därmed också användas effektivt när man försöker övertyga publiken.

Den retorik som uppstår i politiken kan egentligen betraktas som ”rent tal” ifall politikerna använder strategier där de undviker att diskutera själva frågan. Det lönar sig för en politiker att vara otydlig. För en politiker finns det många sätt att undvika frågan

och att helt enkelt bara prata utan att direkt ljuga. Man kan svara på frågan bara delvis eller på ett irrelevant, tvetydigt eller missledande sätt. Man kan även svara på ett sätt som publiken inte förstår. Möjligt är även att en politiker till och med vägrar att svara på frågan. (Wiberg & Koura 1996: 205.)

4 SPRÅKFRÅGAN OCH DEN OBLIGATORISKA SKOLSVENSKAN

Vid sidan av det finska språket har även svenskan långa anor i det finländska samhället. I sex sekler från den tidiga medeltiden fram till år 1809 var Finland den östliga delen av konungariket Sverige (Meinander 2015: 21–82). Under den tiden hade man i Finland, i det så kallade Österland, som var ett svenskt landskap, samma lagar, förvaltning, rättssystem och beskattning som på andra sidan av Bottniska viken (Engman 2016: 14).

År 1809 förlorade Sverige sin östra rikshalva till det ryska imperiet. De svenska traditionerna kvarlevde dock i kulturen i det autonoma storfurstendömet Finland. Svenska språket behöll sin ställning som förvaltnings- och bildningsspråk när Finland blev en autonom del av Ryssland. (Engman 2016: 15.) Svenskan förblev som förvaltningspråk ända till 1890 (Engman 2016: 97). År 1863 skrev J. V. Snellman det så kallade *språkreskriptet* där det fastslogs att finskan skulle jämföras med svenskan som förvaltningspråk inom tjugo år. Under autonomitiden började också ryskans ställning förstärkas på svenskans bekostnad. (Engman 2016: 97.) Efter lantdagsreformen 1906 blev finskan det dominerande språket i det offentliga livet (Meinander 2016: 79).

Mot slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet började folk så småningom byta språk från svenska till finska i olika sammanhang såsom inom skolbildning (Engman 2016: 95). Man började använda finska mer och mer inom olika samhällssektorer (Meinander 2016: 9–11). Språkbyte från svenska till finska skedde över flera generationer, vilket orsakade en utspridd tvåspråkighet i flera generationer av finländare (Engman 2016: 95).

Under autonomitiden, 1809–1917, hade nationalistiska tankar börjat växa fram och därmed intresset för finska språket öka i det finländska samhället. Det växande intresset för allt som kunde anses representera *det finska* ledde till *finskhetsrörelsens* framväxt: man började sätta värde på finska språket och den finska kulturen men också ifrågasätta svenskans ställning som landets andra officiella språk. (Meinander 2015: 208–210.) Även språklig purism i det finska språket från svenska influenser hävdades (Engman 2016: 17).

Den första språkstriden mellan de så kallade *fennomanerna*, som representerade den växande finskhetsrörelsen och kämpade för finskans ställning, och *svekomänerna*, som i stället stod bakom svenskhetsrörelsen och förespråkade det svenska språket, pågick i slutet av 1800-talet (Lönnroth 2009: 125). Från och med att Finland blev självständigt 1917 fram till utbrottet av vinterkriget 1939 pågick det också en språkstrid mellan de två språken (Hämäläinen 1968). Språkfrågan var ständigt på tapeten och även i tidningspressen var det vanligt att lyfta fram språkfrågor medan språkstriderna var på gång (Lönnroth 2009: 128). Något som har omdebatterats inom språkfrågan är bland annat *etnonym*, benämningar på etniska grupper, som *finlandssvensk*, *finne* eller *finländare* (Engman 2016: 24, Meinander 2016: 27–28).

År 1919 kunde de två parterna, de som stödde finska och de som stödde svenska, nå en kompromiss trots de bakomliggande meningsskiljaktigheterna. I 1919 års regeringsform fastställdes språklagstiftningen och både finskan och svenskan fastställdes som Finlands nationalspråk. (Engman 2016: 389.) De båda parterna hade dock radikala talanger som höll språkstriden vid liv. *Den äktfinska rörelsen* fortsatte att lyfta fram språkfrågorna ännu till slutet av 1930-talet. (Meinander 2016: 19, 99.) Vid utbrottet av andra världskriget började igen meningsskiljaktigheterna mellan de två språkgrupperna lugna sig på grund av större samhälls- och världspolitiska problem (Hämäläinen 1968: 260–266, Meinander 2016: 109).

Språkförhållandena och deras förändringar har haft sin inverkan på Finlands befolkningsstruktur. Under de senaste hundra åren har andelen svenskspråkiga i Finland förminskat märkbart. Medan det finska språket har ständigt fått mera fotfäste i det finländska samhället har svenskans roll blivit svagare. Under åren 1880–1940 förminskades andelen svenskspråkiga i Finland från 14 procent till 10 procent. (Meinander 2011: 208.) År 2015 låg andelen svenskspråkiga kring cirka 5 procent av hela befolkningen (Statistikcentralen 2016). Kännetecknande för Finlands tvåspråkighet har dock varit att svenskan och dess roll har hävdats inte enbart av etniskt finlandssvenska personer utan också av tvåspråkiga personer med finska som huvudspråk (Engman 2016: 19).

Ännu i dag är Finland ett tvåspråkigt land med två nationalspråk, finska och svenska. Språklagens (423/2013, 2 §) syfte är att trygga individens språkliga rättigheter: alla finsk- och svensktalande medborgare har rätt att använda sitt modersmål, finska eller svenska, i domstolen och med myndigheter. För att trygga möjligheterna till service på båda nationalspråken ger man i skolorna undervisning i det andra inhemska språket. För finskspråkiga elever är det andra inhemska språket svenska och för svenskspråkiga elever finska. (Utbildningsstyrelsen 2014, 2015.)

Som nämnts i inledningen i denna avhandling har svenskans ställning som landets andra officiella språk varit en fråga som har väckt diskussion under olika tider. I de följande avsnitten går jag djupare in på frågan om den obligatoriska svenskundervisningen. Jag diskuterar den obligatoriska svenskundervisningens historia och debatten kring den samt de senaste utvecklingarna i språkfrågan.

4.1 Den obligatoriska svenskundervisningen och debatten kring den

Den obligatoriska svenskundervisningen har varit en central fråga i språkdebatten i synnerhet under de senaste årtiondena. Som jag nämnde syns Finlands tvåspråkighet i den finländska skolundervisningen: de elever som har finska som modersmål får undervisning i det andra inhemska språket, svenska, och de elever som har svenska som modersmål får undervisning i det andra inhemska språket, finska. För tillfället kan man få undervisning i det andra inhemska språket som så kallad lång lärokurs, det vill säga som A-språk, som medellång lärokurs, det vill säga som B-språk, eller som modersmålsinriktad finska eller svenska. (Utbildningsstyrelsen 2014, 2015.)

För de finskspråkiga eleverna undervisas svenska inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, den grundläggande yrkesutbildningen och inom högskoleexamina (Kulturutskottet 2015). I den nya läroplanen som trädde i kraft år 2016 tidigarelades undervisningen i svenska som det andra inhemska språket, det vill säga som B-språk. Under höstterminen 2016 började eleverna på årskurs 6 studera svenska som det andra inhemska språket (Utbildningsstyrelsen 2014). Enligt Utbildningsstyrelsen (2016) som citerar Statistikcentralen är finska det vanligaste A-språket för svenskspråkiga elever

inom den grundläggande utbildningen. Vanligen börjar de svenskspråkiga eleverna undervisningen i A-språket, det vill säga finska, på årskurs 3 (Utbildningsstyrelsen 2016).

Undervisningen i det andra inhemska språket har att göra med individens språkliga rättigheter. Enligt språklagen (423/2013, 2 §) är dess syfte att "[...] trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska". I praktiken innebär det att både finsk- och svenskspråkiga har rätt att få offentlig service på sitt modersmål. Skolutbildningen i Finland ansvarar för att alla som bor i Finland når en viss allmänbildning som omfattar kunskaper i och kulturell kännedom om båda nationalspråken, finska och svenska. På grund av detta är det viktigt att man behärskar både finska och svenska, i synnerhet om man arbetar inom den offentliga sektorn. (Utbildningsstyrelsen 2011: 5, 9–16.)

Det pågick en kamp om skolornas språk mellan språkpartierna, det vill säga Finska partiet och Svenska partiet, på 1870- och 1880-talen. År 1871 tog man i bruk huvudsakligen bara *ett* undervisningsspråk i skolorna. (Engman 2016: 176–178.) Läroverken i Finland delades in i skilda svensk- och finskspråkiga läroverken där eleverna studerade det andra inhemska, svenska eller finska, beroende på vad deras modersmål var. Svenska blev således egentligen ett obligatoriskt ämne redan 1872 i de finska läroverken, klassiska lyceer, realskolor och fruntimmersskolor. (Geber 2010: 12.)

Först på 1950-talet började man göra större förändringar i det finländska utbildningssystemet i form av den så kallade *grundskolereformen*. De gamla skolformerna ersattes med en allmän grundskola där eleverna studerade två främmande språk varav ett skulle vara det andra inhemska. (Geber 2010: 12–16, Meinander 2016: 154–155.)

Språkundervisningen diskuterades flitigt under grundskolereformen. Efter andra världskriget betonade man engelskans roll men också svenskans praktiska betydelse i ett tvåspråkigt samhälle och svenskans betydelse för det nordiska samarbetet lyftes fram i diskussionen. I sitt betänkande år 1967 föreslog riksdagens kulturutskott att man

inrymmer bara ett obligatoriskt språk i grundskolestudierna. (Geber 2010: 16–25.) När grundskolereformen debatterades var argumenten för och den obligatoriska svenskundervisningen huvudsakligen ekonomiska och pedagogiska. Den obligatoriska svenskans motståndare betonade valfrihet och svenskundervisningens ekonomiska belastning. Obligatoriet försvarades i stället med argument om nyttan av kunskaper i svenska i nordiska sammanhang och på den nordiska arbetsmarknaden samt om grundskolans uppgift att utjämna sociala och regionala skillnader. (Meinander 2016: 154–155.)

Genom en kompromiss mellan de politiska partierna godkändes år 1968 lagen om grunderna för skolsystemet (467/1968). I lagen fastställs att eleverna i grundskolan ska studera två obligatoriska språk utöver modersmålet. Det ena av de obligatoriska språken skulle vara det andra inhemska, svenska eller finska, men kommunerna fick själva bestämma vilket språk som läses som A-språk från och med årskurs 3. (Geber 2010: 24–25.)

Begreppet *pakkoruotsi/tvångssvenska* uppstod först 1988 när Finskhetsförbundet använde det i sitt kampanjblad (Meinander 2016: 156). En debatt om den obligatoriska svenskundervisningen uppstod igen år 1990 i samband med den skolpolitiska redogörelsen som gjordes i riksdagen (Geber 2010: 31). I sitt betänkande om statsrådets redogörelse om utbildningssystemet i Finland föreslog riksdagens kulturutskott att man slopar den obligatoriska undervisningen i B-språk, det vill säga svenska i de finskspråkiga elevernas fall (Herberts & Landgårds 1993: 1). Förslaget röstades dock ner med en majoritet på 159 ledamöter. I debatten och kulturutskottets betänkande lyftes det ändå fram sådana aspekter som har varit centrala i de nyare debatterna såsom svenskans eventuella valfrihet i studentexamen och regional valfrihet, till exempel genom att ha ryska som B-språk i Östra Finland. (Herberts & Landgårds 1993: 1–2, 68–70, Geber 2010: 31–36.)

År 2004 lyftes den obligatoriska svenskundervisningen åter fram då den dåtida regeringen bestämde sig att göra ett försök på valfrihet i det andra inhemska språket i studentexamen.

År 2005 blev det andra inhemska ett valfritt ämne i studentexamen, vilket har lett till att allt färre elever skriver svenska. (Geber 2010: 37–44, Utbildningsstyrelsen 2011: 28.)

Den obligatoriska svenskundervisningen spelar en central roll i yrkesutbildning och högskolor. Även eleverna inom yrkesutbildningen läser det andra inhemska som en del av sina studier. Rollen av det andra inhemska språket betonas särskilt i servicebranschen och inom social- och sjukvården. I samband med högskolereformen som trädde i kraft år 1974 reformerades även de allmänna språkstudierna. Studier i det andra inhemska språket ingår i grundstudierna och fungerar som ett medel för att nå språklig kompetens för offentliga tjänster. (Geber 2010: 45–50.)

Man har argumenterat för och emot tvåspråkighet och den obligatoriska svenskundervisningen på flera sätt under olika tider. Saukkonen (2011: 96) påstår att på båda sidorna av debatten, alltså den sida som är för och den sida som är emot frågan, finns argument relaterade till *språk och identitet* där antingen finskans eller svenskans roll betonas beroende på talarens ställning. Vanliga är också *historiska argument* där svenskans historiska påverkan antingen ses som något negativt eller som något positivt samt *instrumentella argument* där svenskans nyttovärde betraktas i förhållande till världsspråk eller på den nordiska arbetsmarknaden. (Saukkonen 2011: 96.)

Debatten kring skolsvenskan blev aktuell igen år 2013 när föreningarna *Vapaa kielivalinta*, *Fritt språkval* och Finskhetsförbundet lade ut medborgarinitiativet *Ruotsin kieli valinnaiseksi kaikilla kouluasteilla* som nådde riksdagen på grund av att initiativet fick tillräckligt med stödförklaringar. Efter kulturutskottets behandling av medborgarinitiativet behandlades kulturutskottets betänkande och medborgarinitiativet i riksdagens plenum. Denna riksdagsdebatt står i centrum för den här avhandlingen.

4.2 Regionala försök

Regional valfrihet i språkundervisningen har lyfts fram i olika debatter om svenskans ställning (Herberts & Landgårds 1993: 1–2, 68–70, Geber 2010: 31–36). Även i samband

med riksdagsbehandlingen av medborgarinitiativet *Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineksi kaikilla kouluasteilla* (2013) lyfte några riksdagsledamöter och medlemmar i kulturutskottet fram möjligheten till regionala försök. Även om man i kulturutskottets betänkande föreslog att medborgarinitiativet förkastas och den obligatoriska svenskundervisningen bevaras lämnade några medlemmar i utskottet sammanlagt fyra reservationer mot kulturutskottets betänkande.

Både två riksdagsledamöter från Centerns riksdagsgrupp och tre ledamöter från Samlingspartiets riksdagsgrupp lämnade var sin reservation där man föreslår att ”Riksdagen förutsätter att regeringen utreder de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för regionala försök för att utvidga språkutbudet utan att det andra nationalspråket är obligatoriskt.” (Kulturutskottet 2015.)

I reservation 2 av Pauli Kiuru och Sanna Lauslahti från Samlingspartiet och reservation 3 av Inkeri Kerola, Tuomo Puumala och Simo Rundgren från Centern föreslås att man testar ett utbildningssystem där den obligatoriska svenskundervisningen slopas genom regionala försök. I båda reservationerna betonades de regionala skillnaderna i behov av olika språk. I praktiken skulle de regionala försöken innebära att den obligatoriska undervisningen i svenska skulle ersättas med något annat språk. I Kiurus och Lauslahtis reservation betonas ett bredare språkutbud och näringslivets behov medan det i Kerolas m.fl. reservation föreslås tydligt att man skulle kunna pröva ersätta undervisningen i B-språk, det vill säga det som i dag är svenska för finskspråkiga elever, med undervisningen i ryska i Östra Finland. (Kulturutskottet 2015.)

Medan själva medborgarinitiativet om att slopa den obligatoriska svenskundervisningen förkastades av riksdagen godkände riksdagen dock de regionala språkförsöken. I linje med förslagen till uttalandet i reservationerna 3 och 4 av kulturutskottets betänkande (24/2014) förutsattes att regeringen utreder om det lagstiftningsmässigt är möjligt i form av regionala försök att ersätta den obligatoriska svenskundervisningen med undervisning i något annat språk (Kulturutskottet 2015).

I det nya regeringsprogrammet för regeringen Sipilä är en av regeringsperiodens spetsprojekt att skapa nya lärandemiljöer för grundskolorna. Under detta föreslår man möjligheten till regionala försök som syftar på att utvidga språkutbudet i grundskolan. (Statsrådets kansli 2015: 17.) Regeringen har kommit överens om åtgärder för att genomföra spetsprojektet att skapa nya lärandemiljöer. En av åtgärderna är att öka och göra språkundervisningen mer mångsidig. Som medel till att nå denna mångsidighet lyfts fram möjligheten till regionala försök. (Statsrådets kansli 2016: 33.)

För tillfället har undervisnings- och kulturministeriet tagit ställning till de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för de regionala försöken. Ännu behövs det utredningar från justitieministeriet om de regionala försökens inverkan på grundläggande rättigheter. (Statsrådets kansli 2016: 33.) Den nuvarande undervisnings- och kulturministern Sanni Grahn-Laasonen (Saml.) har specificerat att man syftar på att fatta beslut om språkförsöket under våren 2017. Tidpunkten för det egentliga språkförsöket beräknas vara under hösten 2017. (Lehikoinen-Stedt 2017.)

4.3 Det nya medborgarinitiativet *Monikielinen Suomi – vapaa kielivalinta*

Ansatzerna att slopa den obligatoriska svenskundervisningen slutade inte med medborgarinitiativet *Ruotsin kieli oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla* som inleddes år 2013 och behandlades i riksdagen den 5 mars 2015 med beslutet att förkasta ärendet. Den 4 april 2016 inleddes ett nytt medborgarinitiativ *Monikielinen Suomi – ruotsi valinnaiseksi*. Det nya medborgarinitiativet inleddes även i webbtjänsten medborgarinitiv.fi (Justitieministeriet 2016a).

Det nya medborgarinitiativet har samma syfte som sin föregångare: att slopa den obligatoriska svenskundervisningen genom att göra undervisningen i svenska frivillig på alla undervisningsstadier. Ansvarspersonerna bakom initiativet är desamma som i det tidigare medborgarinitiativet. Innehållet i det nya initiativet skiljer sig dock i någon mån från det tidigare initiativet. (Justitieministeriet 2016a.)

Innehållet i initiativet *Monikielinen Suomi – ruotsi valinnaiseksi* är bredare än i det första initiativet och där har man även använt flera olika källor för att motivera varför initiativtagarna anser att den obligatoriska svenskundervisningen bör slopas. Många av de argumenten och källor som används i det nya medborgarinitiativet användes och har beröringspunkter med de argument som användes även i riksdagsdebatten om den obligatoriska svenskundervisningen den 5 mars 2015.

Det nya medborgarinitiativet *Monikielinen Suomi – ruotsi valinnaiseksi* lyckades samla in 21 450 underskrifter under en period på sex månader (Justitieministeriet 2016a). I fråga om medborgarinitiativ krävs det att initiativet samlar in 50 000 underskrifter inom sex månader för att gå vidare till riksdagens behandling (Justitieministeriet 2016b). På grund av att medborgarinitiativet inte lyckades samla in de krävda 50 000 stödförklaringarna under den bestämda tidsfristen avslutades insamlingen av stödförklaringarna den 4 oktober 2016. (Justitieministeriet 2016a.)

5 RIKSDAGSDEBATTEN KRING MEDBORGARINITIATIVET

I detta kapitel analyserar jag riksdagens behandling av medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen den 5 mars 2015. I de första avsnitten 5.1 och 5.2 behandlar jag de olika talens kontext och disposition. De olika riksdagsgruppernas deltagande i debatten behandlas i samband med kontexten. Därefter i avsnitt 5.3. ligger fokus på de retoriska bevismedlen och närmare på den ethosbevisning som användes under debattens gång. Den använda ethosbevisningen kategoriseras i tre olika klasser som för sin del specificeras i mindre men mer specifika kategorier. Stilen ingår i avsnitt 5.1 där jag analyserar kontexten och i avsnitt 5.3 där jag analyserar ethosbevisningen i de olika debattinläggen. De övriga grundläggande bevismedlen, logos och pathos, iakttas i avsnitt 5.3 i de exempel där också dessa bevismedel är närvarande.

5.1 Kontext

Kontexten för inläggen som hölls under riksdagens behandling av medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen har stor betydelse. Enligt Karlberg och Mral (1998: 21) sätter man talets ämne i ett sammanhang och ger talet en bakgrund när man definierar kontexten. Begreppet *kairos* står för den situationsbundenhet som alltid ingår i all retorik. Retoriken är alltid bunden till en given situation eftersom varje retorisk situation har sin egen historiska kontext, publik och sitt eget syfte. En text är således alltid en del av en större helhet där språket spelar en central roll och avspeglar den verklighet som människor lever i. (Karlberg & Mral 1998: 11–12, 21.)

Riksdagens debatt kring den obligatoriska svenskundervisningen utspelar sig i en samhällelig och politisk kontext. Debatten behandlade ett medborgarinitiativ som kom till riksdagens behandling. Riksdagsledamöterna fick bestämma om medborgarinitiativet godkänns och om lagarna bör ändras på basis av det. Det är alltså fråga om samhällliga beslut som fattas inom politikens ramar genom politiskt beslutsfattande.

De olika politiska partierna i riksdagen har olika ambitioner och mål som påverkar partiernas inställningar i frågan. Partierna kan styra de enskilda politikernas möjlighet att

påverka och rösta i form av *gruppdisciplin*. Detta betyder att man inom partiet bestämmer en gemensam linje för ett beslut som alla partiets ledamöter följer i omröstningen (Demokratiasanasto 2015). Socialdemokraternas (SDP) riksdagsledamot Tuula Peltonen lät i sitt debattinlägg förstå att SDP:s riksdagsgrupp hade ett gruppdisciplinbeslut att rösta mot initiativet (exempel 1):

- (1) Hylky on erittäin hyvä ajatus tämän aloitteen kohdalla. Näin ajattelee myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä. (Tuula Peltonen, SDP)

Förutom gruppdisciplinbeslut kan partierna också annars ha en gemensam linje i en fråga som ledamöterna frivilligt följer. Denna gemensamma linje kan vara synlig i till exempel olika partiprogram som i Svenska folkpartiets samhällsprogram eller i Sannfinländarnas språkpolitiska program (se avsnitt 1.1). Därmed är det logiskt att partiledamöterna stödjer sitt eget partis politik och röstar på det sätt som partiet förväntar sig att dess ledamöter röstar. Om ledamoten tillhör ett parti som har tagit stark ställning till frågan som behandlas kan man förvänta sig argumentation för eller emot frågan som följer partiets gemensamma linje.

Det kan också vara så att partiet inte egentligen har tagit ställning till frågan. Även parlamentets grundläggande regel är att en politiker främst representerar sig själv i stället för sitt parti. Politikern borde tänka självständigt och rösta enligt sin egen åsikt även om partiet hade tagit en ställning till frågan. (Palonen 2012: 89.) I sådana fall kan individens personliga åsikter väga mer och eventuellt styra ledamotens argumentation. Användningen av ethosbevisning kan vara förväntad på grund av att talarna kan hänvisa till sina egna åsikter eller erfarenheter. I riksdagsdebatten om medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen diskuterade riksdagen egentligen en åsiktsfråga. Talarna måste profilera sig bland de övriga riksdagsledamöterna som dels hör till samma parti som talaren och dels till andra partier. Talarens åsikter påverkar denna profilering. Man kan anta att både talarna för och emot den obligatoriska svenskundervisningen stödde sin argumentation på sina egna karaktärer och åsikter kring frågan.

Ethosbevisningen kan betraktas som ett effektivt medel att påverka publiken i en åsiktsfråga. På grund av att frågan är komplicerad skulle publiken eventuellt ha svårt att följa argumentation baserad på logos som kan grunda sig på svårbegripliga tankekedjor. Enbart logiska argument räcker inte eftersom i en åsiktsfråga kan logiska argument inte utesluta alla de åsikter som framförs och som påverkar slutresultatet (Palonen 2012: 239).

Textens, i detta fall talens, genre är *plenumental* i riksdagen. Enligt den klassiska retoriken kan talen indelas i tre olika typer: *genus deliberativum*, *genus demonstrativum* och *genus iudiciale*. De politiska talen anses representera *genus deliberativum*: en politiker talar för sin åsikt och syftar på att få fram ett beslut hen är nöjd med (Karlberg & Mral 1998: 22). I riksdagens plenum är det fråga om politiska tal även om några inlägg inte är fullständiga tal utan snarast kortare inlägg.

Talets genre kan på en djupare nivå definieras vara som *debatt*. Palonen (2012: 20, 59) definierar talet i riksdagen som debatt där man betraktar olika ärenden ur olika synvinklar. I debatten syftar talarna på att giltigförklara sina egna argument och ogiltigförklara motståndarens argument. Talarna och partierna strider om vems argumentation som är bäst, det vill säga vem som vinner debatten. (Pekonen 2011: 52, Palonen 2012: 20.)

Den retoriska situationen sätter talet i sitt politiska, historiska, sociala och ekonomiska sammanhang (Karlberg & Mral 1998: 23). Behandlingen av medborgarinitiativet sker i ett politiskt sammanhang eftersom det är fråga om politiska beslut. Arenan för talen är riksdagen: en demokratisk institution där riksdagsledamöterna driver sina väljares, sitt partis och sina personliga intressen. En politiker förväntas representera flera olika grupper såsom sitt parti och sina väljare och är skyldig att iaktta deras åsikter i sitt beslutsfattande (Pekonen 2011: 22.) Det är fråga om språkpolitiska beslut som har en social inverkan inte bara på den själva svenskundervisningen i skolorna utan också på svenska språkets allmänna ställning i Finland och attitydklimatet kring det.

Den retoriska situationen där riksdagsledamöterna argumenterar för eller emot medborgarinitiativet har ett historiskt sammanhang. Detta reflekterar tidens politiska värderingar och attitydklimat där man har ifrågasatt svenskans ställning. Även det faktum

att vanligt folk har haft möjlighet att införa ett medborgarinitiativ för att slopa den obligatoriska skolsvenskan anknyter sig till talets historiska sammanhang och avspeglar den tid vi lever i.

Alla retoriska situationer styrs i viss mån av regler. Retoriska situationer inom politiken, bland annat partiledardebatter som visas på television, brukar styras av en stor mängd regler. Regler och deras karaktär beror på situationen. (Karlberg & Mral 1998: 23.)

Riksdagens behandling av svenskundervisningen styrdes av många regler. Riksdagens talman styr diskussionen i ett plenum. Den första halvan av behandlingen ägnades åt en debatt där man först gav ordet till kulturutskottets ordförande, Raija Vahasalo (Saml.), som presenterade utskottets betänkande i riksdagen. Därefter fick de enskilda ledamöterna hålla högst fem minuter långa inlägg som de hade reserverat på förhand. Efter debatten kommenterade undervisnings- och kulturminister Krista Kiuru (SDP) och justitieminister Anna-Maja Henriksson (SFP) ärendet. Därefter fick riksdagsledamöterna igen hålla högst fem minuter långa inlägg om ämnet enligt ordningen i den på förhand planerade talarlistan.

På grund av det stora antalet regler kan man konstatera att den retoriska situationen för denna riksdagsdebatt styrdes av en relativt hög grad av formalitet. Man kan tänka sig att den sociala situationen och den höga formalitetsnivån i debatten påverkar talarnas stil. Man skulle kunna föreställa sig användning av *högstil* med relativt hög grad av formalitet och syftet att röra publiken eftersom det är fråga om en relativt officiell retorisk situation eller *mellanstil* med syftet att behaga publiken eftersom debatten handlar om en åsiktsfråga och talarna syftar på att övertyga flera olika publikers som de måste närma sig på olika sätt.

Den retoriska situationen påverkades av offentlighet. Plenumet direktsändes på Yle TV2 och man kunde se direktsändningen även på riksdagens webbplats. Efteråt transkriberades protokollet som är tillgängligt på riksdagens webbplats. Offentligheten påverkade talens tillgänglighet för publiken. Publiken för talen kan i detta fall anses vara delad i andra politiker, det vill säga riksdagsledamöterna och ministrarna som befann sig

i plenumet, och i det vanliga folket eller de potentiella väljarna som eventuellt tittade på plenumet hemifrån. Den tidigare nämnda sociala stildimensionen påverkade talarens sätt att tala. Talarna var tvungna att vädja till flera olika publikker men också i några fall välja vilka lyssnare man fokuserade på.

Publiken spelar en viktig roll i en retorisk situation (Hellspong 2011: 79). Talaren har alltid ett förhållande till sin publik och måste anpassa sitt sätt att uttrycka sig därefter. Talet ska därmed vara *aptum*, det vill säga lämpligt, för publiken. (Karlberg & Mral 1998: 24–25.) För riksdagsledamöterna som deltog i debatten betydde det att de måste uttrycka sig på ett lämpligt sätt både för sina egna kolleger i parlamentet och för medierna och det vanliga folket som eventuellt följde plenumet.

Det fanns åtminstone fyra publikker som de enskilda talarna måste beakta i sina inlägg i debatten. Det så kallade *vanliga folket* som man försökte övertyga för att få nya väljare eller för att bevara de gamla var en av publikerna. Talarens *eget parti*, som man ville övertyga för att visa samhörighet med sina partikamrater och kanske även sitt eget politiska värde inom partiet, kan konstateras vara en annan publik. Även *de andra partierna* och deras riksdagsledamöter som man försökte övertyga för att få dem att ändra sina åsikter var en tredje publik. En fjärde publik var *medierna* som följde plenumet och rapporterade om det. På grund av att medierna förmedlar debattens innehåll till sina läsare, tittare eller lyssnare är det viktigt för talaren att också locka mediernas uppmärksamhet. För sin del ger medierna debatten synlighet genom att påverka vilka tal och åsikter som får publicitet.

Till slut var det i debatten fråga om en politisk maktkamp där riksdagsledamöterna och partierna strävar efter att få sina politiska åsikter fram och att påverka de slutliga besluten som fattas i parlamentet. Talarna och partierna vill ha politisk makt och också göra de olika publikerna medvetna om den makt och den auktoritet som den här makten medför.

När talaren håller ett tal har hen ett retoriskt problem i bakgrunden. Det retoriska problemet är ett hinder som talaren vill komma åt och ändra med hjälp av språkliga medel, det vill säga genom att hålla ett tal och övertyga publiken med de retoriska medlen

(Karlberg & Mral 1998: 25). Det retoriska problemet för riksdagsdebatten har att göra med ett medborgarinitiativ där man kräver slopandet av den obligatoriska svenskundervisningen. Vissa talare understödde initiativet och ansåg att den obligatoriska svenskundervisningen bör slopas medan andra motsatte sig initiativet och i stället understödde kulturutskottets betänkande där man föreslog att medborgarinitiativet förkastas. Det fanns även talare som vacklade och var osäkra på sin åsikt.

Talaren och talarens bakgrund spelar en betydande roll när man definierar talets kontext. Det är viktigt att belysa talarens karaktär, personlighet, yrke, utbildning och ta reda på om talaren representerar någon organisation (Karlberg & Mral 1998: 26). I mitt material finns det 91 talare. En gemensam faktor mellan alla dessa talare är att de arbetar inom politiken som riksdagsledamöter, några av dem som ministrar. Några talare var även medlemmar i kulturutskottet som behandlade medborgarinitiativet och som gav ett betänkande till riksdagen. Dessa talare kan eventuellt ha mera information om och intresse för ärendet. Samtliga talare har dock sina egna personliga åsikter om frågan. Talarens bakgrund och den bild hen vill ge av sig själv påverkar talarens argumentation och talarens ethosbevisning.

Sammanlagt hölls det 91 inlägg under debatten. 90 inlägg utav 91 har räknats med i tabell 1 nedan där jag presenterar antalet inlägg enligt riksdagsgrupperna. Informationen om riksdagens sammansättning baserar sig på riksdagens årsberättelse från 2014 (Riksdagen 2014). Riksdagens mandatperiod tog slut först 2015 men riksdagens sammansättning ändrade inte efter 2014.

Tabell 1. Antalet inlägg enligt riksdagsgrupperna

Riksdagsgrupper	Inläggen i den första debatten	Inläggen enligt talarlistan	Alla inlägg
Sannfinländarna	24	20	44
Svenska folkpartiet	10	2	12
Samlingspartiet	10	1	11
Centern	7	1	8
Socialdemokraterna	5	2	7
Kristdemokraterna	3	2	5
Förändring 2011	2	1	3
De Gröna	0	0	0
Vänsterförbundet	0	0	0
Vänstergruppens riksdagsgrupp	0	0	0
		Sammanlagt	90

Talmannens inlägg har inte räknats med i det totala antalet inlägg på grund av att talmannen inte representerar något parti i sin position som talman. Inte heller har kulturutskottets ordförande Raija Vahasalos (Saml.) första inlägg räknats med i Samlingspartiets inlägg på grund av att hon i sitt första inlägg presenterar kulturutskottets betänkande till riksdagen. I det första inlägget representerar Vahasalo kulturutskottets gemensamma ställningstagande i ärendet och därmed inte deltar i diskussionen på grund av att hon har personliga eller partirelaterade intressen för ämnet.

Kulturminister Krista Kiurus (SDP) och justitieminister Anna-Maja Henrikssons (SFP) inlägg har räknats med i tabell 1. Orsaken till detta är att förutom att Kiuru och Henriksson i sina inlägg representerar de ministerier som de arbetar vid kommer också deras personliga åsikter fram i inläggen.

Som man kan se i tabell 1 höll Sannfinländarna de flesta inlägg under hela plenumet. Sannfinländarnas inlägg hölls av sammanlagt 19 talare, vilket betyder att de flesta talare från Sannfinländarna höll flera inlägg under behandlingen. Ledamöterna Ritva Elomaa (2 inlägg), Kimmo Kivelä (3 inlägg), Mika Niikko (5 inlägg) och Juho Eerola (1 inlägg) var medlemmar i kulturutskottet, vilket kan ha påverkat deras intresse för ämnet. Anledningen till de övriga 15 talarnas intresse för ämnet är oklarare. Partiets kritiska ställning till det svenska språket kan dock vara ett sannolikt skäl till att så många ledamöter från den sannfinländska riksdagsgruppen höll inlägg under plenumet. Sannfinländarna kan konstateras vara det enda parti i Finland som har förhållit sig konsekvent kritiskt i språkfrågan (Meinander 2016: 303–305).

Svenska folkpartiets ledamöter höll 12 inlägg under behandlingen. Inläggen hölls av sex talare. Ett av inläggen hölls av justitieminister Anna-Maja Henriksson som kommenterade ärendet dels på grund av sin ministerpost men också dels på grund av personliga orsaker. Partiets relativt aktiva deltagande i diskussionen kan bero på att talarna är tvåspråkiga eller att deras eget modersmål är svenska. Därtill är partiets intresse för det svenska språkets ställning i Finland utan tvekan ett skäl till ledamöternas aktiva deltagande i diskussionen.

Samlingspartiets ledamöter höll sammanlagt 11 inlägg under plenumet. Sammanlagt sju talare från Samlingspartiets riksdagsgrupp höll inlägg. Samlingspartiets Raija Vahasalo (2 inlägg) och Pauli Kiuru (2 inlägg) var medlemmar i kulturutskottet och kan därför förväntas ha större intresse för ämnet än andra ledamöter. Det fanns även två andra samlingspartister i utskottet men de deltog inte i debatten. Även några andra ledamöter från Samlingspartiets riksdagsgrupp höll inlägg under plenumet. Deras intresse för frågan är oklart. Historiskt sett har samlingspartisternas ställning till språkfrågan varit tudelad: medan det finns försvarare av svenska i partiet finns det också ledamöter som förhåller sig mer kritiska till frågan. Bakom 1990-talets lagförslag att göra svenskundervisningen frivillig stod några ledamöter från Samlingspartiet. Också år 2010 godkände partiets partikongress ett principförslag om att göra svenskundervisningen frivillig. I samma partikongress kom det upp även ett förslag om att slopa svenskan som nationalspråk. (Meinander 2016: 304–305.)

Centerns fem ledamöter höll åtta inlägg under plenumet. Ledamöterna Inkeri Kerola (3 inlägg) och Tuomo Puumala (1 inlägg) var med i utskottet, vilket kan förklara deras engagemang för ämnet. Även tre andra ledamöter från Centerns riksdagsgrupp deltog i diskussionen. Deras intresse för frågan är oklart. Historiskt sett har Centerns ställning till språkfrågan varit försonlig. Detta har synts i det regional- och lantbrukspolitiska samarbetet med Svenska folkpartiet och i partiets kritiska inställning till Europeiska unionen där man i stället för EU har betonat nordiskt samarbete. (Meinander 2016: 303–305.)

SDP:s sex ledamöter höll sju inlägg under plenumet. Fyra av de sex talarna, Eeva-Johanna Eloranta (1 inlägg), Jukka Gustafsson (1 inlägg), Pauliina Viitamies (1 inlägg) och Tuula Peltonen (2 inlägg), var medlemmar i kulturutskottet, vilket kan förklara deras intresse i ämnet. En av talarna var undervisningsminister Krista Kiuru vars intresse i ämnet berodde på hennes ministerpost men eventuellt också på personliga skäl. Utöver dessa höll en talare från den socialdemokratiska riksdagsgruppen ett inlägg. Meinander (2016: 303–305) konstaterar att det har funnits starkt stöd för svensk- och tvåspråkighet inom SDP. Detta har att göra med att partiet även har svensktalande arbetare som väljare och har nära kontakter med andra socialdemokratiska partier i resten av Norden. Även partiets ledande figurer som Paavo Lipponen (SDP) har offentligt tagit ställning till språkfrågan och försvarat svensk- och tvåspråkighet. (Meinander 2016: 303–305.)

Kristdemokraternas deltagande i ämnet med totalt fem inlägg var relativt aktivt för ett litet parti. Detta kan dock förklaras med att alla inlägg hölls av en och samma person, Peter Östman, vars tvåspråkiga bakgrund ger honom en personlig koppling till ämnet. I ett historiskt perspektiv har även partiets ställning till språkfrågorna varit om inte positiv åtminstone neutral (Meinander 2016: 303–305). Även Förändring 2011:s deltagande med tre inlägg var relativt aktivt. Inläggen hölls av partiets enda riksdagsledamot James Hirvisaari. Hans personliga intresse för ämnet är oklart med kan eventuellt förklaras med Hirvisaaris tidigare partianslutning i Sannfinländarna som har ställt sig kritiska till det svenska språket och obligatoriet.

Det totala antalet inlägg fördelades ganska ojämnt mellan de olika åsikterna. De inlägg där talaren var tydligt emot kulturutskottets betänkande och i stället understödde medborgarinitiativet att slopa den obligatoriska svenskundervisningen representerade majoriteten i debatten med sammanlagt 53 inlägg. I 28 inlägg understödde talaren kulturutskottets betänkande om att slopa medborgarinitiativet. De resterande nio inläggen hölls av talare som vacklade med sin ställning.

En intressant iakttagelse var att de flesta inlägg där talaren understödde kulturutskottets betänkande eller vacklade med sin ställning hölls under den första halvan av behandlingen, i debattdelen. En stor del av inläggen där talaren i stället understödde medborgarinitiativet hölls under debattdelen, men märkbart är att den andra halvan av behandlingen där talarna talade enligt talarlistan bestod nästan helt av de inlägg där talarens åsikt tydligt var emot frågan. På grund av dessa skillnader i sammansättningen av talare under riksdagsbehandlingsens två delar var den andra halvan ensidigare än debattdelen där åsikterna varierade. Det faktum att den andra delen av behandlingen utpräglades till stor del av kritiska ställningar mot den obligatoriska svenskundervisningen kan vara ett tecken på var det huvudsakliga intresset för språkfrågan ligger. Frånvaron av neutrala ställningar och inlägg mot frågan kan berätta om den relativt låga nivån av intresse som majoriteten av partierna och deras ledamöter, som också kan anses representera majoriteten av det finländska folket, har i språkfrågan.

En annan intressant iakttagelse är att i motsats till de andra mindre partierna deltog De Grönas, Vänsterförbundets och Vänstergruppens riksdagsledamöter inte alls i diskussionen. I likhet med SDP har också Vänsterförbundet historiskt sett haft långa traditioner att stödja svensk- och tvåspråkighet i Finland. Även De Gröna har i stort sett förhållit sig positiva eller neutrala mot frågan i historien. (Meinander 2016: 303–305.)

5.2 Disposition

Disposition betyder att talaren strukturerar sitt tal så att man stegvis lyckas övertyga lyssnarna. Enligt den klassiska retoriken består ett övertygande tal av fem delar som är *exordium*, *narratio*, *propositio*, *argumentatio* och *actio* (Karlberg & Mral 1998: 28–29).

Jag analyserar inte de enskilda inläggens disposition. Anledningen till detta är att det i mitt material i stället för ett tal finns flera olika tal, det vill säga debattinlägg. Syftet med inläggen, särskilt i debattdelen, är att bidra till den gemensamma diskussionen med en begränsad tid för vart och ett inlägg. På grund av detta varierar strukturen i de enskilda talen och den påverkas av den begränsade tiden. Enligt Karlberg och Mral (1998: 30) kan dispositionen variera enligt ämne, talare, publik och situation. Eftersom mitt intresse ligger främst i de olika talarnas argumentation ges ingen större vikt åt de enskilda inläggens disposition.

5.3 Ethosbevisningen i riksdagsledamöternas inlägg

I detta avsnitt betraktar jag i vilken mån och vilken typ av ethosbevisning användes under debatten. Hellspong (2011: 232) påstår att ethos utgör grunden för all argumentation. Även om talarnas inlägg också kan innehålla drag av pathos och logos ligger mitt fokus på ethosbevisningen i talarnas argumentation.

I debatten var det mest använda bevismedlet *ethos*. Det kan man förvänta sig på grund av att det är viktigt för en politiker att bilda sin politiska karaktär med hjälp av retoriken. Detta karaktärsbildande kunde man se bildas genom ethosbevisningen. Även den relativt höga nivån av formalitet orsakad av den retoriska situationen, riksdagsdebatten, förutsatte att talarna måste behaga sin publik. För att behaga, *delectare*, sin publik måste talarna använda sin personlighet och karaktär som hjälpmedel.

Av de sammanlagt 91 inläggen analyserades 90 inlägg som kunde anses representera talarnas personliga syn på frågan. Ethosbevisningen var synlig i 70 inlägg. Debattens

första inlägg av Raija Vahasalo (Saml.) som var kulturutskottets ordförande vid tiden för debatten har inte analyserats. Detta beror på att mitt intresse inte ligger hos kulturutskottets betänkande utan hos de enskilda riksdagsledamöternas personliga åsikter. Undervisningsminister Kiurus (SDP) och justitieminister Henrikssons (SFP) inlägg ingår dock i analysen eftersom deras inlägg innehåller även personliga åsikter utöver åsikter relaterade med ministerposten.

Av de tre grundläggande medlen är ethos det medel som en talare använder för att bilda sin karaktär inför publiken. Sin karaktär behöver talaren för att bygga ett förhållande till publiken som hen försöker nå och övertyga. Som sagt vill talaren behaga sin publik. Talaren vill framstå som en ärlig, uppriktig och moralisk människa av god vilja. Hen vill visa att hen är kunnig och utbildad, det vill säga att hen har rätt och därmed auktoritet att ta ställning till ärendet i fråga. För att behaga publiken måste talaren visa välvilja och sympati mot publiken. (Karlberg & Mral 1998: 9, 32–34, Hellspong 2011: 227–232, 177.)

I utskottets betänkande föreslogs att medborgarinitiativet förkastas. Ethosbevisningen användes både av sådana talare som understödde utskottets betänkande och av sådana talare som inte understödde betänkandet. Det fanns färre inlägg där talaren använde ethosbevisning och understödde betänkandet än inlägg där talaren använde ethosbevisning och inte understödde betänkandet eller där talarens ställning inte var klar på basis av inlägget.

Trots att antalet inlägg på de två hållen, det vill säga för och emot utskottets betänkande, varierade var ethosbevisningen på båda hållen märkbart likadan. Man kan urskilja tre huvudsakliga klasser som talarna, oavsett om de var för eller emot ärendet eller inte tog någon klar ställning, stödde sig på i sin ethosbevisning: *auktoritet*, *gemensamma värderingar* och *gemensam nytta*.

De olika typerna av ethosbevisningen som användes under debatten kan anses tillhöra flera olika grupper: till exempel i fråga om ethosbevisningen där talaren argumenterar med hjälp av globaliseringen kan denna ethosbevisning anses höra både till *tiden som*

auktoritet och till *internationalism och globalisering* inom *gemensamma värderingar*. Det beror på det enskilda inlägget i vilken klass jag har kategoriserat sådana gränsfall.

Talen som jag analyserade hade flera olika publikker. Det finns åtminstone fyra publikker som talarna kan anses ha: de vanliga medborgarna som eventuellt tittar på plenumet eller läser protokollet, de andra riksdagsledamöterna både i den egna riksdagsgruppen och i de övriga riksdagsgrupperna och de olika medierna som följer plenumet och eventuellt rapporterar om det. Ethosbevisningen i de olika klasserna varierade och man kan i några fall se att viss ethosbevisning var riktad till en viss publik. Den bild talaren vill ge av sig själv kan variera mellan de olika publikerna. Därför varierar också stilen i de olika inläggen.

5.3.1 Auktoriteter

En talare bildar sin karaktär med hjälp av ethosbevisning. Ett stort stöd för karaktärbildandet får en talare genom att vädja till auktoriteter. Talaren kan vädja till exempel till sin egen auktoritet eller till någon annan auktoritet som kan bland annat vara personer, institutioner, system eller skriftliga verk. (Hellspong 2011: 229–232.) Centralt är att det som talaren vädjar till kan anses ha någon auktoritet och som därmed stödjer talarens argumentation.

I riksdagsledamöternas inlägg kan man urskilja åtta huvudsakliga auktoriteter som talarna vädjade till: *institutioner som auktoritet, andra system som auktoriteter, skriftliga verk som auktoriteter, talaren själv som auktoritet, andra människor som auktoritet, mätningar som auktoritet, folket som auktoritet och tiden som auktoritet*. Dessa behandlas närmare i de följande avsnitten.

5.3.1.1 Institutioner som auktoritet

I min undersökning var det vanligt att debattdeltagarna använde ethosbevisning i sina inlägg genom att vädja till institutioner som auktoriteter. Den tänkta publiken för detta slags ethosbevisning verkade vara alla tänkbara publikker. De institutioner som användes

som auktoritet kan anses vädja till de vanliga medborgarna, riksdagsledamöterna och medierna.

Ethosbevisning där man hänvisade till institutioner som auktoritet förekom i flera olika talares inlägg oavsett deras syn på frågan. Institutionerna som talarna använde som auktoritet var *riksdagen*, *kulturutskottet*, *det egna politiska partiet* och *regeringen*. De talare som klart understödde utskottets betänkande vädjade relativt ofta till riksdagens auktoritet. I 12 inlägg där talare klart understödde betänkandet vädjade man till riksdagens auktoritet.

I mitt material var det vanligt att talare betonade riksdagens politiska ansvar. Publiken för detta slags argumentation var huvudsakligen de andra riksdagsledamöterna. För att skapa förtroende hos publiken och känsla av samhörighet kan en talare bygga upp en vi-känsla (Karlberg & Mral 1998: 33). Relativt ofta använde talarna i debatten pronomen *me/vi* för att hänvisa till riksdagens och riksdagsledamöternas ansvar. Detta kan man se i exempel (2) där Samlingspartiets Anne-Mari Virolainen (inlägg 50) hänvisar till riksdagens samhörighet och gemensamma ansvar genom att tala om *me/vi*.

- (2) En haluaisi nähdä, että me suljemme ovia nuorilta heidän tulevaisuuden opiskeluvalintoihinsa tai työvalintoihinsa. (Anne-Mari Virolainen, Saml.)

Att använda ordet *politiikka/politik* eller andra liknande ord var vanligt. I dessa fall hänvisade talarna till det politiska ansvar som riksdagsledamöterna har eller till den politiska praxis som riksdagsledamöterna ska följa. Detta kan man se i exempel (3) där Samlingspartiets Raija Vahasalo (inlägg 13), ordförande för kulturutskottet, understryker riksdagens politiska ansvar.

- (3) Emme me voi siihen mennä, vaan kyllä meidän vastuullista koulutuspolitiikkaa on tehtävä. (Raija Vahasalo, Saml.)

I Vahasalos inlägg är ethos tydligt närvarande också i stilen. Genom att vädja till riksdagens auktoritet och riksdagsledamöternas ansvar kunde talaren framställa sig själv som ledare som bär ansvar för samhällsliga beslut. I de talares inlägg som var emot kulturutskottets betänkande vädjades det mera sällan till riksdagens auktoritet. I endast sju inlägg av de sammanlagt 47 inläggen av talare som motsatte sig betänkandet vädjade man till riksdagens auktoritet. Även i dessa inlägg använde man pronomen *me/vi* och ordet *politiikka/politik* när man vädjade till riksdagens auktoritet. Riksdagen användes som auktoritet också när talaren ville betona riksdagens parlamentariska ställning och ansvar till folket. Detta kan man se i exempel (4) där Sannfinländarnas Ritva Elomaa (inlägg 51) betonar riksdagens politiska ansvar till det finska folket som riksdagsledamöterna representerar.

- (4) Tämä on (Puhemies koputtaa) tällaisen tutkimuksen tulos, ja koska me olemme (Puhemies koputtaa) täällä eduskunnassa kansalaisten valitsemina, niin pitäisi tähän kyllä antaa enemmän vastauksia – kun sivistysvaliokunnassa tämä tutkimus melkein ohitettiin. (Ritva Elomaa, Sannf.)

Kulturutskottet var en annan institution som åberopades relativt ofta av talare som understödde kulturutskottets betänkande att förkasta medborgarinitiativet. I fem inlägg hänvisades det till kulturutskottet och dess betänkande. I dessa fall använde talarna utskottets betänkande som stöd för sin egen argumentation. Det kan man se i exempel (5) nedan där Svenska folkpartiets Thomas Blomqvist (inlägg 82) motiverar sina egna argument och åsikter på basis av utskottets betänkande som han använder som auktoritet:

- (5) Betänkandet lyfter upp hur viktigt det är att vi studerar språk i största allmänhet, att studier i ett språk hjälper till när vi ska lära oss andra och att forskningsresultat visar att ju flera språk man studerar, desto lättare blir det att lära sig flera nya. (Thomas Blomqvist, SFP)

Kulturutskottet betraktades som auktoritet även av talare som inte understödde betänkandet. Sådan ethosbevisning kan dock ses i bara fem inlägg, vilket inte är en stor

siffror om man jämför den med antalet inlägg med ethosbevisning av talare som var emot betänkandet. Utskottet användes som auktoritet av dessa talare när det fanns någonting i utskottets betänkande som kunde ses understödja medborgarinitiativet. Detta kan man se i exempel (6) där Sannfinländarnas Jussi Niinistö (inlägg 75) använder kulturutskottet som auktoritet när han hänvisar till utskottets betänkande som lyfter fram sådana argument som stödjer Niinistös egen syn på den obligatoriska skolsvenskan.

- (6) Sivistysvaliokuntakin viittaa mietinnössään siihen, että ruotsin muuttaminen vapaaehtoiseksi ylioppilaskirjoituksissa vuonna 2004 ei ole lisännyt muiden kielten opiskelua. (Jussi Niinistö, Sannf.)

Talarna som var emot kulturutskottets betänkande att förkasta medborgarinitiativet använde kulturutskottet som auktoritet endast när de plockade fram enskilda fraser ur kulturutskottets betänkande som kunde stödja deras egna argument mot den obligatoriska skolsvenskan. För talare som understödde kulturutskottets betänkande var det vanligare att hänvisa till kulturutskottet och dess betänkande i allmänhet som stöd för sin argumentation.

Även några politiska partier åberopades som auktoritet och användes som ethosbevisning. Både de talare som i sina inlägg understödde kulturutskottets betänkande och de talare som var emot betänkandet använde sina egna partier som stöd.

I sammanlagt sju inlägg hänvisade några talare till sina egna partier. De partier som de hänvisade till var Svenska folkpartiet, SDP, Samlingspartiet, Förändring 2011 och Sannfinländarna. Att vädja till det egna partiets auktoritet var mest framträdande i sannfinländarnas inlägg. Som jag påpekade tidigare följer Sannfinländarnas språkpolitiska linje kraven i medborgarinitiativet om att göra svenskundervisningen frivillig. På grund av att partiet har en gemensam linje som det mycket starkt har betonat i sin politik lönar det sig för partiets medlemmar att vädja till det egna partiets auktoritet. På det sättet visar talaren samhörighet med resten av partiet och visar till de andra partierna sitt partis politiska makt som kan förstärkas på grund av att partiet har en

gemensam linje. Även andra publikationer som det vanliga folket och medierna får en bild av att partiet som har en gemensam linje har vissa tröskelfrågor som de följer, vilket eventuellt ger partiet och dess ledamöter politiskt förtroende.

När talarna hänvisade till sina egna partier som auktoriteter använde de partiets linjedragningar eller värderingar som stöd för sina personliga argument. Detta vädjande till det egna partiets auktoritet kan man se i exempel (7) där Sannfinländarnas Mika Niikko (inlägg 67) väddar till partiets gemensamma linje för att giltigförklara sin egen åsikt som är emot den obligatoriska svenskundervisningen.

- (7) Perussuomalaiset tarkastelevat asiaa suomalaisen yhteiskunnan kokonaisedun kannalta. (Mika Niikko, Sannf.)

En ytterligare auktoritet som hänvisades till var regeringen. Svenska folkpartiets Anna-Maja Henriksson (inlägg 64), som understödde kulturutskottets betänkande, hänvisade till de beslut som regeringen, som hon även själv tillhörde som justitieminister, har fattat och regeringens ansvar för den språkpolitik den har bedrivit.

5.3.1.2 Andra system som auktoritet

Debattdeltagarna hämtade exempel och modeller utanför det finländska samhället för att bevisa varför deras argument var de starkaste. Man hänvisade till hur *någon annan* har gjort eller hur man *någon annanstans* har gått tillväga i fråga om språkpolitik. Talarna använde alltså andra system, till exempel andra samhällen, som auktoriteter för att stödja sin argumentation.

Talarna, som understödde kulturutskottets betänkande, hänvisade till det svenska samhället, till EU och till andra nationella utbildningssystem som auktoriteter. För talare som var emot betänkandet var det anmärkningsvärt vanligt att hänvisa till *resten av världen*, *resten av Europa* eller till *den globala världen* som auktoritet när de kritiserade Finlands språkliga situation och betydelsen och behovet av det svenska språket. Detta kan

man se i exempel (8) där Sannfinländarnas Ari Jalonen (inlägg 83) motiverar varför den obligatoriska skolsvenskan borde slopas genom att vädja till den globala världen som auktoritet.

- (8) Mutta me olemme useasti eri keskustelujen yhteydessä täällä puhuneet, että nyky maailmassa liikkuvuus on nopeaa, ja globalissa maailmassa markkinoilla kilpailua käydessä puhutaan maailmankielistä, ei pelkästään pohjoismaisesta sukulaiskielestä. Eli ruotsin kielen pakko-opiskelulla ei ole mitään perustetta. (Ari Jalonen, Sannf.)

Även talare som var varken för eller emot initiativet använde andra system som auktoritet när de yttrade sina åsikter. Detta vädjande användes även om själva argumentet inte avslöjade talarens ställning till frågan.

5.3.1.3 Skriftliga verk som auktoritet

Några talare använde ethosbevisning när de vädjade till skriftliga verk som auktoritet. Både talare som understödde utskottets betänkande och talare som var emot betänkandet vädjade till skriftliga verk för att stödja sin argumentation. I synnerhet kan denna ethosbevisning anses vara riktad till de övriga riksdagsledamöterna eftersom de skriftliga verken som användes som auktoriteter var officiella dokument och lagar. På grund av att riksdagsledamöterna svarar för lagstiftningen i samhället och skapar och arbetar med officiella dokument en stor del av sin arbetstid kan man tänka sig att de lägger stor vikt vid dem och ser dem som auktoriteter.

Både talare som var för kulturutskottets betänkande och talare som var emot betänkandet hänvisade till *Finlands grundlag (731/1999)*. Olika talare kunde använda grundlagen som stöd för sina argument på grund av att grundlagen kunde tolkas på olika sätt beroende på vilken paragraf man hänvisade till och hur man tolkade dessa paragrafer och hela grundlagen. Kristdemokraternas riksdagsledamot Peter Östman (inlägg 68) hänvisade till grundlagens fastställande av de två nationalspråken som auktoritet som stödjer

kulturutskottets betänkande och bevarandet av det svenska språket som ett obligatoriskt ämne som man kan se i exempel (9).

- (9) De båda språkens grundlagsfästa ställning är ett ömsesidigt löfte mellan de flesta politiska partierna. (Peter Östman, KD)

Genom att hänvisa till de löften eller snarast principer som har gjorts i politiken ger Östman en bild av sig själv som en ärlig och uppriktig människa som står bakom tidigare beslut och håller löften. Stilen i Östmans argumentation stödjer därmed hans ethosbevisning.

Grundlagen tolkades på ett annat sätt av sammanlagt sex talare från både Sannfinländarna, Samlingspartiet och Centern. De här riksdagsledamöterna vände om Östmans syn på grundlagen och hänvisade till grundlagen som auktoritet som inte kräver den obligatoriska svenskundervisningen. Även undervisningsminister Kiuru (SDP) påpekade i sitt inlägg (inlägg 63) att grundlagen, oberoende på sitt fastställande av nationalspråken, inte direkt nämner den obligatoriska svenskundervisningen.

Utöver grundlagen åberopades även andra verk som auktoritet. Talare som understödde kulturutskottets betänkande eller vacklade i sin ställning vädjade till *Finlands språklag* (423/2003) och *statsrådets nationalspråkstrategi* (2012) där man drar linjer för hur man i fortsättningen bevarar de båda nationalspråken i Finland (Statsrådets kansli 2012). Det hänvisades också till *lagstiftningen kring utbildning* där lagfästa krav på utbildningen på alla utbildningsstadier definieras och till *den nya timfördelningen för grundläggande utbildning* som trädde i kraft 2016 och där man tidigare lade undervisningen av svenskan som B-språk.

De talare som var emot utskottets betänkande, i detta fall alla sannfinländare, vädjade till skriftliga verk som *Sannfinländarnas valprogram* där man drar linjer för hur man arrangerar valfriheten att studera det andra inhemska språket och *Finlands Näringsliv rf:s* (EK) kartläggning ”Työelämässä tarvitaan yhä useampia kieliä” (2009) om behovet av

främmande språk. Sannfinländarnas Ritva Elomaa använde även *den nya timfördelningen för grundläggande utbildning* som auktoritet när hon vädjade till dess auktoritet genom att föreslå att det i timfördelningen inte finns rum att studera andra språk förutom svenska (se nedan exempel 10).

- (10) Koulujen tuntijaossa ei ole kuitenkaan loputtoman paljon tilaa.
(Ritva Elomaa, Sannf.)

5.3.1.4 Talaren själv som auktoritet

Som man kan förvänta sig av talare i höga positioner vädjade talarna i debatten till sig själva som auktoriteter när de höll sina inlägg. Det är inte förvånansvärt att talarna i riksdagsdebatten vädjar till sin egen auktoritet eftersom det är fråga om en åsiktsfråga som de flesta säkert har någon personlig åsikt om.

Ethosbevisningen hade mycket att göra med hur en talare bygger en bild av sig själv. Talaren vill ge en viss bild av sig själv till så många publikers som möjligt. När det gäller de övriga riksdagsgrupperna som publik är det även fråga om en politisk maktkamp mellan talaren och de övriga ledamöterna från de andra partierna samt mellan de samtliga partierna. I debatten tävlar de olika ledamöterna och partierna om politisk hegemoni i samhället.

I sammanlagt 30 inlägg vädjade talare tydligt till sin egen auktoritet. Talare som understödde kulturutskottets betänkande, talare som inte tog någon klar ställning i frågan och talare som inte understödde betänkandet vädjade till sin egen auktoritet.

Ett sätt att vädja till talarens egen auktoritet var att talaren tydligt tog fram sina personliga åsikter och använde dem som stöd för sin argumentation. Det fanns vissa fraser som talarna använde där man klart kan se att talaren vädjar till sin egen åsikt som bör ses som auktoritet. Dessa var till exempel ”*Minusta.../Minä olen sitä mieltä, että.../Itse en voi*

ymmärtää”. I exempel (11) kan man se att Svenska folkpartiets Thomas Blomqvist (inlägg 82) använda sina egna åsikter som auktoritet som stödjer hans argumentation.

- (11) Minun mielipiteeni on, että kaksikielisessä maassa on luonnollista, että jokainen opiskelee ja oppii molempia kansalliskieliä. (Thomas Blomqvist, SFP)

Ett annat sätt för talaren att vädja till sin egen auktoritet var att ta fram sina egna erfarenheter om saken. Talaren använde sina egna erfarenheter som exempel för hur talaren själv har upplevt den språkliga situationen i Finland. Detta sätt att vädja till talarens egna erfarenheter var frekvent förekommande i de talares inlägg som var emot kulturutskottets betänkande. Dessa talare försökte ogiltigförklara kulturutskottets motiveringar för att bevara den obligatoriska svenskundervisningen med hjälp av sina egna erfarenheter som kunde ses stöjda medborgarinitiativets krav och slopandet av det svenska språket som ett obligatoriskt ämne.

Trots att många talare antingen klart understödde eller var emot understödde kulturutskottets betänkande fanns det även talare i debatten vilkas ställning i frågan vacklade och förblev oklar. Även för dessa talare var det vanligt att vädja till sina egna erfarenheter.

De osäkra talarna använde sina egna erfarenheter försiktigt som stöd för sin argumentation. Talarna verkade inte ta någon klar ställning i frågan. Dessa talare försökte analysera sina egna tankar och väcka diskussion genom att ta fram sina egna åsikter. Detta kan man se i exempel (12) där Samlingspartiets Sinuhe Wallinheimo (inlägg 21) använder sina egna erfarenheter som auktoritet och därmed som ethosbevisning för sin osäkra syn på svenskans användbarhet internationellt. I samma inlägg betonar Wallinheimo dock att det är fråga om hans personliga erfarenheter och därmed visar viss ödmjukhet i sin argumentation som också kan behaga publiken och få den att känna välvilja med talaren.

- (12) En tiedä, löytyykö tästä salista toista, joka olisi asunut neljässä Suomen suurimmista vientimaista eli Ruotsissa, Saksassa,

Venäjällä, Yhdysvalloissa. Minä olen. Yhdysvalloissa oli pakko puhua englantia. Saksassa oli pakko puhua saksaa. Venäjällä oli pakko puhua venäjää. Ruotsissa puhuin ruotsia, ihmiset vastasivat minulle englanniksi takaisin, joten en ole ihan varma siitä, mikä sitten loppujen lopuksi on tuo ruotsin asema kansainvälisillä kentillä. Pohdin tätä hyvin pitkään ja itse asiassa en ole varma, mitä tulen huomenna äänestämään. Mutta tämä on vain oma empiirinen kokeiluni. (Sinuhe Wallinheimo, Saml.)

De talare vilkas ställning i frågan var osäker utnyttjade sin osäkra syn för att övertyga med sin argumentation. I dessa fall var ethos tydligt närvarande i talarens stil. Genom att inte ta någon stark ställning i frågan och att inte välja sin sida ger talaren en viss bild av sig själv. Talaren kan visa sin osäkerhet och sitt tvekande genom att undvika använda färdiga fraser eller fullständiga meningar. Hen är redo att göra kompromisser och kan betrakta frågan ur flera olika synvinklar. Ett sätt för en talare att lyckas i parlamentarisk debatt är att kunna ge och beakta alternativa synsätt på ärendet och att kunna göra politiska kompromisser (Palonen 2012: 38). Det är alltså fråga om talarens ethosbevisning som hjälper hen att profilera sig i politiken och bilda sin karaktär.

Som en sorts motsats till ödmjukheten i några talares inlägg valde vissa talare att understryka sina samhällliga positioner för att framställa sig själva som auktoriteter. Det är förståeligt eftersom talarna i debatten, riksdagsledamöterna, har en samhälllig position som ger dem auktoritet. I de fall där talarna betonade sina egna samhällliga positioner var det fråga om ministrar som hade arbetat med ärendet och hade arbetsrelaterade synpunkter på ärendet. I exempel (13) kan man se justitieminister Henriksson från SFP (inlägg 64) tydligt vädja till sin auktoritetsposition som justitieminister när hon argumenterar för kulturutskottets betänkande och bevarandet av den obligatoriska svenskundervisningen.

- (13) Oikeusministerinä en pysty myöskään näkemään, että se, että kaikki opiskelevat koulussa toista kansalliskieltä, asettaisi nimenomaan suomenkieliset oppilaat epätasa-arvoiseen asemaan, kuten on väitetty. (Anna-Maja Henriksson, SFP)

Som man kan se i de ovannämnda exemplen hade talarna i debatten flera olika sätt att vädja till sig själva som auktoriteter. Den här auktoriteten kunde anses härstamma från talarens egna åsikter, personliga erfarenheter eller från den samhällliga position som talaren innehade.

5.3.1.5 Andra människor som auktoritet

Förutom att talarna hänvisade till sig själva som auktoriteter använde de även andra människor som auktoriteter. De människor som användes som auktoriteter var *experter*, *berömda personer*, *andra politiker* eller *anonyma auktoriteter*. Några av de personer som åberopades som auktoritet kan även anses falla i flera olika kategorier. Till exempel Reino Oittinen (SDP), vars position som undervisningsminister och titel som ”grundskolans fader” framhölls, kunde betraktas både som expert och som en berömd person.

De personer som man hänvisade mest till var andra politiker. I de flesta fall var det fråga om att talare hänvisade till sina ledamotskolleger som även deltog i debatten. Genom att hänvisa till vad någon annan ledamot hade sagt vädjade talaren till den andra ledamotens auktoritet. På det sättet kunde talaren visa att hen inte var ensam om sina åsikter. Detta kan ses som ett effektivt sätt att skapa samhörighet och vi-känsla med ledamöterna inom talarens eget parti och med ledamöterna från olika partier med eventuellt likasinnade åsikter. Talarna förde politisk maktkamp och skapade frontlinjer med ledamöter av samma åsikt som de själva.

Det var få berömda personer som talarna hänvisade till som auktoriteter. De berömda personerna som man hänvisade till var republikens president Sauli Niinistö och den tidigare nämnde Reino Oittinen (SDP). Experter användes som auktoritet närmast av talare som var emot kulturutskottets betänkande. Detta sätt att vädja till en experts auktoritet förekom i sammanlagt sju inlägg varav sex hölls av talare som var emot utskottets betänkande. Experterna som talarna emot betänkandet hänvisade till var presidenten för förvaltningsdomstolen Pekka Hallberg, tidigare undervisningsministern Reino Oittinen (SDP) och förre statsministern och nätverket Svenska nu:s ordförande Paavo Lipponen (SDP). Dessa personers uttalanden citerades och användes som stöd för

talarnas egen argumentation. När man vädjar till auktoriteter kan man ofta använda citat som stöd (Karlberg & Mral 1998: 39).

I några inlägg hänvisade talarna till vissa experter och deras uttalanden utan att precisera vilka dessa experter var. Sannfinländarnas Kauko Tuupainen (inlägg 2) hänvisade även till en person som kunde anses vara expert genom att beskriva denne som riksdagsledamotskollega och blivande direktör för Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling. Tuupainen preciserade dock inte vem det var fråga om. Även Reijo Tossavainen (Sannf.) hänvisade till personer eller människogrupper som auktoritet men preciserade inte vilka dessa personer var. I exempel (14) hänvisar Tossavainen (inlägg 74) till en viss människogrupp med pronomenet *monet* 'många' och använder den här människogruppens åsikter som auktoritet. Av inlägget framgår det dock inte vem den här auktoriteten egentligen är.

- (14) Väitetään, että en ole koskaan kuullut kenenkään valittavan, että osaa useampia kieliä. Vastaan, että olen kuullut monien valittavan sitä, että joutui lukemaan nimenomaan ruotsia kieliosaamisensa laajentamiseksi eikä saanut sen sijaan vapautta lukea jotain suurempaa maailmankieltä. (Reijo Tossavainen, Sannf.)

Att hänvisa till andra personer, vad någon annan har sagt eller gjort, som auktoritet kan var effektiv ethosbevisning (Hellspong 2011: 229). Denna ethosbevisning kan anses ha varit riktad för alla tänkbara publikker. För några lyssnare kan den här ethosbevisningen dock ha motsatt effekt. Att hänvisa till en anonym auktoritet är nödvändigtvis inte särskilt effektivt. Att inte precisera vem man egentligen hänvisar till kan förefalla mindre trovärdigt i publikens ögon. Ethosbevisningen kan därmed vända sig emot talaren vars syfte är att framställa sig själv som trovärdig och ärlig.

5.3.1.6 Mätningar som auktoritet

Några talare hänvisade till mätningar som auktoritet. I många fall kunde hänvisningarna till undersökningar och statistik ses som logosbevisning. De mätningar som i stället användes som ethosbevisning var opinionsmätningar där medborgarnas åsikter hade

kartlagts och valtestsvår där riksdagsledamöternas politiska åsikter hade kartlagts. I ethosbevisning var det därmed fråga om undersökningar där människors *åsikter* kartlades i stället för faktabaserade undersökningar som talarna också kunde ha hänvisat till.

Ethosbevisningen där mätningar användes som auktoritet användes av tre sannfinländska talare som var emot kulturutskottets betänkande. Mätningar användes som auktoriteter som berättar om vad andra människor, det vill säga medborgare och riksdagsledamöter, tycker om den obligatoriska svenskundervisningen och som därmed stödjer medborgarinitiativet och sloandet av svenskundervisningen.

5.3.1.7 Folket som auktoritet

Den auktoritet som man oftast hänvisade till i debatten var det finska folket som också kan anses vara en av publikerna för debatten. I sammanlagt 32 inlägg hänvisade man till det finska folkets auktoritet. Detta har antagligen sin orsak i det faktum att ärendet som riksdagen behandlade egentligen var ett medborgarinitiativ som de vanliga medborgarna hade fört fram. Det lönade sig för talarna att vädja till folket som auktoritet eftersom det var folket som hade lyft fram denna politiska fråga. Mest hänvisade man till folket som auktoritet i de inlägg där talaren var emot kulturutskottets betänkande och i stället understödde medborgarinitiativet. Att vädja till det finska folket som auktoritet var vanligast hos den sannfinländska riksdagsgruppen.

Av de olika publikerna kan ethosbevisningen där man vädjar till publikens auktoritet anses vara närmast riktad till de vanliga medborgarna, det finska folket, som eventuellt följer plenumet som direktsändning eller läser protokollet. Inom politiken är *populism* ett grundläggande drag. Ben Stanley (2008) definierar populismen som ideologi där samhället fördelas i två motsatta läger, folket och eliten. Enligt denna ideologi är folkets vilja, det vill säga *folksuveränitet*, det som borde styra politiken. (Stanley 2008.) Man kan tänka sig att ethosbevisning där man vädjar till publikens auktoritet representerar argumentation där populistiska tankar är närvarande.

Utöver det vanliga folket kan ethosbevisningen i fråga också ha varit riktad till de övriga publikerna, till medierna, och genom dem till folket, för att visa vilket slags politik man utövar. Denna ethosbevisning kan också ha varit riktad till de andra riksdagsledamöterna. Talaren tar fram sitt eget partis eller sitt personliga sätt att utöva politik och på sätt och vis påminner de andra ledamöterna om deras uppgift att representera sina väljare, det finska folket, i riksdagen.

Talarna vädjade till det finska folket som auktoritet genom att vädja till bland annat begrepp som *demokrati*, *folkets vilja*, *medborgaråsikt*, *majoritetens åsikt*, *medborgarsamhälle* och *medborgarinitiativ*. I mera radikala fall vädjades det till och med till folkomröstningar som James Hirvisaari (Förändring 2011) gjorde (inlägg 3). De flesta talare, sammanlagt 32 ledamöter, som använde detta slags ethosbevisning tillhörde den sannfinländska riksdagsgruppen. I exempel (15) kan man se Sannfinländarnas Maria Tolppanen (inlägg 78) hänvisa till *demokrati* som tyder på det finska folkets auktoritet.

- (15) Kyllä me elämme, kuulkaa, kuitenkin demokratiassa, ja antakaamme demokratian kukkia tässäkin asiassa. (Maria Tolppanen, Sannf.)

Utöver sannfinländska talare hänvisade även talare från SDP, Centern, Samlingspartiet, Förändring 2011 och Svenska folkpartiet till det finska folket som auktoritet. I stället för känsloladdade ord som *demokrati* valde några talare från dessa partier att hänvisa till andra uttryck som *en modern människa/nykyihminen* (Matti Saarinen, SDP) och *vi vuxna/me aikuiset* (Anna-Maja Henriksson, SFP).

Ethosbevisningen fungerade som ett sätt för talarna att bilda samhörighet och vi-känsla med publiken. Genom att vädja till det vanliga folkets auktoritet kunde talarna ses uppskatta folkets åsikter och identifiera sig med folket. Genom att utnyttja medborgarnas auktoritet kunde talarna sätta sig på samma nivå som sina väljare och visa ödmjukhet och lojalitet mot sina lyssnare. Att vädja till det finska folket som auktoritet kunde därmed ses som ett effektivt sätt för talarna att bilda sin ethos och att övertyga sina lyssnare.

5.3.1.8 Tiden som auktoritet

Utöver andra frekvent förekommande auktoriteter var *tiden* en av de vanligaste auktoriteterna som talarna i debatten hänvisade till. Det är förväntat att man använder tid som stöd för sin argumentation i politikens retorik, *genus deliberativum*, där det är fråga om framtida beslut som talaren är för eller emot (Rystedt 1993: 37). Enligt Palonen (2012: 207) brukar man i politikens retorik betrakta historien, framtiden och utvecklingen som *megasubjekt* som ställer krav och skyldigheter på människor.

I de olika talarnas inlägg betraktades tiden som ett megasubjekt som ställer krav på människor också när det gäller den obligatoriska svenskundervisningen. Den bevisade att talaren beaktar tidsrelaterade aspekter på frågan som behandlas. Att beakta tiden i sin argumentation kunde alltså förstärka bilden av talarens professionalism i lyssnarnas ögon och därmed hjälpa bygga talarens karaktär.

Främst de talare som var antingen för eller emot kulturutskottets betänkande använde tid som stöd för sin argumentation. När talarna hänvisade till tid hade de en relativt klar ställning i frågan. Talarna betraktade tiden som *megasubjekt* som agerar självständigt och ställer krav på människor. Tiden betraktades som oundviklig utveckling som människorna bör följa efter. Det är intressant att påpeka att talare som vacklade med sin ställning inte använde tid som stöd för sin argumentation. Dessa talare hade en försiktigare och osäkrare syn på den obligatoriska svenskundervisningen och kan därför ha sluppit använda tid som argument.

Tiden betraktades från tre olika synvinklar: *framtid, nutid och globalisering* samt *tidigare praxis*. Alla dessa tre aspekter på tid användes i debatten som stöd för argumentation.

Både de talare som understödde kulturutskottets betänkande och de talare som var emot betänkandet använde framtiden som stöd för argumentationen. Talarna betraktade framtiden som auktoritet som bestämmer svenskans roll och dess användbarhet i framtiden. De talare som understödde utskottets betänkande ansåg att det svenska språket

är viktigt och behövs också i framtiden och bör därför bevaras som ett obligatoriskt läroämne.

Talare som var emot utskottets betänkande ansåg att den obligatoriska svenskundervisningen inte kan svara upp mot framtidens behov och därmed borde obligatoriet slopas. Talarna framställde sig som säkra på sin syn att den obligatoriska svenskundervisningen inte längre kommer att finnas i framtiden. I exempel (16) kan man se Sannfinländarnas Kimmo Kivelä (inlägg 29) helt och hållet ifrågasätta den obligatoriska svenskundervisningen i ett framtidsperspektiv.

- (16) Aikanaan, kun meidän ajastamme historiankirjoitusta laaditaan, kyllä varmasti hyvin koomisesti suhtaudutaan argumentteihin, joilla ruotsin kielen pakollista opetusta kouluissa perustellaan. (Kimmo Kivelä, Sannf.)

Flera talare som var emot kulturutskottets betänkande ifrågasatte den obligatoriska skolsvenskan och ansåg att det inte finns några motiveringar till den. Att den obligatoriska svenskundervisningen slopas i framtiden sågs som en oundviklig utveckling, en sorts krav som framtiden ställer på politikerna som bestämmer över språkpolitiken. Ethosbevisningen kan anses ha varit riktad till alla så många publikationer som möjligt eftersom man kan tänka sig att framtiden är någonting som berör och till och med oroar människor. I synnerhet kan ethosbevisning av denna typ anses vara riktad till riksdagskollegerna på grund av att politiskt beslutsfattande syftar på framtida beslut.

När talarna använde nutid som auktoritet betraktade talarna nutiden och globaliseringen som parallella. Nutiden och globaliseringen sammankopplades och betraktades som någonting modernt, önskvärt och oundvikligt. Globalisering ansågs representera modern tid och därmed fungera som motsats till den obligatoriska svenskundervisningen som ansågs representera någonting gammalt, en kvarleva som tiden har kört förbi. Globaliseringen användes som motargument till bevarandet av den obligatoriska svenskundervisningen och man hänvisade till nutidens krav som stöd för denna argumentation. I exempel (17) kan man se Samlingspartiets Pia Kauma (inlägg 43)

hänvisa till nutid som auktoritet och kontrastera nutiden med den obligatoriska svenskundervisningen.

- (17) Siitähän ei todellakaan ole kysymys vaan siitä, että käytäntö yksinkertaisesti on ajanut pakkoruotsin ohi. (Pia Kauma, Saml.)

De talare som var emot den obligatoriska svenskundervisningen betraktade både framtiden och nutiden som auktoritet som avgör vad som är modernt och önskvärt. Dessa två aspekter på tid kontrasterades med den obligatoriska svenskundervisningen som i stället ansågs representera det förflutna och därför någonting negativt. Framtiden och nutiden ansågs förutsätta sloandet av svenskobligatoriet.

Även tidigare praxis som representerade det förflutna hänvisades till som auktoritet av några talare i debatten. Hellspong (2011: 182) påstår att det som har brukats göra, *praxis*, och hävdvunna vanor kan användas som ethosbevisning. Även Rystedt (1993: 202) avser att det är viktigt att hänvisa till tidigare erfarenheter i deliberativ argumentation som ofta används i politikens retorik.

Den tidigare praxisen hänvisades till som auktoritet av de talare som understödde kulturutskottets betänkande. De talare som understödde kulturutskottets betänkande och hänvisade till tidigare praxis som auktoritet ansåg att den tidigare praxisen förutsätter att den obligatoriska svenskundervisningen bör bevaras eftersom så har man brukat göra. I stället de talare som var emot utskottets betänkande, främst från de sannfinländska och samlingspartiska riksdagsgrupperna, hänvisade till tidigare praxis när de ville betona att den tidigare praxisen har varit fel och borde ändras. I exempel (18) lyfter Samlingspartiets Pauli Kiuru (inlägg 28) fram varför den tidigare praxisen bevisar att man borde slopa den obligatoriska svenskundervisningen.

- (18) Velvoittavuudella kielen opiskelussa ei ole saavutettu sellaista laajaa kaksikielisyyden osaamista kuin on toivottu, ja siksi velvoittavuuden tai pakon jatkaminen ei ole mielestäni perusteltua. Suomalainen yhteiskunta oli hyvin erilainen 1960-luvulla kuin nyt. (Pauli Kiuru, Saml.)

Den tidigare praxisen användes därmed inte längre som auktoritet av de talare som var emot kulturutskottets betänkande. I stället användes den som motargument till de argument som den obligatoriska svenskundervisningens förespråkare använt. Den tidigare praxisen, i detta fall den obligatoriska svenskundervisningen, ansågs representera det förflutna som var någonting önskat och som varken tillhörde nutiden eller framtiden. I stället betraktades nutiden och framtiden som auktoriteter som avgör den obligatoriska skolsvenskans öde.

De neutrala talarna som vacklade med sin åsikt och var osäkra hade en tudelad hållning till den tidigare praxisen som auktoritet. Å ena sidan erkände de den tidigare praxisen, men å andra sidan ifrågasatte de vacklande talarna den tidigare praxisen som auktoritet.

5.3.2 Gemensamma värderingar

För att återvinna publikens förtroende måste en talare framstå som en god och moralisk människa i sina lyssnares ögon (Lindqvist Grinde 2008: 91–93, Hellspång 2011: 177). Ethosbevisning kan fungera som medel för talaren att framställa sig själv som en moralisk modell för sina åhörare som delar vissa värderingar med åhörarna (Hellspång 2011: 177). Även politikerna brukar använda detta slags *intimitet* som en politisk strategi när de vill övertyga sin publik (Suojanen 1997: 80–85).

I min undersökning använde talarna i riksdagsdebatten flera gemensamma värderingar som en del av sin ethosbevisning. Talare för och emot kulturutskottets betänkande och talare som vacklade använde denna ethosbevisning. Eftersom talarnas inlägg hade flera olika publikar, det vill säga det vanliga folket, de andra riksdagsledamöterna och medierna, kunde ethosbevisningen anses ha varit riktad till alla tänkbara publikar. Några

värderingar som talarna tog upp kan betraktas vara närmast riktade till riksdagskollegerna medan andra användes för att skapa samhörighet med folket, de potentiella väljarna.

Man kan urskilja åtta frekvent förekommande kategorier av värderingar som talarna hänvisade till under debattens gång. Dessa var 1) *jämlikhet och likvärdighet*, 2) *allmänbildning*, 3) *tvåspråkighet, finlandssvenskhet och nordisk samhörighet*, 4) *globalisering och internationalism*, 5) *demokrati*, 6) *rättvishet*, 7) *finländskhet* och 8) *ekonomi*. Dessa kategorier behandlas i de följande avsnitten.

5.3.2.1 Jämlikhet och likvärdighet

En gemensam värdering som huvudsakligen användes av talare som var klart för eller emot kulturutskottets betänkande var *jämlikhet och likvärdighet*. Talarna använde dock dessa två begrepp ur olika synvinklar. De talare som understödde kulturutskottets betänkande att slopa medborgarinitiativet hänvisade till jämlikhet eftersom de ansåg att jämlikhet och likvärdighet bland alla medborgare nås genom de jämlika möjligheterna för alla finländare att studera svenska. Man hänvisade till de jämlika möjligheterna att studera, arbeta och välja sin boplatz i Finland. Talarna hänvisade också till individens språkliga rätter som ansågs representera en sorts jämlikhet som kan nås genom den obligatoriska svenskundervisningen.

De talare som var emot utskottets betänkande ansåg däremot att jämlikhet och likvärdighet bäst förverkligas om individen själv får välja vad hen studerar. Jämlikheten jämfördes ofta med begreppen *valfrihet* och *fritt val* som betonade individens rätt. Rätten till fritt val ansågs vara förutsättningen för jämlikheten. Det var också vanligt för talare som var emot utskottets betänkande att använda jämlikhetens och likvärdighetens motsatser *ojämlikhet* och *olikvärdighet* för att beskriva den obligatoriska svenskundervisningens nutida tillstånd. Detta kan man se i exempel (19) där Pirkko-Ruohonen Lerner (Sannf.) (inlägg 85) argumenterar varför den obligatoriska svenskundervisningens nutida tillstånd enligt henne egentligen är ett tecken på ojämlikhet.

- (19) Asiahan on näin, että pakkoruotsi itse asiassa epätasa-arvoistaa kouluttautumismahdollisuuksia. Nythän on sillä tavalla, että Helsingin yliopistoon otetaan lääketieteelliseen ja oikeustieteelliseen tiedekuntaan ruotsinkielisiä opiskelijoita omassa kiintiössä ja ilmeisesti valtiotieteellisessäkin on jonkinlainen ohituskanava niille henkilöille, jotka ovat Social- och kommunalhögskolanissa suorittaneet tutkinnon ensiksi. Helsingin yliopiston internetsivuilta löytyi lääketieteen koulutukseen hyväksytyt 2014: suomenkielinen linja 91 opiskelijaa, ruotsinkielinen linja 31 opiskelijaa, yhteensä 122 opiskelijaa. Noin 25 prosenttia hyväksytyistä aloittaa ruotsinkielisellä linjalla. Onko tämä sitten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa? Ei minusta. (Pirkko Ruohonen-Lerner, Sannf.)

Jämlikhet och likvärdighet betraktades ur olika synvinklar beroende på om talaren var för eller emot kulturutskottets betänkande. De talare som understödde betänkandet betonade jämlikhet i en samhällelig kontext: att alla finländare ska ha jämlika möjligheter att studera och arbeta. Den mest tänkbara publiken för argumentation där man betonar det samhälleliga kan anses vara de andra riksdagsledamöterna som bär ansvaret för samhälleliga beslut. De talare som var emot betänkandet betraktade jämlikhet snarast ur de finskspråkiga finländarnas perspektiv och åberopade sådan jämlikhet där individens rätt till fritt val var utgångspunkten. Denna argumentation kunde ses vara närmast riktad till folket vars perspektiv på svenskundervisningen och rättigheter betonades.

5.3.2.2 Allmänbildning

Allmänbildning var en frekvent förekommande värdering. Talare för och emot kulturutskottets betänkande och även talare som vacklade med sin ställning hänvisade ofta till denna gemensamma värdering. Talarna betonade värden av olika kunskaper och betraktade språkkunskaper som en del av allmänbildningen.

Oavsett den gemensamma uppskattningen för allmänbildningen hade talarna olika syn på vad allmänbildning egentligen är. De talare som var emot kulturutskottets betänkande ansåg att språkkunskaper i de så kallade *internationella språken*, i synnerhet engelska, tillhör allmänbildningen. I stället var kunskaper i svenska inte en del av allmänbildning

enligt dem. Det var vanligt att talarna som var emot betänkandet satte värde på olika kunskaper och sammankopplade allmänbildningen med språkbehoven globalt.

De talare som understödde kulturutskottets betänkande betonade allmänbildningen och ansåg att språkkunskaper, även i svenska, var en del av den. Talarna hänvisade till traditioner och vanor som har funnits i det finska samhället och inom den finska utbildningen. I exempel (20) argumenterar Samlingspartiets Kimmo Sasi (inlägg 11) varför kunskaper i svenska tillhör allmänbildningen.

- (20) Meidän pitäisi rationaalisesti kyetä arvioimaan asioita, ja Suomen pitäisi olla sivistysvaltio, joka merkitsee sitä, että meillä on pakkoaineita koulussa, koska ihmisten on saavutettava tietty sivistyksen taso. Siihen kuuluu äidinkieli, siihen kuuluu historia, siihen kuuluu matematiikka, englanti – ja kaksikielisessä maassa, Suomessa, myöskin ruotsin kieli. (Kimmo Sasi, Saml.)

Allmänbildning användes på ett liknande sätt som jämlikhet som en gemensam värdering. Synen på vad allmänbildning egentligen är varierade och berodde på talarens syn på kulturutskottets betänkande. Argumentationen på de båda hållen kunde anses vara riktad till alla tänkbara publikationer eftersom det vanliga folket, riksdagskollegerna och medierna kan anses dela denna värdering.

5.3.2.3 Tvåspråkighet, finlandssvenskhet och nordisk samhörighet

De talare som understödde kulturutskottets betänkande att slopa medborgarinitiativet hänvisade relativt ofta till sådana värderingar som *tvåspråkighet*, *finlandssvenskhet* och *nordisk samhörighet*. Talarna sammankopplade den obligatoriska svenskundervisningen med nordiskt samarbete och nordisk tillhörighet. Talarna hänvisade också till Finlands historia och kultur genom att betona svenskans historiska och kulturella roll i det finländska samhället.

Den nordiska samhörigheten sammankopplades inte enbart till tvåspråkighet och finlandssvenskhet. Den betraktades också på en högre nivå: även försvarssamarbete lyftes

fram och den nordiska samhörigheten sammankopplades med Finlands politiska identitet. I exempel (21) betonar Samlingspartiets Sasi (inlägg 60) svenskans betydelse när man betraktar Finlands politiska identitet.

- (21) On tärkeätä, että ihmiset joutuvat tekemisiin ruotsin kielen kanssa ymmärtääkseen Suomen historiaa, mutta tärkeää on myöskin poliittinen identiteetti, mihinkä Suomi kuuluu, varsinkin tämän päivän maailmassa, kun näemme, mitä idässä tapahtuu. Suomi kuuluu pohjoismaiseen perheeseen, läntiseen perheeseen, ja tätä meidän pohjoismaista perhettä yhdistää skandinaavinen kieli, ruotsin kieli. (Kimmo Sasi, Saml.)

Med hjälp av sådan argumentation där man betonade svenskans politiska betydelse fick den obligatoriska svenskundervisningen en samhällelig dimension. Vid sidan av den samhällelige nivån verkade man också betona betydelsen av tvåspråkighet och finlandssvenskhet för individen. Den publiken som mest sannolikt kunde anses dela dessa värderingar med talaren kan tänkas vara folket, i synnerhet tvåspråkiga finländare. Eftersom man betonade den nordiska samhörigheten i ett politiskt perspektiv kunde den betraktas också som en värdering som talarna använde att vädja till sina riksdagskolleger.

Tvåspråkighet kunde betraktas ur en annan synvinkel där talare som var emot utskottets betänkande valde att prata om *keinotekoinen kaksikielisyys*, 'konstgjord tvåspråkighet'. Dessa talare använde därmed tvåspråkighet i sin argumentation på ett helt annat sätt: de betraktade att tvåspråkigheten inte var en gemensam värdering som finländarna kan instämma med. Med hjälp av denna argumentation försökte talarna skapa samhörighet med sina åhörare. I exempel (22) hänvisar Sannfinländarnas Olli Immonen (inlägg 76) till det som han kallar *keinotekoinen kaksikielisyys*, 'konstgjord tvåspråkighet'.

- (22) Pakkoruotsin opiskelu ja koko Suomen pitäminen keinotekoisesti kaksikielisenä on sekä taloudellisista syistä että moraalisesti ajateltuna huono vaihtoehto. (Olli Immonen, Sannf.)

De talare som var emot kulturutskottets betänkande betraktade tvåspråkigheten inte enbart negativt. I exempel (23) säger Samlingspartiets Jaana Pelkonen (inlägg 22) att

tvåspråkighet är en värdering hon delar med publiken även om hon understödde valfrihet i språkstudierna.

- (23) Itse olen aina ihaillut niitä ihmisiä, jotka ovat saaneet äidinmaidossa useamman kielen. Se on melkoinen lahja se. (Jaana Pelkonen, Saml.)

Som man kan se i Pelkonens inlägg fanns det alltså talare som var emot kulturutskottets betänkande eller talare som vacklade med sin ställning som hade en mer neutral och försonlig ställning till tvåspråkigheten. Tvåspråkigheten ansågs vara en gemensam värdering som talaren kunde anses dela med sin publik oavsett talarens ställning till den obligatoriska svenskundervisningen. Pelkonens stil speglar en försonlig och moderat ställning mot svenska och tvåspråkighet oavsett att hon var emot kulturutskottets betänkande. I den etiska stilfaktorn tillhör att talaren undviker brutalt språk mot sin motståndare, i detta fall de talare som understödde obligatoriet. Därför kan ethosbevisning av den här typen där talaren förhåller sig försonlig till sina meningsmotståndare betraktas som effektiv argumentation.

5.3.2.4 Globalisering och internationalism

Temat globalisering och internationalism var en gemensam värdering som togs upp relativt ofta av de talare som var emot kulturutskottets betänkande eller de talare som vacklade med sin ställning. I stället var det bara få talare som understödde utskottets betänkande och som använde globalisering och internationalism i sin argumentation.

Ethosbevisning där man hänvisade till globalisering och internationalism som gemensamma värderingar kunde anses vara riktad till alla möjliga publik. Det var fråga om allmängiltiga värderingar som har betydelse både på en individuell nivå och på en högre politisk nivå. Intresseväckande är att de talare som hänvisade till globalisering och internationalism främst kom från den sannfinländska riksdagsgruppen. I stället för det internationella har partiet betonat det finska och ställt sig kritiskt till multikulturalism i

sina politiska program (Sannfinländarnas invandringspolitiska program 2015, Sannfinländarnas riksdagsvalsprogram 2011).

Globalisering och internationalism användes närmast som rena motsatser till Finlands tvåspråkighet och det svenska språket. Man insåg att Finlands tvåspråkighet och svenskan inte tillhörde den internationella världen. I stället betonade talarna betydelsen av att studera och använda andra språk än svenska. I exempel (24) kan man se Sannfinländarnas Lea Mäkipää (inlägg 46) ta ställning till användbarheten av svenskan och till internationalism.

- (24) Kansalaisaloitteessa ruotsin kielen pakollisuuden poistamista voidaan hyvin perustella sillä, että suomen ja ruotsin kielen kansainvälinen käytettävyys on vähäistä. (Lea Mäkipää, Sannf.)

De talare som använde globalisering och internationalism i sin ethosbevisning betraktade därmed globalisering och internationalism som gemensamma värderingar som också åhörarna kunde instämma med. Globalisering och internationalism betraktades som önskvärda fenomen och därför betonades deras betydelse.

5.3.2.5 Demokrati

Demokrati var en frekvent förekommande gemensam värdering som främst togs upp av de talare som var emot kulturutskottets betänkande och tillhörde den sannfinländska riksdagsgruppen eller Förändring 2011. Dessa talare ansåg att majoriteten av finländarna motsätter sig den obligatoriska svenskundervisningen och att majoritetens åsikt borde följas i en demokrati.

Ethosbevisning där man hänvisade till demokratin som en gemensam värdering kan anses vara riktad till alla tänkbara publikar, i synnerhet till det vanliga folket. Eftersom ärendet att slopa den obligatoriska svenskundervisningen hade lyfts fram i form av ett medborgarinitiativ är det förståeligt att folkets vilja och demokratiskt beslutsfattande betonades i de olika talarnas argumentation.

Trots att de talare som var emot kulturutskottets betänkande oftast använde demokratin som en gemensam värdering fanns det även en talare som understödde betänkandet men ändå hänvisade till demokratin som en gemensam värdering. Thomas Blomqvist (SFP) hänvisade till demokratin som en gemensam värdering i sin ethosbevisning. I exempel (25) kan man se Blomqvist (inlägg 82) vädja till sin publik genom att hänvisa till demokrati som en gemensam värdering han delar med sina lyssnare.

- (25) Det är den finskspråkiga majoriteten i Finland som avgör svenskans ställning. Så har det varit i 50 år, ett halvt sekel, så är det också nu. Demokratin fungerar. När som helst kan Finlands riksdag ändra på det här om man så önskar, så också nu. Jag för min del är glad och tacksam över att det hittills funnits en majoritet som har sett mitt modersmål som en så viktig del av Finland och Finlands identitet, att man velat garantera att alla ska lära sig, få möjlighet att lära sig, också svenska i Finland. (Thomas Blomqvist, SFP)

Blomqvists sätt att vädja till publiken genom att hänvisa till demokrati som en gemensam värdering skiljer sig från den ethosbevisning som de andra talare som var emot kulturutskottets betänkande och som hänvisade till demokratin använde. Blomqvists inlägg lyfter fram möjligheten att bevarandet av den obligatoriska svenskundervisningen egentligen är majoritetens vilja och därmed demokrati. Ändå är Blomqvists ton ödmjuk och till och med vädjande, vilket man kan se i Blomqvists ordval (*glad, tacksam*). Ethosbevisningen får styrka av Blomqvists ödmjukhet och får hans ethosbevisning låta försonlig i stället för krävande. Detta sätt att tala reflekterar den etiska stilfaktorn som är synlig i Blomqvists inlägg.

5.3.2.6 Rättvishet

Några talare från Sannfinländarna, Samlingspartiet och Förändring 2011 som var emot kulturutskottets betänkande valde att hänvisa till *rättvishet* som en gemensam värdering. I denna ethosbevisning motsattes minoriteter och majoriteter. Talare som hänvisade till rättvishet som en gemensam värdering betonade att de svenskspråkiga finländarna är en

minoritet och att det därför inte är rättvist att den finskspråkiga majoriteten ska lära sig svenska. I exempel (26) kan man se Sannfinländarnas Vesa-Matti Saarakkala (inlägg 53) argumentera varför den obligatoriska svenskundervisningen bör slopas och svenskans officiella ställning försvagas.

- (26) Mutta mitä sitten, kysyn, jos on kyse pienestä vähemmistöstä: missään muualla Euroopassa näin pieni vähemmistö kuin ruotsinkieliset eivät ole virallisen kielen asemassa, joten eiköhän se ole ihan oikeus ja kohtuus, että mikäli tämä on se kehityskulku, niin se sitten toteutetaan. Ja siinä se. (Vesa-Matti Saarakkala, Sannf.)

Ethosbevisning där man hänvisade till rättvishet som en gemensam värdering kunde anses vara främst riktad till folket. De talare som använde denna värdering i sin ethosbevisning betonade demokratin och majoritetens vilja i sina tal och betraktade rättvishet ur de finskspråkiga finländarnas synvinkel. *Rättvishet* som en gemensam värdering var nära anknuten till *demokrati* som också nämndes som en gemensam värdering.

5.3.2.7 Finländskhet

I debatten hänvisade några talare till det som kan kallas *finländskhet*. Med finländskhet avser jag alla de aspekter som kan anses tillhöra att vara finländare och som nämndes under debattens gång i denna betydelse. De aspekter som kunde anses tillhöra att vara finländare var relaterade till bland annat historia, nationell identitet, försvar, litteratur, musik, film, kända personer, språk och etnicitet.

Talarna i debatten använde finländskhet som en gemensam värdering när de argumenterade för eller emot den obligatoriska svenskundervisningen. Denna värdering användes alltså av både talare som var emot kulturutskottets betänkande och av talare som understödde betänkandet. Synen på vad *finländskhet* är för någonting och vad som tillhör den varierade dock mellan de olika talarna beroende på deras syn på den obligatoriska svenskundervisningen och det svenska språket. I exempel (27) kan man se

Samlingspartiets Sasi (inlägg 60) argumentera varför svenskan är en del av finländskhet och bör bevaras som ett obligatoriskt ämne i skolorna.

- (27) Mielestäni äidinkieltä pitää opiskella, mutta niin pitää myöskin opiskella ruotsia. Suomalainen historia, kansallinen kulttuuri on rakennettu kahdella kielellä: jos otetaan kirjallisuus, Topelius ja Runeberg; musiikki, Sibelius; elokuva, Donner; maanpuolustus, Mannerheim. (Kimmo Sasi, Saml.)

Inte enbart talare som understödde kulturutskottets betänkande betonade svenskans betydelse för finländskheten utan också några talare som var emot betänkandet ansåg att svenskan tillhör finländskhet. Dessa talare ansåg dock att man inte kan dra paralleller mellan den obligatoriska svenskundervisningen och svenskans betydelse för finländskheten.

Ethosbevisning där man hänvisade till finländskhet kan anses ha varit riktad till alla tänkbara publikert: det vanliga folket, riksdagsledamöterna och medierna kan alla antas dela finländskhet som en gemensam värdering. Genom att erkänna svenskans roll för finländskhet fick talare även en försonligare ton mot sina motståndare. Därför kan ethosbevisningen ha varit riktad till alla tänkbara publikert över parti- och språkgränserna.

I några inlägg definierade man finländskhet relativt strängt och sammankopplade språkliga och etniska aspekter med den. Sannfinländarnas Juho Eerola (inlägg 86) betonade det att vara *finskspråkig*. Genom att betona det ena språket ställde Eerola finskspråkighet och svenskspråkighet mot varandra och på sätt och vis uteslöt svenskan från finländskheten. I exempel (28) kan man se Sannfinländarnas Teuvo Hakkarainen (inlägg 81) kontrastera svenskan och den obligatoriska svenskundervisningen med *urfinskhett* som han verkar sammankoppla enbart med det finska språket.

- (28) Edustaja Tolppanen avasi hyvin noita lehmänkauppoja, mitä on tehty aikanaan. Se [den obligatoriska svenskundervisningen] on myös alistanut tai körmyyttänyt kantasuomalaisia, johtanut moneen muuhunkin lehmänkauppaan. (Teuvo Hakkarainen, Sannf.)

Finländskhet kunde alltså definieras relativt snävt och sammankopplas med *finskspråkighet* och *urfinskhet*. Genom att betona dessa aspekter uteslöt talarna i fråga svenskan och svenskspråkigheten från finländskheten. Ethosbevisning var i detta fall uteslutande: genom att snävt definiera vad finländskhet är och utesluta vissa aspekter från definitionen uteslöt talarna också vissa publikker. Dessa talares ethosbevisning var därmed inte ens riktad till vissa publikker såsom det svenskspråkiga folket i Finland.

Effekten av sådan uteslutande ethosbevisning som några talare använde när de definierade vad som är finländskhet kan ifrågasättas. Som sagt är det vanligt att stilen i samband med ethosbevisning är försonlig och man undviker att använda brutalt språk mot sina motståndare. Man kan tänka sig att några talares sätt att använda relativt hårt språk och att utesluta vissa människogrupper helt från definitionen av finländskhet kan inte bara reta motståndarna men även de publikker som talarna ursprungligen försökte nå och övertyga. Detta sätt att argumentera kan anses fungera emot principen att talaren vill ge en bild av sig själv som människa av god vilja.

5.3.2.8 Ekonomi

Några talare i debatten valde att använda ekonomi som en gemensam värdering i sin ethosbevisning. Ekonomin användes även som logosbevisning när man till exempel tog upp exakta summor av pengar som går till den obligatoriska svenskundervisningen. Ekonomin betraktades dock också som en värdering i sig. Ethosbevisning där ekonomi hänvisades till som en gemensam värdering kan anses ha varit riktad till alla tänkbara publikker. För riksdagsledamöterna har ekonomin politisk betydelse och i ett land med ett högt skatteuttag kan man anta att också det vanliga folket som måste betala skatt bryr sig om ekonomiska frågor.

Det var främst talare från den sannfinländska riksdagsgruppen som tog upp ekonomin som en gemensam värdering genom att ifrågasätta hur mycket den obligatoriska svenskundervisningen kostar. Begrepp som *marknadsekonomi*, *konkurrenskraft* och *skattebetalare* sammankopplades med den gemensamma värderingen *ekonomi*. Talarna betraktade en sorts blomstrande ekonomi som egenvärde. Den obligatoriska

svenskundervisningen ansågs ha en negativ inverkan på ekonomin och detta användes som argument mot obligatoriet.

De talare som understödde kulturutskottets betänkande hänvisade inte till ekonomi som en gemensam värdering. Däremot tog de ställning till den argumentation där talare använde ekonomi som en gemensam värdering. Till exempel SFPS:s Stefan Wallin (inläggen 8, 39, 45) ifrågasatte argumentationen där ekonomin betraktades som en gemensam värdering och det svenska språkets värde mättes i pengar. Wallins argumentation kan dock anses ha innehållit mera pathos, känslobaserad argumentation, än ethos.

5.3.3 Gemensam nytta

Den tredje huvudkategorin som fungerade som en givande källa till ethosbevisning och lyftes fram i många inlägg under riksdagsdebatten var *gemensam nytta*. Olika talare hänvisade till den gemensamma nyttan. Talare från alla grupper, det vill säga talare som var emot kulturutskottets betänkande, talare som understödde betänkandet och talare som var osäkra, hänvisade alla till den gemensamma nyttan.

När man hänvisade till den gemensamma nyttan betonade man det finländska folkets och samhällets nytta. Hänvisningarna hade därmed en mer individuell nivå, det vill säga *folkets nytta*, och en mer samhällelig nivå, det vill säga *samhällets nytta*. Ethosbevisningen kan anses ha varit riktad till alla tänkbara publiker på grund av att den gemensamma nyttan hade två olika nivåer. Genom att betona den individuella nivån kan talarna ha lyckats vädja till det vanliga folket som publik och genom att betona den samhälleliga nivån kan talarna ha lyckats vädja till sina riksdagskolleger. Medierna kunde tänkas att intressera sig för de båda nivåerna.

De talare som understödde kulturutskottets betänkande hänvisade relativt ofta till den gemensamma nyttan på en samhällelig nivå. Den obligatoriska svenskundervisningen jämfördes med den gemensamma nyttan. I exempel (29) kan man se Samlingspartiets

Vahasalo (inlägg 31) betona varför det är viktigt för den gemensamma nyttan att behålla den obligatoriska svenskundervisningen på en samhällslevelig nivå.

- (29) Sen takia tämän yhteiskunnan kannalta on tärkeätä, että me olemme yhtenäisiä tämänkin asian ympärillä. (Raija Vahasalo, Saml.)

För talare som var emot kulturutskottets betänkande var det vanligt att betona den gemensamma nyttan på en mer individuell nivå. Den gemensamma nyttan betraktades som någonting som gynnar det finländska folket som individer. Det var också vanligt att betona de olika regionernas behov när man argumenterade emot den obligatoriska skolsvenskan. I exempel (30) använder Centerens Mirja Vehkaperä (inlägg 77) de olika regionernas behov som argument för varför hon inte understöder kulturutskottets betänkande och är emot den obligatoriska skolsvenskan.

- (30) Aika on kypsä omasta mielestäni sille, että ainakin valinnaisuuden tai alueellisten kokeilujen kautta pystyisimme määrittelemään tarpeet sille, mitä kieliä eri puolilla Suomea tarvitaan. (Mirja Vehkaperä, C)

De talare som betraktade den gemensamma nyttan av en individs eller av olika regioners synvinkel ansåg att den obligatoriska svenskundervisningen fungerar emot den gemensamma nyttan. Därför ansågs den gemensamma nyttan förutsättas att man slopar den obligatoriska svenskundervisningen.

6 AVSLUTANDE DISKUSSION

Syftet med min avhandling pro gradu har varit att granska riksdagsdebatten kring medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen den 5 mars 2015 i ett retoriskt perspektiv. Jag undersökte vilka partier och talare som deltog i debatten samt de argument för och emot den obligatoriska skolsvenskan som uppstod under debatten. Fokus låg på den ethosbevisning, argumentation baserad på talarens karaktär, som talarna använde som stöd för sina argument och på de skäl som kan ha funnits bakom den använda ethosbevisningen. Ethos i talarnas argument valde jag som det främsta undersökningsobjektet på grund av att debatten behandlar en principiell åsiktsfråga. Då kan man eventuellt förvänta sig att talarna stödjer sig på sina karaktärer när de argumenterar för eller emot frågan. På grund av retorikens situationsbundenhet har jag också granskat kontexten för debatten. Som material för denna undersökning har jag främst använt mig av protokollet och videoinspelningen för riksdagens plenum av den 5 mars 2015.

Kontexten för debatten hade stor betydelse. Debatten hade en samhällelig och politisk kontext eftersom det var fråga om samhällliga beslut som fattades inom politiken, i den demokratiskt valda finska riksdagen, genom politiskt beslutsfattande. I kontexten anknys också det faktum att ärendet ursprungligen hade lyfts fram i form av ett medborgarinitiativ, ett sätt för medborgare att påverka politiska beslut. Kontexten kunde även anses spegla tidens attitydklimat till det svenska språket. Talets genre kunde definieras som *riksdagens plenum* eller *genus deliberativum*, det vill säga politiskt tal. Det var fråga om en *debatt* där de olika deltagarna kämpade om vems åsikt är den bästa. I grund och botten var det därför också fråga om en maktkamp mellan de olika politiska partierna och deras ledamöter.

Den retoriska situationen, riksdagens behandling av medborgarinitiativet, styrdes av många regler. Till exempel antalet inlägg, deras längd och talordningen reglerades. Det stora antalet regler påverkade också situationens formalitetsnivå. Därmed kunde man förvänta sig att *högstil* där man rör publiken eller *mellanstil* där man behagar publiken är

synlig i talarnas inlägg. Situationen präglades även av offentlighet på grund av att debatten direktsändes via Yle och dokumenterades i form av ett protokoll.

Man kan urskilja åtminstone fyra olika publikker som talarna i debatten hade. Dessa var *det vanliga folket*, *medierna* och *de andra politikerna* både från den egna riksdagsgruppen och från de övriga partierna. Talarens ansvar var att anpassa sin argumentation enligt alla dessa publikker. Den ethosbevisning som talarna använde kunde ses variera beroende på vilken publik talaren främst ville övertyga med den använda argumentationen.

I debatten hölls det sammanlagt 91 inlägg och flera talare från olika riksdagsgrupper deltog i den. Det aktivaste deltagande kom från den sannfinländska riksdagsgruppen med sammanlagt 44 inlägg, det vill säga nästan hälften av alla inlägg under debatten. Relativt aktivt var också deltagandet från Svenska folkpartiets riksdagsledamöter med sammanlagt tolv inlägg. Eftersom både Sannfinländarna och Svenska folkpartiet har tagit starkt ställning till språkfrågan antog jag också att dessa partiers deltagande i debatten skulle vara mest aktivt.

De andra partier vilkas riksdagsledamöter deltog i debatten om den obligatoriska skolsvenskan var Samlingspartiet med elva inlägg, Centern med åtta inlägg, Socialdemokraterna med sju inlägg, Kristdemokraterna med fem inlägg och Förändring 2011 med tre inlägg. Talarna från Samlingspartiet, Centern och Socialdemokraterna kunde anses ha även historiska och partipolitiska skäl att delta i debatten. De partier som inte alls deltog i debatten var De Gröna, Vänsterförbundet och Vänstergruppens riksdagsgrupp.

Utöver Sannfinländarna och Svenska folkpartiet som har tagit stark ställning till språkfrågan har de övriga partierna varit neutrala i sin ställning mot obligatoriet. Därför var i synnerhet dessa resterande partiers ställning i frågan av särskilt intresse. Många debattdeltagare från andra riksdagsgrupper än Sannfinländarna och Svenska folkpartiet var också medlemmar i kulturutskottet eller ministrar och därmed kan skälen bakom deras deltagande i debatten förklaras. Samlingspartisternas relativt aktiva intresse (11 inlägg) kan även förklaras med partiets historiska ställning i språkfrågorna. Det var också

märkbart att vissa talare deltog i debatten av personliga skäl som Kristdemokraternas Peter Östman som har tvåspråkig bakgrund och av (parti)politiska skäl som Förändring 2011:s James Hirvisaari som tidigare tillhörde den sannfinländska riksdagsgruppen.

Åsikterna av de talare som tillhörde Samlingspartiet eller Centern och som deltog i diskussionen varierade. Dessa talare kunde vara antingen för eller emot kulturutskottets betänkande. I dessa riksdagsgrupper fanns det också talare som vacklade med sin ställning. De flesta talare från SDP:s riksdagsgrupp och Kristdemokraternas enda talare, Peter Östman, huvudsakligen understödde kulturutskottets betänkande. Den enda ledamoten och talaren från Förändring 2011, James Hirvisaari, understödde däremot medborgarinitiativet att slopa den obligatoriska svenskundervisningen. Dessa övriga partiers tidigare inställning till språkfrågan verkar återspeglas också i dessa partiers medlemmars inställning till den obligatoriska svenskundervisningen i den här debatten.

Kulturutskottet, som behandlade medborgarinitiativet om den obligatoriska svenskundervisningen, föreslog i sitt betänkande att medborgarinitiativet förkastas. På grund av att deltagandet i debatten var relativt ojämnt mellan partierna var det också anmärkningsvärt flera inlägg i debatten där talaren var emot den obligatoriska svenskundervisningen än inlägg där talaren understödde svenskans obligatorium. I debatten fanns det dock också inlägg där talarna understödde den obligatoriska svenskundervisningen. Det fanns också en del inlägg där talarna vacklade och deras ställning i frågan framstod som oklar. Debattdelen var den del av diskussionen där den största variationen av olika åsikter förekom. Den andra halvan av debatten där talarna talade enligt talarlistan bestod till stor del av inlägg där talaren motsatte sig den obligatoriska svenskundervisningen.

Undersökningens resultat tyder på att den i riksdagsdebatten den 5 mars 2015 använda argumentationen för och emot den obligatoriska svenskundervisningen till stor del baserade sig på talarens karaktär, speciellt åsikter. Det kom fram i undersökningen att *ethos* var det mest använda bevismedlet av de tre grundläggande medlen att övertyga, *ethos*, *pathos* och *logos*. I sammanlagt 70 inlägg var *ethos*bevisning starkt närvarande. På grund av talarnas ojämna deltagande i debatten användes *ethos*bevisningen mest av de

talare som var emot kulturutskottets betänkande. Trots de olika ställningarna till frågan kunde jag urskilja tre huvudklasser av ethosbevisning som talarna med de olika åsikterna använde i sin argumentation: *auktoritet*, *gemensamma värderingar* och *gemensam nytta*.

I undersökningen kom det fram att talarna i debatten använde ethosbevisning relativt ofta genom att vädja till olika *auktoriteter*. I talarnas inlägg kunde man urskilja åtta huvudsakliga auktoriteter som talarna vädjade till: *institutioner*, *andra system*, *skriftliga verk*, *talaren själv*, *andra människor*, *mätningar*, *folket* och *tiden som auktoritet*.

Bland institutioner som man nämnde som auktoriteter fanns *riksdagen*, *kulturutskottet*, *det egna politiska partiet* och *regeringen*. För talare som understödde kulturutskottets betänkande att förkasta medborgarinitiativet var det vanligt att hänvisa till riksdagens och kulturutskottets auktoritet. Även de talare som var emot utskottets betänkande hänvisade till riksdagen och kulturutskottet som auktoriteter. Dessa talare betonade dock riksdagens ansvar till folket och plockade fram enskilda meningar från kulturutskottets betänkande som kunde anses stödja deras egen syn på frågan. Man hänvisade nästan till alla partier som auktoriteter men mest användes denna bevisning av Sannfinländarnas riksdagsledamöter. Genom att vädja till det egna partiets auktoritet kunde sannfinländska talare effektivt använda ethos i sin argumentation och presentera en gemensam linje för partiet.

För att stödja sin argumentation hämtade talarna i debatten modeller utifrån och hänvisade till andra system som auktoritet. De talare som understödde kulturutskottets betänkande hänvisade till Sverige, EU och andra nationella utbildningssystem. De talare som däremot var emot betänkandet hänvisade till resten av världen eller Europa och till den globala världen. De talare som vacklade med sin åsikt kunde ta upp exempel från andra system men dessa talare hänvisade inte till andra system som egentliga auktoriteter.

Man hänvisade till olika skriftliga verk relativt frekvent. De verk som hänvisades till var bland annat lagstiftning som *Finlands grundlag* och riksdagens eller regeringens officiella dokument som *statsrådets nationalspråkstrategi*. Vissa talare från den

sannfinländska riksdagsgruppen hänvisade också till dokument som *Sannfinländarnas valprogram* eller EK:s kartläggning av språkbehov.

Mycket vanligt var att talarna i debatten hänvisade till sig själva som auktoritet. Denna ethosbevisning kunde man förvänta sig eftersom talarna vilkas argumentation jag undersökte innehar höga positioner i samhället. I politiken är det också fråga om en ständig maktkamp mellan de olika partierna och riksdagsledamöterna. I denna kamp spelar talarens politiska karaktär och auktoritet en central roll. Denna ethosbevisning användes av talare som understödde kulturutskottets betänkande, talare som var emot betänkandet och talare som vacklade med sin ställning. Talarnas olika positioner till exempel som riksdagsledamot eller minister användes också som auktoritetskälla. Man hänvisade till sin egen auktoritet genom att explicit yttra sin egen åsikt eller mer implicit genom att hänvisa till egna erfarenheter.

Utöver till talarna själva hänvisade talarna också till andra människors auktoritet. Mest hänvisade de till andra politiker, i synnerhet till talarens egna riksdagskolleger som deltog i debatten. Detta kan ses som ett effektivt sätt att skapa och visa samhörighet mellan partiet eller olika likasinnade ledamöter eller partier. De berömda personer eller experter som åberopades som auktoriteter var främst andra politiker. Det fanns också några inlägg i debatten där talarna hänvisade till en experts auktoritet men höll dessa experters identitet anonym. Denna ethosbevisning kan ha haft motsatt effekt på åhörarna eftersom genom att hålla sina experter anonyma kan talaren försvaga sin trovärdighet i publikens ögon.

Även några mätningar såsom opinionsmätningar och valtestsvar hänvisades till som auktoriteter av några talare i debatten. Dessa mätningar skiljde sig från de undersökningar och den statistik som användes som logosbevisning i debatten genom att det var fråga om mätningar där man kartlade människornas *åsikter* i stället för rena fakta. Denna ethosbevisning användes enbart av sannfinländska talare som var emot kulturutskottets betänkande och i stället understödde medborgarinitiativet.

Den mest frekvent förekommande auktoriteten i debatten var folket. I sammanlagt 32 inlägg hänvisade man till det finska folkets auktoritet. Det kunde man förvänta sig

eftersom hela ärendet härstammade från ett medborgarinitiativ som det så kallade vanliga folket hade lagt fram. Denna ethosbevisning var särskilt vanligt hos sannfinländska talare. Också denna ethosbevisning fungerade som ett sätt att skapa samhörighet och vi-känsla mellan talaren och publiken, i synnerhet det vanliga folket.

En annan frekvent förekommande auktoritet som talarna i debatten hänvisade till var *tiden*. Tiden som auktoritet hade tre olika aspekter: *framtid*, *nutid* och *tidigare praxis*. Framtid och nutid betraktades som megasubjekt eller som auktoriteter som ställer krav på människor och avgör vad som är önskvärt när det gäller språkstudier och -behov. De talare som var emot kulturutskottets betänkande hänvisade till framtidens auktoritet; enligt dem förutsätter framtidens värld slopandet av den obligatoriska svenskundervisningen eftersom svenskans obligatorium inte tillhörde framtiden eller motsvarade framtidens krav.

De talare som var emot kulturutskottets betänkande hänvisade till nutid relativt ofta och jämförde den med globalisering. Även nutid ansågs fungera som auktoritet som avgör vad som tillhör den moderna tiden och som ställer krav på människor. Den obligatoriska svenskundervisningen ansågs inte tillhöra nutid. I stället ansågs globalisering och de språkbehov som globaliseringen medför representera nutiden. Svenskans obligatorium och det svenska språket motsattes med detta och sågs som någonting gammalt som tiden har kört förbi.

Tidigare praxis var en aspekt på tid vars auktoritet huvudsakligen hänvisades till av dem som understödde kulturutskottets betänkande. De talare som understödde betänkandet stödde sig på den tidigare praxisen angående den obligatoriska svenskundervisningen och argumenterade att den tidigare praxisen är en auktoritet som förutsätter bevarandet av den obligatoriska skolsvenskan. Däremot de talare som var emot betänkandet och hänvisade till nutidens och framtidens auktoritet betraktade att den tidigare praxisen har varit fel. Enligt dessa talare borde den tidigare praxisen korrigeras och den obligatoriska svenskundervisningen slopas. De talare som verkade osäkra med sin åsikt om svenskans obligatorium hade en tudelad hållning till den tidigare praxisen. Å ena sidan erkände

dessa talare den tidigare praxisen men å andra sidan var de tveksamma om den tidigare praxisens nytta i den moderna världen.

Utöver de olika auktoriteterna var också *gemensamma värderingar* en givande källa till talarnas ethosbevisning och ett effektivt sätt för talarna att skapa samhörighet med sina åhörare. Talare som understödde kulturutskottets betänkande, talare som var emot betänkandet och talare som vacklade med sin ställning använde alla gemensamma värderingar som en del av sin argumentation och ethosbevisning. Det fanns åtta frekvent förekommande värderingar som hänvisades till under debatten.

Det var vanligt för talare för och emot kulturutskottets betänkande att hänvisa till *jämlikhet och likvärdighet*. Dessa begrepp definierades på varierande sätt beroende på talarnas syn på den obligatoriska svenskundervisningen. *Rättvishet* var en gemensam värdering som var nära anknuten till jämlikhet och hänvisades till av talarna som var emot kulturutskottets betänkande. Även *allmänbildning* nämndes relativt ofta av talare för och emot svenskans obligatorium. Också det som talarna uppfattade som allmänbildning varierade beroende på deras syn på frågan. Språkstudiernas roll i allmänbildningen betonades men det fanns skillnader vilka språk som betraktades värda att studera.

Som motsatser användes *tvåspråkighet, finlandssvenskhet och nordisk samhörighet* samt *globalisering och internationalism*. Mest betonades tvåspråkighet av de talare som understödde utskottets betänkande. Något förvånansvärt var att det fanns talare som var emot betänkandet eller som vacklade med sin ställning som lyfte fram tvåspråkigheten som ett gemensamt värde. Några talare som var emot kulturutskottets betänkande förnekade tvåspråkighet helt som ett gemensamt värde och däremot betonade betydelsen av globalisering och internationalism som tvåspråkighet, finlandssvenskhet och nordisk samhörighet inte ansågs tillhöra.

Några talare i debatten valde att hänvisa till *finländskhet*, det vill säga alla de aspekter som kan anses tillhöra det att vara finländare, till exempel historia, nationell identitet, kultur, språk och etniska faktorer. Finländskhet användes som en gemensam nämnare av dem som understödde kulturutskottets betänkande och av talare som var emot

betänkandet. Det som kunde anses representera finländskhet varierade mellan talarna beroende på talarens syn på den obligatoriska svenskundervisningen och det svenska språket i allmänhet. I några inlägg var denna ethosbevisning även ganska strikt begränsad: man sammankopplade språkliga och etniska aspekter med att vara finländare och därför uteslöt svenskan och svenskspråkigheten helt från definitionen av finländskhet. Effekten av en sådan uteslutande ethosbevisning kan ifrågasättas.

En frekvent förekommande gemensam värdering hos de talares inlägg som tillhörde Sannfinländarna eller Förändring 2011 var *demokrati*. Demokratin var starkt anknuten till majoritetens åsikt som enligt talarna var emot den obligatoriska svenskundervisningen. Också de som understödde kulturutskottets betänkande hänvisade dock till demokratin. I Thomas Blomqvists (SFP) inlägg betonades bland annat demokrati och majoritetens åsikt. Han belyste dock den möjlighet att majoriteten egentligen borde kunna understöda den obligatoriska svenskundervisningen.

Några talare hänvisade även till *ekonomi* som en gemensam värdering. Hänvisningar till ekonomi kunde betraktas som logosbevisning men den kunde också ses som en värdering i sig. Det var främst talarna från den sannfinländska riksdagsgruppen som var emot kulturutskottets betänkande och som använde denna värdering i sin ethosbevisning för att bevisa varför man borde slopa den obligatoriska svenskundervisningen.

Många talare lyfte fram också *den gemensamma nyttan*. De talare som understödde kulturutskottets betänkande eller vacklade med sin ställning brukade betona en *samhällelig nivå* i fråga om den gemensamma nyttan. De talare som var klart emot betänkandet hänvisade främst till *folkets nytta* och gav den gemensamma nyttan en mer *individuell dimension*. Vissa talare hänvisade även till olika regioner och deras behov. Dessa talare ansåg att den obligatoriska svenskundervisningen fungerar emot den gemensamma nyttan medan talare som understödde betänkandet betonade den samhällliga och individuella gemensamma nyttan som man får genom den obligatoriska svenskundervisningen.

Framtiden för det svenska språket och den obligatoriska svenskundervisningen förblir osäker. Den i avhandlingen behandlade riksdagsdebatten från år 2015 är inte den första samhälleliga debatten som språkfrågan har väckt. Som sagt har debatter om språkfrågorna, till och med språkstrider, särskilt i fråga om svenska och dess samhälleliga ställning, förekommit frekvent i det finländska samhället under de senaste århundradena. Språkfrågorna har hållits på tapeten både av svenskans och obligatoriets försvarare och av dess motståndare. Även för tillfället har språkfrågorna varit aktuella i samband med vård- och landskapsreformen där sjukhusnätverket reformeras och den omfattande jouren inom sjukvård avslutas i det tvåspråkiga Vasa och flyttas till det enspråkiga Seinäjoki. Den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att få vård på sitt modersmål i Seinäjoki har i synnerhet ifrågasatts.

I diskussionen om sjukhusnätverkets reform har även den obligatoriska svenskundervisningen lyfts fram. I sin tweet ifrågasatte förre riksdagsledamoten Osmo Soininvaara (De Gröna) (2016) varför den obligatoriska svenskundervisningen överhuvudtaget finns om den inte erbjuder tillräckliga kunskaper att kommunicera på svenska. Som jag lyfte fram i avsnitt 2.3 var *Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla* inte heller det enda medborgarinitiativet kring frågan. År 2016 infördes det ett nytt medborgarinitiativ *Monikielinen Suomi – ruotsi valinnaiseksi* om att göra svenskan till ett frivilligt ämne. Det nya medborgarinitiativet fick dock inte tillräckligt med stödförklaringar för att gå vidare till riksdagen.

För första gången är Sannfinländarna, som har ställt sig kritiska mot svenskans obligatorium, i regeringen. Frågan om den obligatoriska svenskundervisningen verkar dock ha lämnats i skuggan av andra politiska problem (Meinander 2016: 305). Det frånvarande trycket mot den obligatoriska svenskundervisningen kan eventuellt vara ett tecken på att majoriteten av finländarna och de politiska beslutsfattarna eventuellt inte är särskilt engagerade i språkfrågan och däremot ställer sig relativt neutrala till svenskan och svenskobligatoriet. Även resultaten av denna undersökning stödjer denna tanke. Nästan hälften av alla talare i debatten var från den sannfinländska riksdagsgruppen. De övriga partiernas deltagande i debatten var relativt marginellt jämfört med sannfinländarnas aktiva deltagande. Även historiskt sett kan man urskilja ett likadant

mönster: språkstriderna har alltid brukat lugna sig, om inte till och med glömmas åtminstone för en kort stund, framför andra samhällsliga problem (Meinander 2016: 48–49). Eventuellt kan den obligatoriska svenskundervisningen åter bli en omdebatterad fråga under det nästa riksdagsvalet 2019.

Språkfrågorna är alltid ofrånkomligt närvarande i ett samhälle med två nationalspråk som Finland. Som bäst håller Juha Sipiläs (C) regering på att förbereda regionala språkförsök där undervisningen i svenska ersätts med undervisningen i ryska. Genom de regionala försöken kan man i praktiken testa giltigheten av de argument mot den obligatoriska svenskundervisningen där man förespråkar valfriheten och de olika språkbehoven. Även effekten och resultaten av dessa språkförsök kommer att berätta om behovet av den obligatoriska svenskundervisningen och utan tvekan påverkar den obligatoriska svenskundervisningens framtid.

Man bör också beakta den makt som det vanliga folket nuförtiden kan hålla i sina händer i form av medborgarinitiativ. Årets 2015 riksdagsdebatt om den obligatoriska svenskundervisningen var inte bara den senaste delen av det kontinuum som språkfrågan har skapat och upprätthållit. Den var också ett tecken på att även medborgarna har möjligheter att påverka inom den finländska politiken.

Om frågan om den obligatoriska svenskundervisningen verkligen kan förväntas beröra och engagera majoriteten av finländarna kvarstår oklar. Medborgarinitiativen om den obligatoriska svenskundervisningen har visat att det finns intresse för språkfrågan, som i fråga om det första medborgarinitiativet kring ämnet som till och med nådde riksdagen. På basis av det mottagande som det senaste medborgarinitiativet kring ämnet, som inte fick tillräckligt med stödförklaringar, fick kan man dock också urskilja en sorts likgiltighet till språkfrågan bland det vanliga folket. Medborgarinitiativ ger rösten till medborgarnas åsikter och talar sitt eget språk om medborgarnas ställning till den obligatoriska svenskundervisningen. Denna röst bör också de politiska beslutsfattarna lyssna på. Samtidigt kan man dock konstatera, också på basis av resultaten i den här undersökningen, att medborgarna är flera och så verkar också vara deras åsikter.

LITTERATUR

Alasuutari, Pertti (1995). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Aristoteles (2016). *Rhetoric* [online]. (Ρητορική översatt av W. Rhys Roberts). The Internet Classics Archive [Citerat 31.1.2016]. Tillgänglig: <http://classics.mit.edu/Aristotle/rhetoric.1.i.html>

Demokratiasanasto (2015). *Gruppdisciplin* [online]. [Citerat 26.1.2016]. Tillgänglig: <http://www.termipankki.fi/ext/demokratiasanasto/netmot.exe?UI=figr&dic=all&SearchWord=gruppdisciplin&page=results>

Engman, Max (2016). *Språkfrågan. Finlandssvenskhetens uppkomst 1812–1922*. Finlands svenska historia 3. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Finlands grundlag 11.6.1999/731.

Finlands näringsliv rf (2009). Työelämässä tarvitaan yhä useampia kieliä. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009 [online]. [Citerat 1.11.2016]. Begränsad tillgänglighet: https://ek.fi/wp-content/uploads/Henko2009_Tyoelamassa_tarvitaan_yha_useampia_kielia.pdf

Finlands språklag 6.6.2003/423.

Geber, Erik (2010). *Den obligatoriska svenskan i Finland – en historisk analys* [online]. [Citerat 1.12.2016]. Finland svenska tankesmedja Magma. Tillgänglig: http://magma.fi/images/stories/reports/mpm1_obligatoriskasvenskan.pdf

Hellspång, Lennart (2011). *Konsten att tala. Handbok i praktisk retorik*. Lund: Studentlitteratur.

Hellspång, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Herberts, Kjell (1988). ”*Detta svensktalande bättre folk...*” *En dokumenterande innehållsanalys av språkdebatter i finsk huvudstadspress under åren 1984–1988*. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Forskningsrapporter nr 7 – 1998. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning.

Herberts, Kjell & Ann-Sofi Landgårds (1992). *Tvång eller privilegium? Debatten om obligatorisk svenska i den finska grundskolan*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning.

Hämäläinen, Pekka Kalevi (1968). *Kielitaistelu Suomessa 1917–1939*. Porvoo, Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö

Ihalainen, Pasi, Taina Saarinen, Tarja Nikula & Sari Pöyhönen (2011). Aika kielipolitiikassa. Päivälehtien nettikeskustelujen historiakäsitysten analyysi

[online]. [Citerat 25.10.2016]. *Kasvatus & Aika* 5: 3, 18–38. Begränsad tillgänglighet: http://elektra.helsinki.fi.proxy.tritonia.fi/oa/1797-2299/5/3/aika_kiel.pdf

Johannesson, Kurt (1998). *Retorik eller konsten att övertyga. 2:a upplagan*. Stockholm: Nordstedts Förlag.

Justitieministeriet (2013). *Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla* [online]. Medborgarinitiativ i webbtjänsten medborgarinitiativ.fi [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/131>

Justitieministeriet (2016a). *Monikielinen Suomi – ruotsi valinnaiseksi* [online]. Medborgarinitiativ i webbtjänsten medborgarinitiativ.fi. [Citerat 13.11.2016]. Tillgänglig: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1939>

Justitieministeriet (2016b). *Ohjeet. Kansalaisaloite vaikuttamisen muotona. Aloitteen vaiheet* [online]. [Citerat 23.1.2017]. Tillgänglig: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/aloitteen-vaiheet>

Kaakkuri-Knuuttila Marja-Liisa (1998). Retoriikka. I: *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, 233–270. Red. Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila. Helsinki: Gaudeamus.

Kanerva, Jukka (1994). *”Ryvettymisen hyvä puoli”*. *Suomalainen politiikka ja poliitikot televisiossa*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 40.

Karlberg, Maria & Brigitte Mral (1998). *Heder och påverkan. Att analysera modern retorik*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Kulturutskottet (2015). *Kulturutskottets betänkande 24/2014 rd. Medborgarinitiativ: Svenskan som valfritt läroämne på alla utbildningsstadier (MI 2/2014 rd)* [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/mietinto/Documents/kuub_24+2014.pdf#search=KuUB%2024%2F2014%20rd

Lagen om medborgarinitiativ 13.1.2012/12.

Lagerholm, Per (2005). *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Lehikoinen-Stedt, Karita (2017). Den obligatoriska skolsvenskan slopas i endel skolor – regeringen genomför sitt språkförsök [online]. YLE 21.1.2017. [Citerat 23.1.2017]. Tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/01/20/den-obligatoriska-skolsvenskan-slopas-i-endel-skolor-regeringen-genomfor-sitt>

Lindqvist Grinde, Janne (2008). *Klassisk retorik för vår tid*. Lund: Studentlitteratur.

- Lönnroth, Harry (2009). *Svenskt i Tammerfors. Tre undersökningar om språk och samhälle i det inre av Finland*. Tammerfors: Tampere University Press.
- Meinander, Henrik (2015). *Suomen historia. Linjat, rakenteet, käännekohdat. (Finlands historia, översatt av Paula Autio)*. Helsinki: Schildts & Söderströms.
- Meinander, Henrik (2016). *Nationalstaten. Finlandssvenskhetens uppkomst 1922–2015*. Finlands svenska historia 4. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Nylund, Mats (1995). *Politisk samtalsretorik. En samtalsanalytisk fallstudie i dominans och neutralitet i ett politiskt valsamtal*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Palonen, Kari & Hilikka Summa (1996). Johdanto: Retorinen käänne? I: *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 7–19. Red. Kari Palonen & Hilikka Summa. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari (1997). *Kootut retoriikat*. Jyväskylä: SoPhi. Yhteiskuntatieteiden, valtiopin ja filosofian julkaisuja 11, Jyväskylän yliopisto.
- Palonen, Kari (2012). *Parlamentarismi retorisena politiikkana*. Tampere: Vastapaino.
- Pekonen, Kyösti (2011). *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Vastapaino.
- Renberg, Bo (2007). *Retorikanalys. En introduktion*. Bo Renberg & Studentlitteratur.
- Riksdagen (2014). *Eduskunta 2014, vuosikertomus* [online]. [Citerat 26.1.2016]. Tillgänglig: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/Eduskunta_vuosikertomus_2014_FI_netti.pdf
- Riksdagen (2015a). *Lagstiftning. Utskotten. Kulturutskottet* [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: <https://www.eduskunta.fi/SV/lakiensaataminen/valiokunnat/sivistysvaliokunta/Sidor/default.aspx>
- Riksdagen (2015b). *Eduskunta hyväksyi alueelliset kokeilut* [online]. [Citerat 1.12.2016]. Tillgänglig: <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Eduskunta-hyv%C3%A4ksyi-alueelliset-kielikokeilut.aspx>
- Riksdagen (2015c). *Protokoll från plenum 165/2014 vp* [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/poytakirja/Documents/ptk_165+2014.pdf#search=165%2F2014%20vp
- Riksdagen (2015d). *Riksdagens plenum 5.3.2015* [webbsändning]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/taysistunnon_verkkolahetykset/tallenteet/Sivut/default.aspx

- Riksdagen (2015e). Riksdagens plenum 6.3.2015 [webbsändning]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/taysistunnon_verkkolahetykset/tallenteet/Sivut/default.aspx
- Rydstedt, Rudolf (1993). *Retorik*. Lund: Studentlitteratur.
- Sannfinländarnas invandringspolitiska program 2015 (2015) [online]. [Citerat 15.12.2016]. Tillgänglig: <https://www.perussuomalaiset.fi/kielisivu/pa-svenska/>
- Sannfinländarnas riksdagsvalsprogram 2011 (2011). [online]. [Citerat 28.11.2016]. Tillgänglig: <https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/puolueohjelma/>
- Sannfinländarnas språkpolitiska program 2015 (2015). [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: <https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/puolueohjelma/>
- Saukkonen, Pasi (2011). *Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? Selvitys mediakeskustelusta Suomessa* [online]. [Citerat 9.1.2016]. Magma-studie 1, 2011. Finlands svenska tankesmedja Magma. Tillgänglig: <http://magma.fi/post/2011/1/13/mika-suomenruotsalaisissa-arsyttaa>
- Sigrell, Anders (1999). *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförstådda inslag i modern politisk argumentation*. Umeå: Umeå University.
- Stanley, Ben (2008). The thin ideology of populism. *Journal of Political Ideologies* [online]. 13: 1 [citerat 13.1.2017], 95–110. Begränsad tillgänglighet: <http://web.a.ebscohost.com.proxy.uwasa.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=552716ef-727f-471d-92c9-e6fac35695fd%40sessionmgr4008&vid=1&hid=4107>
- Statistikcentralen (2016). *Figurbilaga 1. Den svenskspråkiga befolkningens andel och andelen personer med främmande språk som modersmål av hela befolkningen 1900–2015* [online]. [Citerat 1.11.2016]. Tillgänglig: http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2015/01/vaerak_2015_01_2016-09-23_kuv_001_sv.html
- Statsrådets kansli (2012). *Nationalspråkstrategi. Principbeslut av statsrådet* [online]. [Citerat 1.11.2016]. Regeringens publikationsserie 4/2012. Tillgänglig: http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/toiminta/perusoikeudetjade_mokratia/6F38EQbLT/Kansalliskielistrategia.pdf
- Statsrådets kansli (2015). *Lösningar för Finland. Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering 29.5.2015* [online]. [Citerat 1.12.2016]. Regeringens publikationsserie 11/2015. Tillgänglig: http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_RUOTSI_YHDISTETTY_netti.pdf/159cf517-d936-493c-8e47-b52912a8f824

- Statsrådets kansli (2016). *Osaaminen ja koulutus. Kärkihanke 1: Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin* [online]. [Citerat 1.12.2016]. Tillgänglig: <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen>
- Summa, Hilikka (1996). Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. I: *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 51–85. Red. Kari Palonen & Hilikka Summa. Tampere: Vastapaino.
- Suojanen, Päivikki (1997). Etnografisia havaintoja politiikan ja uskonnon ammattikielistä Suomessa. Suostuttelevan viestinnän valta. I: *Kielen vallassa. Näkökulmia politiikan, uskonnon ja julkishallinnon kieleen*, 75–89. Tampere: Tampere University Press.
- Suomi.fi. En adress för medborgartjänster (2016). *Staten och kommunerna. Statens högsta förvaltningsorgan* [online]. Finansministeriet och Befolkningsregistercentralen [Citerat 23.1.2017]. Tillgänglig: https://www.suomi.fi/suomifi/svenska/staten_och_kommunerna/statens_hogsta_forvaltningsorgan/index.html
- Svenska folkpartiets utbildningspolitiska delegation (2011). *Språkundervisning, språkbud, språkskolor och skolor med två undervisningsspråk* [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: <http://www.sfp.fi/sv/node/104>
- Svenska folkpartiet (2015). *Valprogram. Riksdagsvalet 2015* [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: <http://www.sfp.fi/sv/node/104>
- Utbildningsstyrelsen (2011). *Nationalspråksutredningen* [online]. Rapporter och utredningar 2011: 2 [Citerat 1.12.2016]. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/131546_Nationalsprakutredningen.pdf
- Utbildningsstyrelsen (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* [online]. [Citerat 21.10.2015]. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/166434_grunderna_for_laroplanen_verkkojulkaisu.pdf
- Utbildningsstyrelsen (2015). *Grunderna för gymnasiets läroplan 2015. Grunderna för läroplanen för gymnasieutbildning för ungdomar* [online]. [Citerat 7.12.2016]. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/174853_grunderna_for_gymnasiets_laroplan_2015.pdf
- Utbildningsstyrelsen (2016). *Elevernas språkval* [online]. [Citerat 1.12.2016]. Tillgänglig: http://www.oph.fi/lagesoversikt/den_grundlaggande_utbildningen/den_svensksprakiga_skolans_sardrag/sprakprogrammet_och_sprakvalen/elevernas_sprakval

- Saraviita, Ilkka (2016). *Oikeustiede: demokratia* [online]. Vetenskapstermbanken i Finland [Citerat 1.11.2016]. Tillgänglig: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:demokratia>
- Wiberg, Matti & Antti Koura (1996). Kansanedustajat ovat kyselevinään ja ministerit ovat vastaavinaan. Parlamenttikysymysten logiikka. I: *Pelkkää retoriikka. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 197–219. Red. Kari Palonen & Hilikka Summa. Tampere: Vastapaino.
- Vik, Gun-Viol & Merja Koskela (2010). *Himmeli, häkkyrä ja hässäkkä – Paatos aluehallinnon uudistukseen liittyvässä keskustelussa* [online]. VAKKI publikationer, N:o 37, 130–141. [Citerat 25.10.2016]. Tillgänglig: http://www.vakki.net/publications/2010/VAKKI2010_Koskela&Vik-Tuovinen.pdf